

DENG'den Sunu

Dergimizin 37. sayısı hakkında açılan dava sonucunda eski sahibimiz İhsan Türkmen'e toplam 100 milyon lira para cezası veren İstanbul DGM, aynı sayımızda yeralan "Türk Siyaseti, Kürt Sorunu ve Türk Sosyalist Hareketi" başlıklı yazıyı gerekçe göstererek, dergimizin 1 ay süreyle kapatılmasına karar verdi. Bu nedenle, dergimizin 47. sayısını zamanında yayınlamak mümkün olmadı.

Gecikmeli de olsa karşınıza dolu dolu bir dergi ile çıkmanın verdiği mutluluğu ve egemenlerin kapatma ve hapis cezalarını birkez daha kadükleştirmenin onurunu yaşıyoruz. Okurlarımızdan aldığımız bu güç ve onurla, egemenlerin suratına şamar gibi çarpmaya devam edeceğiz...

* * *

Geçmişten bu yana devlet cephesinde değişen bir şey yok.

Devlet yine şiddetten medet umuyor, çeteleri ve ülkücü faşistleri kullanarak kitleleri korku ile sindirme ve kontrol etme arzusunu sürdürüyor. Türk devletinin bu tutumu, PKK'dan kaçarak Güney Kürdistan'da KDP'ye sığınan Şemo'nun Türkiye'ye getirilmesinden sonra bir kez daha tüm açıklığıyla görüldü. Şemo'yu nasıl getirdiği hala tartışmalı olan Türk devletinin, kendine bağlı medya aracılığıyla ortaya attığı "Şemo Bombası", Akın Birdal'ın vurulması ile, Ankara'nın göbeğinde İHD'nin Genel Merkezi'nde patladı. Kürt halkına karşı sürdürdüğü kirli savaşa Kürdistan'ı bir harabeye çeviren Türk devleti, Akın Birdal'ın vurulmasından önce ve sonra yaşanan gelişmelerde de görüldüğü gibi, psikolojik savaşı daha da boyutlandırarak tüm kitleleri birkez daha esir almayı hedefliyor.

Doğrusu, Şemo bu iş için iyi bir olanaktı. Türk devleti de bu olanağı kullandı. Şemo aracılığıyla bir yandan Olof Palme'nin öldürülmesini yeniden ısıtarak piyasaya süren Türk devleti, diğer yandan da "iç düşmanları" tek tek saymaya başladı. Türk devleti öyle bir şaşkınlık içindeydi ki, bu "iç düşmanlar" listesinde Akın Birdal gibi onurlu insan hakları savunucularının yanı sıra, yıllardır kendisine hizmette kusur etmeyen Salim Ensarioğlu gibi politikacılara da yer verdi.

Elbet bunların tümü Türk devletinin şişirmesiydi ve kamuoyuna Sabah, Milliyet gibi gazeteler aracılığıyla ulaştırılan bu ifadeler daha Şemo getirilmeden aylar önce MGK toplantılarında kaleme alınmıştı. Bu ifadelerin kamuoyuna sunulması için ise iyi bir malzeme aranıyordu. Şemo, bu anlamda Türk devleti için iyi bir malzeme oldu.

Ancak ilginçtir, bu ifadelerin hiçbirisi henüz bizzat Şemo'nun ağzından kamuoyuna yansımış değil. Şemo adına piyasaya sürülenlerin ise, gerçekte Şemo'ya ait olup olmadığı tartışmalı...

Kamuoyunun gözleri önünde tüm açıklığıyla cereyan eden bu gelişmeler karşısında, muhalefet güçleri, rejim karşıtları, demokrasi ve barış yanlıları ne yazık ki iyi bir sınav veremedi yine. Akın Birdal'ın vurulması sonrasında gelişen ve büyük çoğunluğu kendiliğinden ortaya çıkan tepkileri iyi değerlendiremeyen bu güçler, adeta "ben daha çok sahiplenirim" yarışına girdi. Bu da, barış ve demokrasi güçlerinin ciddi etkiler oluşturmalarının önünde engel oldu.

Bu engeli ortadan kaldırmak için henüz geç kalınmış değil. Özellikle DBP, HADEP, EMEP, ÖDP, SİP gibi emek, barış ve özgürlük yanlısı siyasi partiler, bu sürece öncülük ederek, güçlü bir "Barış ve Demokrasi Platformu" oluşturabilirler. DBP'nin bu anlamda kamuoyuna da yansımış ciddi önerileri var; bunu değerlendirmek ise tüm emek, barış ve özgürlük yanlılarına düşüyor.

* * *

Sayfalarımız arasında, dergimize gönderilen PSK 5. Kongre Sonuç Bildirisi, Kongre Kararları ve PSK Genel Sekreteri Kemal Burkay'ın Kongre açış konuşmasının yanı sıra, yazarımız İbrahim Metin'in son dönemde yaşanan seçim tartışmalarını ve hükümet bunalımını değerlendiren yazısı ile yazarlarımızdan Munzur Çem'in Devlet-Alevi cephesinden yalan rüzgarları... ve İ. Metin Ayçiçek'in "Kimlik, blok ve birlik üzerine düşünceler" başlıklı yazılarını bulabilirsiniz. Bu sayımızda yer alan DBP Genel Başkan Yardımcısı Bayram Bozyel'in sosyalizmi tartışan yazısını da ilgiyle okuyacağınıza inanıyoruz.

Gelecek sayılarda yeniden buluşmak dileğiyle...

Kürdistan Sosyalist Partisi (PSK)

5. Kongre Sonuç Bildirisi

BARIŞ, ÖZGÜRLÜK VE EKMEK İÇİN BİRLEŞELİM

Kürdistan Sosyalist Partisi'nin 5. Kongresi 1998 yılının Haziran ayının ilk haftasında, önceki kongrelere oranla çok daha geniş bir katılımı ile toplanarak beş gün süreyle, 4. Kongreden bu yana geçen üç yıl içindeki Parti çalışmalarını, bunun yanı sıra ülke ve dünya durumunu değerlendirdi, gündemindeki diğer konuları görüştü, geleceğe yönelik kararlar aldı, yeni Merkez Komitesi'ni seçti ve kamuoyuna aşağıdaki bildiriği yayınladı:

■ 14 Yıldır Süregelen Savaşın Sonuçları

Türk devleti ile Kürtler arasında, Kuzey Kürdistan'da süregelen savaş 14. yılını doldurmak üzeredir. Partimizin, daha baştan tahmin ettiği ve sık sık dile getirdiği üzere, bu savaş birşeyi çözmedi; aksine sorunları daha da ağırlaştırdı. Savaş Kürdistan'a yıkım getirdi, hem Kürt halkına,

hem Türk halkına ölçülemeyecek derecede büyük maddi ve manevi zararlar verdi.

Türk rejimi bu süre içinde PKK'nin silahlı eylemini bahane ederek Kürt halkına karşı savaş kurallarını bile dışlayan acımasız, kirli bir savaş yürüttü. Her iki taraftan onbinlerce insanımız savaşın kurbanı oldu. 4 binden fazla Kürt köyü ve onlarca kasaba yakılıp yıkıldı. Halk sürgüne tabi tutuldu. Milyonlarca insanı-

mız göç yollarında perişan oldu. Bunlar baba dede topraklarını, evlerini, tarlalarını, hayvanlarını ve herşeylerini yitirdiler, şimdi sığındıkları yerde de büyük çoğunlukla evsiz, aç, işsiz ve perişanlar.

Kürdistan'ın ekonomisi, doğası ve tarihi eserleri de yıkıma uğradı. Savaş binlerce yılın nice güzelliklerini ve zenginliklerini de sildi süpürdü.

Türkiye Kürtlere karşı savaşı

Olaylar ve Görüşler BARIŞ, ÖZGÜRLÜK VE EKMEK... DENG

sınırlarının ötesine, Güney Kürdistan'a da yaydı.

Türkiye bu savaştan yararlanarak Kürt varlığını, bu topraklar üzerinde binlerce yıldan beri yaşayan koca bir ulusu yok etmek istiyor. Bu etnik arındırma; bundan da öte, bir halka karşı soykırımdır.

Bu kirli savaş Türk halkına da ölçülemeyecek derecede büyük zararlar vermektedir. Türkiye bu yüzden yıllardır ulusal gelirinin önemli bir bölümünü bu kirli savaşta tüketiyor. Kaynaklar boşa gidiyor. Bu savaş ülkedeki yaygın işsizliğin, yoksulluğun başlıca nedenidir. Halkın ekmeği kurşun ve bomba oluyor.

Kirli savaş nedeniyle Türkiye habire silahlanıyor, boydan boya bir kışlaya dönüyor. Militarizm görülmemiş boyutlara vardı. Türkiye'deki güdük demokrasi daha da iğreti hale geldi. Pekçok konuda temel insan hakları geçersiz oldu. Zor ve şiddet yöntemleri tüm toplumu esir aldı. Ülkeye kanunsuzluk egemen oldu. İşkence, yargısız infazlar, faili meçhuller sistemin bir parçası haline geldi. Türkiye bir uyuşturucu ve kara para cennetine dönüştü; mafya görülmemiş derecede güçlendi ve çeteler devletle iç içe geçti, devlet çeteleştirdi.

Kirli savaş yüzünden toplumun dengeleri sarsıldı, ruh sağlığı aşırı ölçüde bozuldu. Türk toplumu bir Vietnam Sendromu yaşıyor.

Kirli savaşın başlıca ürünlerinden biri Türk toplumunda ırk

çı akımının daha da güçlenmesi, diğeri ise rejim bakımından ırk-kütücü boyutlara varan İslam radikalizmi, diğeri bir deyişle şeriatçı harekettir. Böyle olmasının başlıca nedeni, yıllardır ülkenin sol, demokratik, barışçı güçlerinin ezilmesi, toplumun doğal gelişme kanallarının tıkanmasıdır. Doğal gelişme süreci sekteye uğrayan, önü tıkanan toplum yanlış kanallara yöneliyor.

Kaldı ki bu iki akımı da bizzat rejimin kendisi yıllarboyu, sola ve demokrasi güçlerine,

karşı izlenen kirli savaş, Türkiye'yi dünyadan soyutluyor, Avrupa Birliği ile ilişkilerini geliştirmesine engel oluyor, komşularıyla daha çok karşı karşıya getiriyor.

■ Savaşın Sorumlusu Türk Devletidir

Çözüm İçin Anahtar da Kendi Elindedir

Bu savaşın sorumlusu, Türk devletidir. O, yıllar yılı Kürt gerçeğini yok sayarak, Kürt haklarını tanımayarak, Kürt halkının en meşru, en doğal ve masum istemlerine şiddetle, zorbalıkla karşılık vererek Kürtleri direnişe itti. Bu Kürtlerin ilk başkaldırısı değil ve böyle devam ederse sonuncusu da olmayacaktır.

Türk yönetimi yıllardır savaş konusunda iç ve dış kamuoyuna yalan söylüyor, en başta kendi halkını aldatıyor. Koca bir ulusu ve onun haklarını yok sayarak bu sorunu bir terörizm olayı gibi göstermeye kalkışıyor. Kitlelere her yıl zafer vadediyor. Oysa savaş sürüp geliyor ve yıldan yıla da boyutlanıyor; sınırların ötesine ve bizzat Türkiye'nin batısına, büyük kentlerine taşıyor.

Bu savaşın bugüne kadar bir kazananı olmadı ve bundan sonra da olmayacaktır.

Savaşın baş sorumlusu Türk devletidir ve çözümün anahtarı da kendi elindedir. İsterse bu soruna barışçı yoldan adil bir çözüm bulunabilir ve her iki halka da büyük acılar veren, ülkeye yıkım getiren bu savaş biter.

"Türk rejimi bu süre içinde PKK'nin silahlı eylemini bahane ederek Kürt halkına karşı savaş kurallarını bile dışlayan acımasız, kirli bir savaş yürüttü. Her iki taraftan onbinlerce insanımız savaşın kurbanı oldu. 4 binden fazla Kürt köyü ve onlarca kasaba yakılıp yıkıldı. Halk sürgüne tabi tutuldu. Milyonlarca insanımız göç yollarında perişan oldu. Bunlar baba dede topraklarını, evlerini, tarlalarını, hayvanlarını ve herşeylerini yitirdiler, şimdi sığındıkları yerde de büyük çoğunlukla evsiz, aç, işsiz ve perişanlar."

Kürt ulusal hareketine karşı besledi, büyüttü.

Bugün, beklenenden fazla büyüdüğü ve iktidara talip olduğu, artık kendi hesabına yönetmek istediği için, rejimin en büyük tehlikelerden biri saydığı şeriatçı akım bizzat kendi eseridir. O, kendi kazdığı kuyuya düşmüştür.

Yıllardır izlenen bu yanlış politikalar, özellikle de Kürtlere

Olaylar ve Görüşler BARIŞ, ÖZGÜRLÜK VE EKMEK... DENG

■ Türkiye Ters Yoldadır

Türkiye bugünkü rejimi ve uygulamalarıyla çağa ters düşmüştür, uygar dünyanın gittiği yola ters yöndedir.

Dünyada ulusal ve bölgesel sorunlara görüşmeler yoluyla çözüm bulma eğiliminin güç kazandığı, Güney Afrika, Namibya, Eritre, İrlanda, Filistin gibi nice sorunun barış masasında çözüldüğü ya da bu yola girdiği günümüzde, Türkiye barış yerine savaşı seçiyor. Türk yönetimi, binlerce yıldır kendi toprakları üzerinde yaşamış koca bir ulusu, işkenceyle, kıyımla, toprağından sürerek, dilini ve kültürünü yasaklıyarak, tarihini coğrafyasını yok ederek ortadan kaldırmaya çalışıyor.

Bu tam bir barbarlıktır ve vahsettir.

Dünyanın demokrasiye yoneldiğı bir çağda Türkiye düşüncelyi yasaklıyarak, yazarları, bilginleri, barış yanlılarını, insan hakları savunucularını zindanlara tıkarak, işkenceyle, terörle, kıyımla susturmaya çalışıyor, insan haklarını pervasızca çiğnıyor.

Uygar ulusların daha geniş federasyonlara yoneldikleri, sınırları kaldırdıkları, ortak para ve ortak bayrağı yoneldikleri bir aşamada Türkiye tüm komşularıyla kanlı bıçaklı ve pervasızca yayılma politikaları izliyor. 1974'teki Kıbrıs işğali sürüyor ve Türkiye BM'in aldığı kararlara aldırıyor. Türk ordusu sık sık sınırı aşp Güney Kürdistan'a giriyor. Orada da Kıbrıs'takine benzer uydu bir Türkmen devleti kurma hazırlığı var.

Bu yayılmacı, tehditkar, saldırgan politikalar bölgede büyük bir gerilim yaratıyor. Türkiye,

ABD ve İsrail'le birlikte bölgede savaş senaryoları geliştiriyor. Her an Suriye ile, İran'la, Yunanistan ve öteki komşularıyla bir kapışma gündeme gelebilir.

İçerde ve dışarda herkesi düşman sayan bu anlayış ve bizzat kendi yarattığı bu gerilim ve çatışma ortamı nedeniyle Türkiye durmadan silahlanıyor. Uygar uluslarda sivil toplum yapısı güçlenirken Türkiye'de tam tersi oluyor. Türk toplumu Hitler Almanyasını çok geride bırakacak biçimde militarize olmuştur. 800 bin kişilik orduya ek olarak 200 bin kişilik polis gücü oluşmuştur. Ülkede asker ve polisin dediğı oluyor. Parlamento, hükümet, siyasi partiler kukla kurumlara dönüşmüştür. Tüm önemli kararları askerlerin ağırlıkta olduğu Milli Güvenlik Kurulu veriyor.

Böyle bir ülke kaynaklarını geliştirmeye ayıramaz.

Böyle bir toplumda demokrasi ve insan hakları yerleşemez.

Böyle bir ülke çağdaş uygarlığı, çağdaş insan ilişkilerini, çağdaş kültürü ve yaşama biçimini yakalayamaz.

Böyle bir ülkede iç barış olmaz.

Böyle bir Türkiye Avrupa Birliği'nin kapısından giremez.

■ Türkiye Önüne Yeni Bir Politika Koymalıdır

Türkiye'nin bu bataktan kurtulması, barışa ve demokrasiye kavuşması, ekonomik ve kültürel çok yönlü gelişmesi, uygar uluslar kervanına katılması için yeni politikalara ve radikal bir değişime ihtiyacı vardır.

Bugüne kadar izlenen politikaların yanlış olduğu, çıkmaz olduğu kanıtlanmıştır.

Türkiye öncelikle Kürt poli-

tikasını değiştirmelidir. Kürt sorunu, bu yanlış yaklaşım yüzünden büyümüş ve ülkenin temel sorunu haline gelmiştir. Diğer sorunların anahtarı da Kürt sorunudur. Bu düğüm çözülmeden ötekiler çözülmez.

Kürt sorunu ise ancak barışçı ve adil biçimde, yani siyasal görüşmeler yoluyla ve Kürt halkının meşru hakları tanınarak çözülebilir. Diğer bir deyişle, çözüm eşitliktedir.

Kürt sorununun çözümü ülkeye barış getirecektir.

Barış koşullarında, bugün kirli savaşa giden dev kaynaklar kalkınmaya yonelecek, insanlara iş ve ekmek kapısı açılacak; kışla ve karakol yerine okul ve hastane; tank, top ve uçak yerine iş makinaları alınacaktır.

Barış koşullarında hak ve özgürlükleri budamaya, düşünenleri hapsedmeye, işkence çarkına, faili meçhullere, yargısız infazlara gerek olmayacak, şiddet toplum yaşamından dışlanabilecektir.

Barış koşullarında devlet güdümlü çetelere gerek olmayacak, adalet işleyebilecek, toplum bunca kir ve pislikten arınacaktır.

Türkiye dış politikasında da radikal bir değişim yapmalı, yayılma ve tehdit politikalarının yerine iyi komşuluk ilişkilerini amaçlamalıdır. Herkesi düşman gibi gören bu paranoyak dış politika anlayışı terk edilmelidir.

Yani Türkiye'nin lafta değil, gerçekte "yurtta sulh, cihanda sulh"a ihtiyacı vardır. İç barış ve dış barış birbirini tamamlayarak toplumu rahatlatır. Böyle bir toplumun daha fazla uçağı, bomba, büyük bir orduya ve polis gücüne ihtiyacı yoktur. Türkiye'nin militarizmin cenderesinden kur-

“Uygar uluslarda sivil toplum yapısı güçlenirken Türkiye’de tam tersi oluyor. Türk toplumu Hitler Almanyasını çok geride bırakacak biçimde militarize olmuştur. 800 bin kişilik orduya ek olarak 200 bin kişilik polis gücü oluşmuştur. Ülkede asker ve polisin dediği oluyor. Parlamento, hükümet, siyasi partiler kukla kurumlara dönüşmüştür. Tüm önemli kararları askerlerin ağırlıkta olduğu Milli Güvenlik Kurulu veriyor.”

tulması, devletin bir polis devleti olmaktan çıkması buna bağlıdır.

Böyle bir ülkede sivil toplum kurumları gelişir. Demokrasi gerçekten demokrasi olur. Parlamento, hükümet ve adalet üzerindeki ordu ve polis baskısı kalkar.

Barışçı ve demokratik bir Türkiye dünyada saygınlık kazanır. Böyle bir ülke kolaylıkla uygar uluslar kervanına katılabilir, Avrupa Birliği’nde rahatlıkla kendine yer bulur.

Biz Kürdistan Sosyalist Partisi olarak işte bunu istiyoruz: Kürt ve Türk halklarına barış, demokrasi ve özgürlük.

■ Barış, Demokrasi ve Ekmek İçin Elele Verelim

Kongremiz, Kürt ve Türk, bu ülkenin tüm insanlarına; emekçilere, aydınlara, barışsever ve demokrat kişilere, ülkenin ve halkın iyiliğini isteyen sağduyu sahibi herkese çağrıda bulunur: Gelin, barış için, demokrasi için, güzel bir gelecek için elele verelim. Savaşı, kini, nefreti ortadan kaldıralım. Eşitlik ve özgürlük temellerinde yeni bir yaşam kuralım.

Bugünümüzü ve geleceğimizi çağdışı ilkel kafalara, savaş akbabalarına, çetelere teslim etmeyelim.

Kirli savaşı bir an önce durdurmak için elele verelim.

Temiz toplum için, özgür toplum için, iş ve ekmek için elele verelim.

Türkiye’nin bugünkü bataktan kurtulması köklü bir değişim programını hayata geçirmeye bağlı. Ancak bunu sağlamak, dünden bugüne ülkeyi yöneten kısır ve çağdışı kadrolardan beklenemez.

Bunu ancak barışta, demokraside çıkarı olan emekçiler, aydınlar; bu gidişten memnun olmayan, değişimden yana ve sağduyu sahibi tüm çevreler ve kişiler başarabilir. Onların geniş bir birliğine, ülke çapında bir barış ve demokrasi blokuna ihtiyaç var.

Bu konuda başlıca görev ise ülkenin tutarlı sol güçlerine ve Kürt yurtsever hareketine düşüyor. Geçmişte birliğin önüne konan dargrup çıkarları, önyargılar, küçük hesaplar biryana bırakılmalı. Büyük küçük demeden, hoşgörüsü tüm sol, demokratik ve barışsever güçlerin birliği

sağlanmalı. Hegemonyacılık, başkalarını yok sayma, birliğin dışına itme anlayışı reddedilmeli. En küçük güç bile değerlendirilmeli.

Gerçek ve etkili bir birlik ancak böyle kurulabilir. Eğer geleceğimizi de baskı rejiminin çizimleri altına terk etmek istemiyorsak, yeni bir anlayışa gerek var.

■ Güney Kürdistan’da Barış ve Ulusal Birlik Bir An Önce Sağlanmalı; Hertürlü Dış Müdahale Son Bulmalı

Kongremiz, Güney Kürdistan’da Kürdistan Demokrat Partisi ile Kürdistan Yurtsever Birliği arasında son dönemde çatışmaların durmasını, sürdürülen barış görüşmelerini olumlu ve sevindirici bir gelişme olarak niteler. Biz, Kürdistan Sosyalist Partisi olarak kalıcı bir barışın bir an önce sağlanmasını, Güney’de serbest seçimler yapılarak parlamento ve yerel hükümetin yeniden canlandırılmasını ve bu kurumların otoritesinin egemen kılınmasını istiyoruz. Buradaki halkımız sorunlarını barış ve birlik içinde, demokratik yöntemlerle çözmelidir. Bunu sağlamak en başta Güneyli partilere ve liderlere düşer. Kürdistan’ın öteki parçalarındaki yurtsever güçlere düşen ise bu konuda onlara destek olmak, yardımcı olmaktır.

Kürdistan’ın güney parçasına hertürlü dış müdahale son bulmalıdır. Türk rejimi, PKK’nin eylemlerini ve varlığını bahane ederek bu parçaya yönelik saldırı ve işgallerine, ilhak planlarına son vermelidir. Uluslararası kurumlar ve kamuoyu Türkiye’nin

Olaylar ve Görüşler BARIŞ, ÖZGÜRLÜK VE EKMEK... DENG

süre gelen bu saldırılarına karşı sessiz kalmamalı.

Körfez Savaşı'ndan sonra Irak üzerine konan ambargo Kürdistan'ın bu parçasını da kapsıyor. Bu ise, Bağdat rejiminin kötülükleri yüzünden halkımızın cezalandırılması sonucunu doğuruyor; bölgede ekonomik ve sosyal gelişmeyi önüyor. Güney Kürdistan'da yaşanan sorunlar üzerinde bunun önemli bir etkisi var.

Bu nedenle Güney Kürdistan üzerindeki uluslararası ambargo ya bir an önce son verilmelidir.

Değişik parçalardan örgütler arasındaki ilişkiler ise karşılıklı dostluk, dayanışma, işbirliği ilişkileri olmalıdır. Örgütler, dostça tartışma, eleştiri ve uyarının ötesinde, diğer parçaların ve örgütlerin içişlerine karışmamalıdır. Sorunlar barışçı yollardan çözülmeli ve şiddete asla başvurulmamalıdır. Kürdistan'ı bölüşmüş sömürgeci devletlerle kimi zorunlu ilişkiler ise asla ulusal çıkarlara aykırı olmamalı, örgütlerin politikasını ipotek altına sokacak dereceye varmamalı ve bu ilişkiler başka örgütlere ve Kürdistan'ın öteki parçalarına karşı kullanılmamalıdır.

Kongremiz, KDP ile PKK arasında sık sık yaşanan ve son günlerde, Türkiye'nin yeni saldırısıyla birlikte tekrarlanan çatışmaların da derhal durmasını ve iki örgüt arasındaki ilişkilerin yukardaki ilkeler çerçevesinde barışçı ve kardeşçe bir çözüme ulaşmasını ister ve bu amaçla her iki örgüte de çağrıda bulunur.

Kongremiz, Kürt siyasal örgütleri arasında kardeş kavgasının son bulması ve Güney Kürdistan'da barışın ve istikrarın sağlanması için, aralarında

"Ortadoğu'da Kürt sorunu çözülmeden bölgeye barış gelmez. Kürt sorunu tek tek ülkelerin, hatta yalnızca bu bölgenin değil, artık tüm dünyanın sorunudur ve bu çerçevede ele alınıp çözüm bulunmalıdır. Eğer uluslararası planda etkili ve sorumlu güçler elele verir ve çaba gösterirlerse bu sorunun bir an önce çözümü mümkündür."

Partimizin de bulunduğu altı kadar örgütün son dönemde başlattığı inisiyatif destekler ve bu girişimin başarılı olmasını, bunun için ilgili tüm örgütlerin iyiniyet ve sorumlulukla çaba göstermelerini ister. Kendi aralarında barışı ve birliği sağlamak işi ve görevi, herkesten önce Kürtlerin kendilerine düşer.

■ Uluslararası Kurumlar Kürt Sorununun Çözümü İçin Çabalarını Arttırmalı

Uluslararası kurumlar ve kamuoyu, Kürdistan'ı bölüşmüş devletlerin yıllardır Kürt halkına karşı yürüttükleri baskı politikasına, soykırıma varan uygulamalara, yani insan haklarının ve uluslararası sözleşmelerin kabaca çiğnenmesine karşı sessiz kaldılar. Bu sessizlik zorbalara cesaret verdi.

Kürt halkına karşı sözkonusu vahşi uygulamalar bugün de devam ediyor. Uluslararası kurumlar bu durum karşısında görevlerini hatırlamalı ve daha fazla sessiz kalmamalıdır.

Petrol için gösterilen hassaslık, kökleri binlerce yıl öncesine dayanan koca bir ulusun, bir uygarlığın yok edilmesi çabalarına karşı da gösterilmelidir.

Ortadoğu'da Kürt sorunu çözülmeden bölgeye barış gelmez. Kürt sorunu tek tek ülkelerin, hatta yalnızca bu bölgenin değil, artık tüm dünyanın sorunudur ve bu çerçevede ele alınıp çözüm bulunmalıdır. Eğer uluslararası planda etkili ve sorumlu güçler elele verir ve çaba gösterirlerse bu sorunun bir an önce çözümü mümkündür. Böylece bölgede süren önemli bir savaş ocağı kapanabilir. Bu hem tüm bölge halklarının, hem de dünyanın yararına.

Kongremiz, tam da şu günlerde, Mısır'ın başkenti Kahire'de toplanan Kürt konferansını olumlu bir girişim olarak değerlendirir, buna ev sahipliği yapan Mısır'ı kutlar ve bu çabaların devam etmesini diler.

Kongremiz ayrıca, Birleşmiş Milletler Örgütü'nü, Avrupa Birliği'ni, ABD'yi, Rusya'yı ve sorunun çözümünde etkili olabilecek tüm ülkeleri, kurum ve kişileri, Kürtlerle soruna taraf olan bölge ülkeleri arasında barışçı ve adil bir çözüm için diyalog başlatılması, barış masası çevresinde biraraya gelinmesi için çaba göstermeye çağırır.

Haziran 1998

PSK 5. Kongresi'nin Kararları

KARAR NO: 1

Kongremiz, dünyadaki savaş ocaklarının sönmesi yönünde, son yıllarda dünyanın çeşitli yerlerinde yeralan olumlu gelişmeleri ve bunun birer örneği olarak Güney Afrika, Filistin ve Çeçenistan'da varılan uzlaşmaları; son olarak da Kuzey İrlanda'da barış yönünde atılan adımı memnunklukla karşılar.

Buna karşılık, ülkemiz Kürdistan'da süregelen ve ülkemizin yakılıp yıkılmasına, yer yer boşalmasına yol açan, onbinlerce insanımızın yaşamına malolan kirli savaş, dünyadaki genel dışata zıt bir durum olarak görülür.

Geçen 15 yılın da gösterdiği gibi bu savaşın kazanımı yoktur ve olamaz.

Kirli savaş Türkiye'de militarizmi güçlendirdi, şiddeti toplum yaşamına egemen kıldı, devleti bir ağ gibi saran çeteleri yarattı ve adaleti yozlaştırdı. Onun neden olduğu büyük çapta yoksulluk ve zulüm, şeriatçı hareketin güçlenmesinin de başlıca nedenidir.

Türk yönetimi, dünyada olup bitenlerden ders alarak, yıllardır her iki halka da büyük acılar veren bu yaranın kapanması için artık adım atmalıdır. Türkiye'nin barışa ve demokrasiye ihtiyacı var. Temiz topluma ancak böyle ulaşılır.

Bu nedenle Kongremiz, bir an bile gecikmeksizin, silahların karşılıklı olarak susmasını ve Türk hükümetinin, Kürt sorununun barışçı ve adil çözümü için Kürt siyasal partileriyle görüşmelere başlamasını ister. Kürdistan Sosyalist Partisi PSK, barış yolunun açılması için bu konuda üstüne düşeni yapmaya hazırdır.

KARAR NO: 2

1998 yılı, Kürdistan gazeteciliğinin 100. Yıldır. İlk Kürt peryodiği olan Kürdistan gazetesi, Miktad Mithad Bedirhan'ın öncülüğünde 22 Nisan 1898 yılında Kahire'de yayın hayatına girmiş, Kürt basınına karşı baskı ve koşturmalar da daha o zaman başlamıştı. Ne ilginçtir ki, yüzyıl sonra da günümüzde Kürt basınına yönelik ağır baskı ve saldırılar devam ediyor ve bu basın, bir bölümüyle yurt içinde, bir bölümüyle de Avrupa'da, göçmenlik koşullarında direniyor, yaşıyor; hatta gelişip serpiliyor.

Kongremiz, yüzüncü yıldönümü nedeniyle Kürdistan gazetesini çıkaranları saygıyla anar, Kürt gazeteciliğini kutlar ve bugünün Kürt basınına başarılar diler; ona yönelik baskı ve saldırıların da, Kürt halkına yapılan tüm baskı ve saldırılar gibi, biran önce son bulmasını ister.

KARAR NO: 3

Kongremiz, Kürdistan Demokrat Partisi (PDK-I) ile Kürdistan Yurtsever Birliği (YNK) ve yine PDK ile PKK arasında son üç yılda da süregelen savaş, bir kez daha, hem bu üç örgüte, hem de bir bütün olarak Kürt halkına ve kurtuluş davasına büyük zararlar veren bir kardeş kavgası olarak görür; bu iç çatışmaların, taraflar arasında varılacak ilkeli bir barışla tümüyle son bulmasını ister.

Kongremiz, Kürt örgütleri arasında demokratik ilişkilerin egemen kılınmasını ve sorunların diyalog yoluyla çözülerek, şiddetin reddedilmesini ister.

Kongremiz, yurtsever güçlerin birliğinin ve bu çerçevede bir Ulusal Kongre oluşturmaının da bu türden iç kavgaları sona erdirmeye ve örgütler arasında güvene dayanan demokratik ilişkileri egemen kılmaya bağlı olduğu kamısındadır.

Kongremiz, bu amaçla, Partimizin de içinde olduğu altı örgütün oluşturduğu Barış İnsiyatifi'ni olumlu bir girişim olarak değerlendirir ve tüm ulusal güçleri, siyasi partileri, demokratik kuruluşları ve aydınları bu çabaları desteklemeye çağırır.

KARAR NO: 7

Kürt halkının özgürlük mücadelesinin başarıya ulaştırılmasında, geleceğin demokratik toplumunun inşasında anadilin önemi bilinmektedir.

Diğer adımların yanı sıra, ana dili iyi bilen eğitimci kadroların yetiştirilmesi hayati önem taşımaktadır. Bu nedenle, Kongremiz, 3. Kongre'de kürçenin kullanılmasına ilişkin alınan kararın etkin olarak hayata geçirilmesi; gerekli çalışmaların programlanması ve denetlenmesi ile ilgili olarak Merkez Komitesi'nin dikkatini çeker.

** PSK tarafından basına ve kamuoyuna sunulan, bu arada dergimize de gönderilen 5. Kongre Sonuç Bildirisi'nde, 4, 5 ve 6 nolu kararların örgüt içi çalışmaları ilgilendirmesi nedeniyle kamuoyuna açıklanmadığı belirtilmiştir.*

*PSK Genel Sekreteri Kemal Burkay'ın 5. Kongre Açış Konuşması**

'DOĞRU BİLDİĞİMİZİ YAPMAYA DEVAM EDECEĞİZ'

Değerli yoldaşlar,

5. Kongreye hoş geldiniz, hepimizi en sıcak duygularla selamlarım!

Böylesine geniş katılımlı bir kongrenin hazırlanmasında ve gerçekleştirilmesinde emeği geçen tüm yoldaşları kutlarım.

Merkez Komitemiz adına yurtdışı ve dünyadaki genel durum ile son üç yıl içindeki Parti çalışmalarını konu edinen bir rapor

sizlere sunulmuştur. Ben ise bu konuşmamda daha çok ülke ve bölgedeki genel politik duruma ve Partimizi ilgilendiren bazı konulara değinmek istiyorum.

4. Kongremizin üzerinden üç yıl geçti ve Beşinci Kongremizi süresi içinde yapmaktayız.

1992 yılında toplanan 3. Kongremiz, dünya sosyalizm hareketinde derin bir bunalımın yaşandığı ve sosyalist sistemin da-

ğıldığı bir dönemin hemen ertesinde toplanmıştı. Biz bu kongre öncesi ve kongre döneminde sosyalizm ve dünyadaki değişim bakımından olan biteni değerlendirmiş, sosyalizm konusundaki görüşlerimizi yenilemiş, Partimizin programını ve tüzüğünü de kapsayan önemli değişiklikler yapmıştık.

4. Kongrede ise örgütün ideoloji ve politikasını da ilgilendi-

ren bir tartışma yaşamıştık. Hattırlanacağı üzere 4. Kongre, o dönemde ortaya çıkan sağ bir eğilimi mahkum etmiş ve örgütümüzün sosyalist ve enternasyonalist değerlere olan bağlılığını bir kez daha vurgulamıştı. 4. Kongre aynı zamanda, örgütteki kimi zaafları da açıklıkla dile getirmiş ve bunların giderilmesi, örgütün reorganizasyonu ve çalışma tarzının iyileştirilmesi için önüne hedefler koymuştu.

Özetle, 3. ve 4. Kongrelerimizin toplandığı yıllarda örgütümüzün gündeminde önemli tartışma konuları vardı. Oysa 5. Kongremizin toplandığı şu günlerde, örgütümüz bakımından bu ölçekte ciddi bir sorun yoktur.

Değerli yoldaşlar, bizim ve hatta bir ölçüde kamuoyu için geçmişte kalan bu konuları yeniden tartışma gereğini duymuyorum. Birçok temel konuda zamanın bizi haklı çıkardığını söylemek övünmek ya da böbürlenmek değildir. Aradan geçen yıllar stratejimizi sınavdan geçirdi. Kürdistan koşullarında, özellikle de Kuzey Kürdistan koşullarında silahlı eylemin çözüm olmadığı, bunun yarardan çok zarar verdiği, karşı tarafa

yaradığı görüldü.

Kürt halkı büyük kayıplara uğradı. Kürdistan, özellikle kırsal kesim yer yer boşaldı; binlerce köy yapıp yıkıldı, milyonlarca insanımız sürüldü. Kürtler silahlı mücadele yoluyla amaçlarına ulaşamazken, Türk toplumu da büyük ölçüde mili-

tarize oldu, demokratik güçler zayıfladı, emekçi kesimler daha da yoksullaştı. Türk halkının da bu savaş nedeniyle ödediği bedel büyüktür.

Her iki toplum bakımından da son 15-20 yılın özelliği, sorunları şiddet ve savaş yoluyla çözmeye çalışan eğilim ve güçlerin ön plana geçmesidir. Bu güçler şanslarını denediler ve her iki kesimde de bir sonuca ulaşamadılar. Bundan böyle de ulaşmaları mümkün değil. Türk devletinin PKK'yi marjinal ve "kabul edilebilir" bir düzeye düşürdüğüne ilişkin yaygın propagandası kamuoyunu kazanmaya yöneliktir. Türk tarafı savaşta ağır basmış görünebilir, ama bölgedeki denge büyük bir askeri gücün varlığına dayanan, "nam-luların ucunda sağlanmış bir dehşet dengesi"dir. Bunun bedeli Türkiye bakımından da hem mali, hem de sosyal ve politik bakımdan çok ağırdır. Ve tüm bunlara rağmen Kürt halkı sindirilebilmiş değil. O, bu amansız baskı cenderesine karşı görülmemiş bir yiğitlikle, her araçtan yararlanarak direniyor. Bu yılın Newroz kutlamaları bunun so-

mut örneği oldu. Bu ağır baskı koşullarında ve Türk ordusunun zafer çığlıkları altında bile, Kürt halkı Kürdistan'da ve metropollerde büyük bir yaygınlık, coşku ve dinamizmle Newroz'u kutladı. Bu ise politik planda Türk devletinin kaybettiğini gösteriyor. Kürt halkının özgürlük tutkusu canlıdır, kitleseldir. Bu, geleceğe yönelik olarak umut vericidir.

Türkiye ayrıca, Kürt halkına karşı yürüttüğü bu çılgınca ve çağdışı saldırgan politika ile içerde ve dışarda yeni ciddi sorunlarla yüzyüze gelmiştir. İçerde, demokratik hakların budanmasına, yükselen militarizme, polis devletine, artan işsizliğe, yoksulluğa, birtürlü dizginlenemeyen yüksek enflasyona ek olarak ve bunların da katkısıyla toplumda iki olumsuz eğilim tehlikeli biçimde büyüdü. Bunlardan biri ülkeyi ve toplumu boydan boya saran, adeta esir alan şiddet olgusudur. Suç örgütleri, şiddetin kutsandığı bu ortamda yaygınlaştılar, büyüdüler, önemli bir ekonomik ve politik güç kazandılar, akıllalmaz bir çürüme ve yozlaşmaya yol açtılar.

Devletin yargılama sistemi çöktü. Çeteler, egemen güçlerin iktidar kavgasının da bir unsuru haline geldiler. Bu çetelerin dayandığı tabanın önemli bir kesimi, uzun yıllar Türk şovenizmi ile beslenen, kışkırtılan, sola ve Kürt hareketine karşı kullanılan "Ülkücü" ya da MHP'li ırkçı kesimdir.

Her iki toplum bakımından da son 15-20 yılın özelliği, sorunları şiddet ve savaş yoluyla çözmeye çalışan eğilim ve güçlerin ön plana geçmesidir. Bu güçler şanslarını denediler ve her iki kesimde de bir sonuca ulaşamadılar. Bundan böyle de ulaşmaları mümkün değil.

Gelişen diğer olumsuz eğilim ise şeriatçı güçlerdir. Uzunca bir dönem sola ve Kürt hareketine karşı yedek bir güç olarak düşünülüp beslenen, kışkırtılan bu kesim de şimdi öylesine semirmiş ve büyümüştür ki, artık başrollere soyunmuştur ve kendisi yönetmek istemektedir. Bu ise İslam dünyasında şeriatçı akımların tırmanışa geçtiği, bazı ülkelerde yönetime geldiği, bazılarında ise çok ciddi iç çatışmalara yol açtığı günümüz koşullarında düzen bakımından yeni ve ciddi bir sorun oluşturmaktadır.

Son iki yıl içerisinde hem çeteler, hem de şeriatçı hareket düzen bakımından önemli sarsıntılara yol açtılar. Bu nedenle, kamuoyunun da artan tepkileriyle, bizzat devlet içinde, politik çevrelerde onları denetim altına alma yönünde eğilimler ve çabalar görüldü.

Bizim, çok daha önceleri, parti basını-mızda sık sık gündeme getirdiğimiz çeteler olgusu, Susurluk olayından sonra Türkiye'nin gündemine girdi. Temiz toplum yönünde sesler yükseldi, arayışlar doğdu. Ancak, bilindiği üzere, çetelerin marifetleri önemli oranda kamuoyunun gözleri önüne serilmiş olmasına ve yükselen tepkilere rağmen, onlarla mücadelede bugüne kadar arpa boyu bir yol alınmış değil. Bunun bir nedeni çetelerin gücü, kirlenmenin boyutudur. Çeteler, Kontrgerilla ve JİTEM örneklerinde olduğu gibi, orduya, polise, yargıya, sivil bürokrasiye, si-

yasi partilerin tepelerine kadar sızmışlardır ve onlarla mücadele kolay değildir. Diğer yandan, çeteleri oluşturan koşullar devam ediyor. Bu çeteleri ve pisliliği üreten temel nedenlerden biri -günümüzde ise başlıca neden- Kürt halkına karşı sürdürülen kirli savıştır. Ülkedeki şiddeti, kanunsuzluğu, çürümeyi besleyen temel etken budur. Bu ise devam ediyor. Rejim, iktidarı ve muhalefetiyle bu yanlış politikayı sürdürüyor. Bu değişmedikçe çetelerle ciddi bir mücadele beklene-
mez. Bu nedenledir ki egemen

mayı sürdürürken, şeriatçı kesime karşı harekete geçti. Düzenin sahipleri, büyük burjuvazisi, ordusu ve sivil Kemalist kesimiyle, şeriatçı hareketi kendisi için ciddi bir tehlike olarak görüyor. Mücadele yöntemi bakımından ise egemen güçler arasında iki eğilim var: Sivil kesim oy kaygısıyla yumuşak yöntemleri tercih ederken, ordu ve onu destekleyen Kemalist çevreler, Kürt sorununda olduğu gibi zorla bastırmadan yana. Nitekim söz konusu baskılar yüzünden Refahiyol hükümeti düştü ve Anasol-D hükü-

meti kuruldu. Sekiz yıllık ilköğrenim benimsendi, RP kapandı. Ama iş bununla bitmedi ve bitmeyecek. Yeni hükümet üzerinde de ordunun baskıları devam ediyor ve bu baskılar bir süre önce yeni ve ciddi bir bunalıma yol açtı. Ordunun dayatmalarına evet denerek şimdilik bunalım aşılmış görünüyor. Gerçekte ise aşılmış filan değil. Çünkü şeriatçı akım politik, ekonomik ve sosyal alanlarda oldukça iyi örgütlü. RP kapandı ama

yerine Fazilet Partisi geçti. Kitle desteği devam ediyor. Büyük kentlerin çoğu dahil, belediyelerin önemli bir bölümü hâla RP'nin denetiminde. İslami akım medyada, eğitim alanında iyi örgütlü. İmam hatiplere, İslam enstitülerine ve ilahiyat fakültelerine ek olarak çok sayıda özel okul ve yurt onların denetiminde. Camiler de bir dereceye kadar onlara çalışıyor. Güçlü ekonomik işletmelere sahipler.

Rejim, çetelere karşı bir temizlik hareketini göze alamazken, hatta onları koruyup kollamayı sürdürürken, şeriatçı kesime karşı harekete geçti. Düzenin sahipleri, büyük burjuvazisi, ordusu ve sivil Kemalist kesimiyle, şeriatçı hareketi kendisi için ciddi bir tehlike olarak görüyor. Mücadele yöntemi bakımından ise egemen güçler arasında iki eğilim var: Sivil kesim oy kaygısıyla yumuşak yöntemleri tercih ederken, ordu ve onu destekleyen Kemalist çevreler, Kürt sorununda olduğu gibi zorla bastırmadan yana.

güçler, çizmeyi aşan kimi çete unsurlarını biraz uyardıktan sonra bu konuyu şimdilik kapamış görünüyorlar.

Bu, düzen bakımından ciddi bir açmazdır. Kürt halkıyla savaşan düzen çetesiz edemiyor. Bu ise onu meşruiyet sınırlarının dışına itmeye, çürütmeye, içten içe kemirmeye devam edecektir.

Rejim, çetelere karşı bir temizlik hareketini göze alamazken, hatta onları koruyup kolla-

Böyle bir hareketi zorla bastırmak, yasa hükümleriyle engellemek, güdükletmek olanaksızdır. Yasaklar ve baskılar bir aşamadan sonra karşı tepkilere yol açar, şiddet kendi karıştını yaratır. Ama rejim, Kürt sorununda olduğu gibi bu olayda da aynı yanlış yöntemi seçmiştir. Kitlelerin şeriate yönelmesine neden olan nesnel koşulları ortadan kaldıracığına (bu ise Kürt sorununa adil bir çözüm bulup iç barışı sağlamayı, kitlelerin ekonomik ve sosyal sorunlarına çözüm bulmayı, yani açlığı, işsizliği azaltmayı, enflasyonu düşürmeyi, demokratikleşmeyi gerektirir) zor ve baskı yöntemlerinden medet umuyor.

Bu da rejimin bir başka ciddi açmazıdır ve ister istemez sorunu daha da azdıracaktır. Bu politikaların Türkiye'yi çok daha ağır bunalımlara sürükleyeceğine kuşku olmasın.

İzlenen yanlış politikalar Türkiye'yi son dönemde uluslararası planda da görülmemiş dercede soyutladı.

Bunlardan biri Türkiye'nin bir üyesi olmaya can attığı Avrupa Birliği'nden dışlanmasıdır. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesine engel olan bir değil, birçok neden var. Türkiye yıllardır Kıbrıs'ın yarısını işgal altında tutuyor ve Birleşmiş Milletler Örgütü'nün barış ve uzlaşma için aldığı kararlara aldırmıyor. Yunanistan'la, Kıbrıs'ın yanı sıra, Ege'de de ciddi sorunları var ve bunların çözümü için Uluslararası Adalet Divanı'na gitmeye yanaşmıyor. Türkiye yıllardır Kürt sorununun adil ve barışçı çözümünden ısrarla kaçınıyor, halkımızın meşru haklarını tanımıyor ve bize karşı kirli bir savaş yürütüyor. Böylece BM'in

Türkiye iç ve dış politikada izlediği saldırgan, yayılmacı politikalar nedeniyle hemen hemen tüm komşularıyla kanlı bıçaklı hale gelmiştir.

Buna Avrupa Birliği'nden dışlanma da eklenince Türkiye Amerika'nın kanatları altına sokuldu ve İsrail'e yanaştı. Bu durum, Ortadoğu'ya, Kafkaslar'a, Orta Asya'ya yönelik çıkarları nedeniyle, Türkiye'yi bir atlama tahtası gibi gören ABD'nin işine geliyor. İsrail içinse bulunmaz bir fırsat.

Avrupa Konseyi'nin, AGİT'in ve diğer uluslararası kuruluşların normlarını kabaca çiğniyor ve üstlendiği yükümlülüklerin gereğini yapmıyor. Türkiye bu savaş nedeniyle ülkede insan haklarını da pervasızca çiğniyor. Bu haliyle Türkiye, düşünce özgürlüğünün kaba biçimde çiğnendiği, insan yaşamının güvence altında olmadığı bir işkence ve faili meçhuller, yargısız infazlar ülkesi olmuştur. Bu ortam Türkiye'yi aynı zamanda bir uyuşturucu ve kara para cenneti haline getirdi.

Türkiye'nin bu haliyle Avrupa Birliği'ne girmesini düşünmek akıl alacak şey değil. Türk

devlet adamları, Kıbrıs ve Yunanistan'la sorunların barışçı çözümü, Kürt sorununa diyalog yoluyla siyasal çözüm, insan hakları standartlarına uyum için Avrupa Birliği'nin yaptığı ısrarlı önerilere aldırmazken, bu birliğe alınmama kararının suçunu başkalarında aramakta, yavuz hırsız ev sahibini bastırır misali Avrupa Birliği ülkelerini suçlamaktalar.

Diğer yandan, Türkiye çeşitli nedenlerle, yalnız Yunanistan ve Kıbrıs'la değil, komşularının hemen hemen tümüyle kavgalı. Ermenistan'la düşmanlığın tarihi kökleri var ve buna son olarak Karabağ olayı sırasında Türkiye'nin Azerbaycan'ın yanında yer alması eklendi. Antakya, su ve PKK sorunu nedeniyle Suriye ile kanlı bıçaklı. Son zamanlarda bunlara, hem sistem çekişmesi (İslami rejime duyulan korku), hem de PKK'ye verdiği destek nedeniyle İran da eklendi. Körfez savaşı sırasında Türkiye Amerikan kampında yer aldığı için, ayrıca diğer çeşitli nedenlerle düşmanlar listesine Irak'ı da eklemek gerekir. Rusya ise Türkiye ile, özellikle Kafkaslar'da ve Orta Asya'da bölgesel nüfuz çekişmesi içinde. Türkiye'nin şu anda ilişkilerinin iyi olduğu tek ülke ise, çünkü düşman Bulgaristan..

Böylece Türkiye iç ve dış politikada izlediği saldırgan, yayılmacı politikalar nedeniyle hemen hemen tüm komşularıyla kanlı bıçaklı hale gelmiştir. Buna Avrupa Birliği'nden dışlanma da eklenince Türkiye Amerika'nın kanatları altına sokuldu ve İsrail'e yanaştı. Bu durum, Ortadoğu'ya, Kafkaslar'a, Orta Asya'ya yönelik çıkarları nedeniyle, Türkiye'yi bir atlama tahtası gibi gören ABD'nin işine geli-

yor. İsrail içinse bulunmaz bir fırsat. Böylece son bir-iki yıl içinde Türkiye hızla ABD-İsrail mihverine çekildi. İsrail'le bir dizi askeri anlaşmalar imzalandı. Bunun en başta Suriye ve İran'a yönelik olduğuna kuşku yoktur. Ama bu durum İslam dünyasını da harekete geçirdi. Bu kez de Türkiye İslam Ülkeleri Örgütü'nde yalnız kaldı ve köşeye sırtıştı.

Böylece Türkiye, izlediği

yanlış politikalar sonucu hem doğudan, hem batıdan soyutlanmış. ABD ve İsrail'in güdümünde nerelere kadar gideceği ise belirsizdir. Güçlenen militarizmin de etkisiyle Türkiye bölgede yeni maceralara sürüklenebilir.

Bölgeyi ısıtan başka gerilim ocaklarını, bir çıkmaza giren İsrail-Filistin barışını; Irak sorunu ve ötekileri de hesaba katarsak, bugün hassas bir denge üzerinde süregelen bölgedeki durumun bu haliyle uzun süre devam edemeyeceği bellidir. Ya uluslararası güçlerin de çabası ve müdahalesiyle bölgede barışçı çözümler yönünde bir gelişme olacak, ya da patlak verecek bir kışma bölgeyi sarsacak, mevcut dengeleri, hatta, büyük ihtimalle kimi sınırları değiştirecektir. Böyle bir sarsıntı ve değişim, kuşku yok, Kürtlerin durumunu da etkileyecektir.

Sorunların barışçı çözümüne ise yakın süreçte oldukça güç görünüyor. Aşırı militarize olan, iç ve dış politikada kuvvet üstünlüğüne dayanarak sorunlarını çözmeyi başlıca yöntem haline getirmiş olan Türk yönetiminin, hem iç sorunlarını, hem de komşularıyla arasındaki çok sayıda sorunu barışçı yollardan çözmeye yönelmesi ancak bir mucize olur. Son dönemde, İslami harekete yönelik tutum da gösteriyor ki rejim generallerin yörüngesinde ve daha da sertleşecektir. Şu anda sahnede olan sivil politikacılar, sözde liderler, kitleleri yeni ve çağdaş bir politikaya yöneltecek çaptan yoksunlar. Hükümetlerin biri gidip biri geliyor, son dönemde neredeyse yılda bir hükümet değişiyor; ama durum değişmiyor, sorunlar ağırlaşmaya devam ediyor. Egemen güçle-

rin yönetemez duruma düştükleri apaçık. Bu nedenle son dönemde yeniden darbe tartışmaları yoğunluk kazandı. Aslında, nasıl olsa sonunda askerlerin dediği oluyor; öyle olunca da askeri bir yönetimle bugünkü yönetim tarzının fazla bir farkı yok. Bu durumda ne yeni bir seçim, ne de darbe dertlere çözüm olabilir. Temel politikalar değişmedikçe, Kürtlerle barışa ve demokrasiye yönelinmedikçe Türkiye'nin bu çıkmazdan kurtulması olanaksızdır. Bu ihtimal ise ufukta pek görünmüyor. Bu gidişin yönünü değiştirecek, iç dengeleri barış ve demokrasi güçlerinden yana çevirecek bir toplumsal birikim ne yazık ki yoktur. Kitleler ezik, umutsuz ve dağınık. Sivil toplum kuruluşları zayıf ve kararsız. Türk solu geçmişte aldığı darbelerin etkisinden henüz kurtulup toparlanamamış, yolunu bulamamış; birçok örgüt geçmişteki yanlışları ve saplantıları bir kambur gibi taşımaya devam ediyor. Kürt ulusal hareketi ise, hem karşı tarafın oyunları hem de bizzat kendi yanlışları nedeniyle içine düştüğü kısır döngüyü henüz kıramadı. Diğer bir deyişle, toplumun ilerici ve devrimci güçleri olaylara yön verebilecek, bu gidişi durdurabilecek güçte ve etkinlikte değiller. Öyle olunca da, Ortaçağ korsanlarını andıran kötü kaptanların yönetimindeki Türkiye'nin devlet gemisi, "deniz bitinceye", belki de kayalıklara çarpıncaya kadar yoluna devam edecektir. Değişim belki de bu çarpmadan, kafayı taşa vurduktan sonra gündeme gelecek. Gerek Kürt halkının, gerekse Türk emekçilerinin bu çarpmadan kaybedecekleri birşey yoktur. Tam tersine, bu zorba ve çü-

Nasıl olsa sonunda askerlerin dediği oluyor; öyle olunca da askeri bir yönetimle bugünkü yönetim tarzının fazla bir farkı yok. Bu durumda ne yeni bir seçim, ne de darbe dertlere çözüm olabilir. Temel politikalar değişmedikçe, Kürtlerle barışa ve demokrasiye yönelinmedikçe Türkiye'nin bu çıkmazdan kurtulması olanaksızdır. Bu ihtimal ise ufukta pek görünmüyor.

Gelinen aşamada her iki kesim bakımından da savaşın bir çözüm olmadığı, yıkım ve acıdan başka birşey getirmediği görülüyor. Bu savaşın kazananı yoktur ve olmayacaktır. Bizim daha başta ve dilimizde tüy bitercesine söylediğimiz bu gerçeğin anlaşılması için ne yazık ki 15-20 yılın geçmesi ve bunca ağır bir bedelin ödenmesi gerekti. Üstelik hala yeterince anlaşıldığını da söyleyemeyiz. Ama bu yöndeki süreç başlamıştır ve savaş dışı yöntemlerin, diyalogun, barışçı ve siyasal araçların yeniden ağırlık kazanması kaçınılmazdır. Türk toplumunda bu dönemde çok güçlenen kirli savaş yanlıları bunu ne derece engellemeye çalışırsa çalışsın, çıkış yolu buradadır ve olacağı budur.

rümüş çark belki böylece dağılacak ve yeni ve çağdaş toplumun öntü böyle açılacak.

(...)

Değerli arkadaşlar,

1974 yılında yürüyüşe başladığımızda yalnızca birkaç kişiydik, böylesine donanımlı ve deneyimli de değildik. Ama ortam, diğer bir deyişle zemin, görüşlerimizin yeşermesi için uygundu. Görüşlerimiz, bereketli bir toprağa düşen tohumlar gibi hızla boy verdi, örgüt olarak kısa zamanda gelişip serpildik. Sonra başka etkenler devreye girdi. Rejim bizim önümüze bentler, duvarlar gererken, Kürt ulusal hareketinin doğal, sağlıklı gelişme kanallarını tıkarken, provokasyonlar ve yanıltmalarla kitlelerin yönünü başka yana çevirdi. Kürt hareketini terörize etti. 12 Eylül sonrası hızlanan çatışma ortamında, hem Türk toplumunda hem Kürt toplumunda, savaşanlara göre belirlenen bir kutuplaşma oldu. Türk toplumunda demokratik güçler zayıflarken mi-

litarizm tırmandı. Kürt kesiminde ise siyasal ve barışçı yöntemleri seçen örgütlerin sesi daha az duyulur oldu.

Ama gelinen aşamada her iki kesim bakımından da savaşın bir çözüm olmadığı, yıkım ve acıdan başka birşey getirmediği görülüyor. Bu savaşın kazananı yoktur ve olmayacaktır. Bizim daha başta ve dilimizde tüy bitercesine söylediğimiz bu gerçeğin anlaşılması için ne yazık ki 15-20 yılın geçmesi ve bunca ağır bir bedelin ödenmesi gerekti. Üstelik hala yeterince anlaşıldığını da söyleyemeyiz. Ama bu yöndeki süreç başlamıştır ve savaş dışı yöntemlerin, diyalogun, barışçı ve siyasal araçların yeniden ağırlık kazanması kaçınılmazdır. Türk toplumunda bu dönemde çok güçlenen kirli savaş yanlıları bunu ne derece engellemeye çalışırsa çalışsın, çıkış yolu buradadır ve olacağı budur.

Sonuç olarak, bizim savunduğumuz yöntemler ve mücadele biçimleri bir kez daha önem

kazanıyor. Bunu bilerek mücadeleyi yürütmeliyiz. Yaptığımız iş bir maraton koşusunu andırıyor ve maraton sabır ve kararlılık gerektirir. Kirli savaş güçlerinin havluyu atmaları kaçınılmazdır ve bir aşamadan sonra toplumun barışçı ve demokratik güçlerinin önünün açılacağına, suyun doğal yatağına yöneleceğine kuşku olmasın. Bu bilinçle ve geleceğe duyduğumuz bu güvenle yürümeliyiz.

Değerli Yoldaşlar,

12 Eylül'le birlikte 18 yıl gibi uzunca bir zaman alan, hala da bitmemiş olan, toplum güçlerinin savaşan kesimlere göre kümelendiği bu dönem, bizim açımızdan zor bir dönemdi. Bu dönemde silahlı eyleme yönelmeyen diğer örgütlerin çoğu dağılıp gittiler. Bizim böylesi zor bir dönemde, salt politik eylemimizin gücüyle ayakta kalmamız büyük bir başarıdır. Şimdi, bizim dışımızda da çoğu insan bu gerçeği dile getiriyor. İnsanlar örgütümüzün gösterdiği kararlılık ve istikrardan saygıyla söz ediyorlar. Bunu, silahların konuştuğu bir ortamdaki tüm gürültü patırtıya, toz dumana rağmen, ilkeli politikamızla, kadrolarımızın bilinci ve kararlılığıyla başardık.

Şimdi de hem dışımızdan hem içimizden soranlar vardır: Kitlelerle bağımız yeterli mi? Olaylara yön verebiliyor muyuz? Gündemi oluşturabiliyor muyuz?

Aynı şeyleri biz de kendimize soruyoruz. Örgütümüz mevcut olanaklarına kıyasla oldukça başarılıdır. Örgütümüzün Kürdistan ve Türkiye politikasında belli bir yeri, etkinliği vardır. Yayın ve kültür alanında, dış ilişkilerde, toplantı, gösteri gibi eylem planında birhayli iş yapıyo-

ruz. Sözü geçen, önemsenen bir örgüttü. Zaman zaman gündemi de etkiliyoruz. Ancak bu kadarı, önünüze koyduğumuz büyük ve soylu davaları zafere ulaştırmak için yetmez. Kitlelere yön vermek, gündemi oluşturmak, mücadelede çok daha büyük pay ve söz sahibi olmak, kitleler içinde iyi biçimde örgütlü olmayı gerektirir. Bu konuları bir önceki kongremizde de tartıştık, durumumuzu gerçekçi biçimde saptadık. Kitlelerle bağlarımız zayıf ve çalışma tarzımızda ciddi zaaf- lar var dedik. Gözlerimizi kitle- lere çevirelim dedik. Çalışma tarzımızı iyileştirmek için karar- lar aldık ve çaba gösterdik.

Ama demokratik mekaniz- malar oluşturmak, iyi kararlar al- mak ve iletmek yetmiyor. En üst organdan başlayarak bu kararları kararlıca izlememiz gerek. De- netim, hesap sorma son derece önemli. Yanlışlarla, olumsuzluk- larla mücadele belli bir döneme özgü değil; Parti varoldukça bu iş de sürüp gidecek.

Parti yaşamında başarılar, bi- ze onur ve coşku veren pekçok şey gibi, sorunlar ve cansıkıcı şeyler de eksik olmaz..

Örgütsel çalışma bu gerçek içinde yürür. Bize düşen sabırla, inançla ve dirençle sorunları çözmek, güçlükleri aşmak için çaba göstermek ve hedefimize doğru yürüyüşümüzü kararlıca sürdürmektir.

(.....)

Değerli yoldaşlar,

Ortaya doğru politikalar koy- mak, uzak görüşlü olmak, az yanlış yapmak her zaman başarı için yetmiyor. Çünkü olayların gidişini belirleyen tek etken biz değiliz. Sahnede, bizzat bizim de durumumuzu belirleyen birçok etken var ve biz, irili ufaklı bir-

Parti yaşamında başarılar, bize onur ve coşku veren pekçok şey gibi, sorunlar ve cansıkıcı şeyler de eksik olmaz.. Örgütsel çalışma bu gerçek içinde yürür. Bize düşen sabırla, inançla ve dirençle sorunları çözmek, güçlükleri aşmak için çaba göstermek ve hedefimize doğru yürüyüşümüzü kararlıca sürdürmektir

çok dost ve düşman gücün çatış- tığı, yarıştığı bu karmaşık ortam- da yol alıyoruz. Olayların gidiş- ni, dengeleri, bir bütün olarak nesnel koşullar belirliyor.

Örneğin biz, başından beri sol ve yurtsever güçler arasında şiddete karşı çıktık, güçbirliğini savunduk, bunun için kararlıca çaba gösterdik; ama bu ne Kür- distan'da yurtsever bir cephe, ne de Türkiye'nin bütününde geniş bir demokratik cephe oluşturma- ya yetmedi. Biz başından beri, rejimin oyun ve provokasyonları ile ilgili olarak diğer sol ve yurt- sever örgütleri ve kamuoyunu uyardık; ama bu sözkonusu oyun ve provokasyonları boşa çıkar- maya yetmedi; çünkü ötekiler ya tehlikeyi bir türlü görüp kavra- madılar, ya da boşa çıkarmak için üstlerine düşeni yapmadılar. Biz başından beri, Kürt yurtse- ver örgütlerini ülkenin jeopolitik durumu, düşman güçlerle kuşa- tılmışlığı, dost güçlerin azlığı ve silahlı eylemin yol açabileceği sakıncalar konusunda uyardık. Kendimiz bu yanlışla düşmedik, ama başkalarının düşmesini en- gelliyemedik. Bunun gibi daha nice örnek sıralayabiliriz.

Şöyle de diyebiliriz: Bazı du-

rumlarda başarısız olmak, mutla- ka yanlış yapıldığı anlamına gel- mez. Doğru politikalar başarı için her zaman yetmez. Sizin dı- şınızda etkenler, olumsuz nesnel koşullar bu politikaların hayata geçmesine fırsat vermeyebilir. Bu durumda yapılacak olan ne- dir, umutsuzluğa kapılıp işin pe- şini bırakmak mı? Elbette hayır. Siz doğru olanı, doğru bildiğini- zi yapmaya devam edeceksiniz. Tarih ve halk karşısında sorumlu bir örgüt, sorumlu bir kişi olarak sizin işiniz, göreviniz budur. Bu çabalar bugün, ya da kısa za- manda sonuca ulaşmaya yetme- se bile, onu yakınlaştıracaktır. Bu yapıyı tamamlamak size na- sip olmayabilir; ama birilerinin temele ve duvarlara taş koyması gerekir; öyle ki yapı yükselsin ve başkaları onu daha kolay ta- mamlayabilsin.

Şundan emin olalım ki yap- tıklarımız boşa gitmeyecektir.

Kongrenin başarılı geçmesi- ni dilerim.

* *Kongre sonrası toplanan Kürdistan Sosyalist Partisi (PSK) Merkez Komitesi, yaptığı görev bölümünde Buray'ı yeni- den genel sekreterliğe seçti.*

Rejimin seçim çıkmazı

□ İbrahim Metin

Baskı ve zulüm rejimine hükümetler dayanmıyor. Oluşumunu krize borçlu olan hükümetler, her kriz döneminde yerini başka hükümetlere bırakıyorlar. Olup bitenlerden ders almayan egemenler, rejimi sağaltacak önlemler almak yerine tedaviyi yanlış ilaçlarda arıyorlar. Gelişmenin önünü tıkayan, bunalım ve kriz üreten, toplumun moral değerlerini çürütüp, geleceğe güveni azaltan etkenleri ortadan kaldırmak yerine; kurtuluşu, daha önce denenmiş ve faydası görülmeyen reçetelerde arıyorlar.

1995 Erken Genel Seçimleri egemenler açısından böylesi faydasız ve sonuçsuz bir arayışın ifadesi olarak yaşandı ve daha ertesi günü, yapılan seçimlerin toplumu bunalıtan sorunlara beklenen cevabı oluşturmadığı görüldü. Kuşkusuz bunda ilacın kendisinden çok, hastayı uygun

tedavi koşullarını oluşturmada tedaviye yeltenen, bağınaz ve bilim dışı anlayışın ve tutumun payı vardı.

İlginçtir, bugün yeniden benzer koşullarda aynı tedavi yöntemi bir kez daha uygulamaya konulmak isteniyor. Seçimleri, düzen yanlısı partilerin içinde yer aldığı bir yarışa çevirmek isteyen egemenler, bir kez daha aynı oyunu oynamaya istekli gibiler. Başbakan Yılmaz'la Anadol hükümetini dışardan destekleyen Baykal, kendilerini bu oyuna iyice kaptırmış görünüyorlar. Oysa bu görüntünün gerçek niyetleri tam olarak ifade etmediği bilinmektedir.

Şimdi birçok çevrenin yanıtını merak ettiği soru şudur: Gerçekten erken seçim olacak mı, olacakssa, seçim biriken sorunlara çözüm yolunu açacak mı.

Sorunun yanıtını vermek bir

yanıyla hiç de zor değil. Daha önceki kriz dönemlerinde siyasi istikrarsızlığa son vermek amacıyla yapılan seçimlerin sonucu, mevcut durumda yapılacak bir seçimin sonucu hakkında da yeterli fikri veriyor. Birçok karanlık gücün çektiği, kirli savaşın hüküm sürdüğü, çetelerin racon kestiği, demokratik hak ve özgürlüklerin barbarca çiğnendiği bir ortamda yapılacak bir erken genel seçimin, kaosu biraz daha derinleştireceği ve seçimlere olan gereksinimi azaltıp, çare olmaktan çıkaracağı açıktır.

Emekten yana kesimlerin, Kürt sorununun siyasal çözümünü isteyen parti ve güçlerin serbestçe katılmadığı bir seçimin, mevcut kriz ortamını daha da derinleştireceğine şüphe yoktur. Üstelik bu ülkede seçimleri halkın rızasından çok, halk düşmanı güçlerin belirlediği de gerçeğin

bir diğer boyutudur. Egemenler krizi aşmada seçimleri çare olarak düşündükleri her dönemde, kendilerine uygun yasaları çıkarıp uygun koşulları oluşturduktan sonra seçime gidiyorlar. Bugünkü durumda egemen güçler bakımından şartların bir erken seçime istenen ölçüde uygun hale getirildiği söylenemez. Bu nedenle sermaye çevreleri ve ordu bir erken genel seçimin mevcut siyasi tabloyu değiştirmeyeceği yönünde eğilimlerini dışa vuruyorlar. Muhalefet güçlerini etkisizleştirecek yasal önlemler alınmadan seçim kararının alınmasına karşıdır. Bu yüzden seçim kararından önce irticayla mücadele yasası olarak adlandırılan ve dinci güçleri etkisizleştirmeyi amaçlayan yasalarla, vergi reformu yasası, sosyal güvenlik, mahalli idareler reformu ve Avrupa Birliği ile uyum yasaları gibi yasaların, biran önce çıkarılmasını istiyorlar. Oysa parlamentonun büyük çoğunluğu, hükümet kanadının ANAP'lı milletvekilleri de dahil, irticayla mücadele yasasının çıkarılmasını istemiyor ve bu nedenle meclis çalışmalarını boykot ediyorlar.

O halde seçim tartışmaları ne anlama geliyor ve Yılmaz'la Baykal ne yapmak istiyorlar?

Aslında her ikisinin de bir erken seçime hazır ve istekli olduğu söylenemez. Yılmaz MGK'nın tazyikini azaltacak yasaları parlamentodan geçirebilmek için milletvekillerini erken seçim kararıyla etkilemeye çalışırken, Baykal'da en çok korktuğunu ister görünmekle, demokrasiyi işletmek isteyen ve istediğini elde eden kahraman rolünü oynamak istiyor. Bu görüntünün sahte olduğunu bilmeyen yoktur

sanırım. Yapılacak bir erken genel seçimde Sayın Baykal'ın partisinin seçim barajını geçemeyeceğini bilmemesi mümkün değil. Bütün kamuoyu yoklamaları bunu gösteriyor. Ancak Baykal darbe yanlısı imajını değiştirmek ve hükümetten istediği tavizleri alarak kamuoyunda güçlü görünmek için seçimi bir şantaj unsuru olarak kullanmakta ısrarlı görünüyor.

Bilindiği gibi uzun süredir TBMM etkisiz ve işlevsizdir. Başta hükümet partileri olmak üzere parlamentoda grubu bulunan bütün siyasi partiler değişik nedenlerle yasama görevini yerine getiremiyorlar. Başbakan Mesut Yılmaz'ın parlamentonun çalışma saatlerini gece saat 24.00'e, meclisin tatile girmesini ise temmuza kadar erteleme isteği, kendi meclis grubunda bile ilgi görmüyor. Parlamentonun MGK isteklerine karşı gösterdiği bu pasif direniş, askerleri kızdırırken, Mesut Yılmaz'ı da korkutuyor. Bu bakımdan yapılan seçim tartışmaları halk yığınlarından çok, egemen blok içinde ilgi ve heyecan yaratıyor.

Halk yığınları, egemenlerce yapılan ve yapılacak olan seçimlerin bir oyundan ve hileden ibaret olduğunu deneyleriyle biliyor. Türkiye'de yapılan seçimler, halkın kendi temsilcilerini seçtiği süreçlerden çok, liderlerin seçilmesini istedikleri unsurların meclise taşınması biçiminde gerçekleşiyor. Bu nedenle yapılan seçimlerin üzerinden kısa bir süre geçmeden başlatılan erken seçim tartışmaları, kamuoyunda bezginlik ve bıkkınlık yaratmıştır. Üstelik seçimlerin ortaya çıkardığı hükümetler, iktidar olamamakta, MGK'nın etkisi dışında çıkamamaktadırlar. Bir

türlü gündemden düşmeyen darbe tehditleri yüzünden parlamento ciddi bir güven bunalımı içindedir. Bu durumda ülkedeki gerçek güç odağı MGK'nın şahsında kurumlaşmıştır. Parlamentosunun varlığı şeklidir ve etkisi sılıktır. Bu gerçekler ışığında bakıldığında sivil siyasetçiler cephesinde yaşanan seçim tartışmalarına bir değer biçmek mümkün değildir. Eğer bir erken genel seçim kararı alınacaksa, bu ancak MGK'nın kabulüyle mümkündür. Bu bakımdan yapılan tartışmalar daha çok kafa karıştırmaya ve gündemi işgal eden ve çözüme kavuşturulamayan temel sorunların üzerini örtmeye yol açmaktadır.

Daha önce "bunalımı seçim çözer" diyen Cumhurbaşkanı Demirel, tartışmalar yoğunlaşınca "seçim çare değil" demeye başladı. Bu ifade seçimi istemeyen kesimlerin Demirel'i uyardığı biçiminde değerlendirilse de, esas olarak, Demirel'in kendisi de siyasi varlığını ve yerini bunalım politikasına borçludur. Belli ki Demirel'in de bu politikayla varmayı hedeflediği bir amacı vardır. Bay Demirel, Çoban Sülü'lükten Cumhurbaşkanlığı'na uzanan kişisel serüveninde ülkeye başkanlık sistemini getirerek tek hükümlan olmak istemekte ve diktatörlük rüyaları görmektedir. Sayın Demirel'in bu rüyası gerçekleşir mi bilinmez, ama ülkenin bu bunalım politikasıyla çöküşün eşğine getirildiği açık bir olgudur ve bunun baş sorumlularından birisi de Sayın Demirel'dir. O yaklaşık 40 yıldır ülkenin politik yaşamında etkili roller üstlenmiş ve toplumun barışçı, çoğulcu, katılımcı, demokratik bir düzene kavuşmasına engel olmuştur.

■ Seçimin demokratik ve hukuksal altyapısı oluşturulmadan erken ya da zamanında bir seçime gitmek çözüm değildir

Yukarıda değindiğimiz gibi anti-demokratik yasalar ve düzenlemeler yüzünden ülke, sürekli bunalımlar üreten bir sürecin içinde belirsizliğe doğru yuvarlanıp gitmektedir. Bugüne kadar yapılan seçimler bunalımı çözmek yerine erteledi ve kriz ortamının doğmasına yol açtı. Bugün yeniden erken seçim tartışmaları yapılırken, asıl yapılması gerekenler gözlerden kaçmaktadır.

MGK'nın önermesiyle 1992 yılında uygulamaya konulan Milli Güvenlik Konsepti, Susurluk'ta kazaya uğrayıp hız kaybına uğradıysa da bugün yine uygulamada geçerlidir. Köy yıkımları, faili belli cinayetler, yargısız infazlar eski boyutta olmasa da devam etmektedir. Kürt muhaliflerini cezalandırmak üzere devlet güçleri içinde oluşturulan çeteler varlıklarını korumakta ve bütün kamuoyu baskısına karşı yargı önüne çıkarılmamaktadır. Türkiye'deki adalet ve yargı sisteminin kendisi de adil yargılamaların önünde ciddi bir engeldir. Uyuşturucu ticareti yapan, haraç toplayan, kara para aklayıcıları ve katiller mahkemelerde salıverilmekte, tutuklanabilenler ise, hapisaneler yerine lüks otellerde kalmaktadır. Bütün bunların önüne geçmek, toplumda başlayan çürümeye ve yozlaşmayı durdurmak; bunun için ciddi bir değişimin kapılarını aralamak gerekirken, düzenin bekçileri herşeyiyle bozulan bu sistemi yaşatmakta ısrar ediyorlar.

Halk yığınları, egemenlerce yapılan ve yapılacak olan seçimlerin bir oyundan ve hileden ibaret olduğunu deneyleriyle biliyor. Türkiye'de yapılan seçimler, halkın kendi temsilcilerini seçtiği süreçlerden çok, liderlerin seçilmesini istedikleri unsurların meclise taşınması biçiminde gerçekleşiyor. Bu nedenle yapılan seçimlerin üzerinden kısa bir süre geçmeden başlatılan erken seçim tartışmaları, kamuoyunda bezginlik ve bıkkınlık yaratmıştır. Üstelik seçimlerin ortaya çıkardığı hükümetler, iktidar olamamakta, MGK'nın etkisi dışına çıkamamaktadırlar.

Rejimin Adalet Bakanı "sistemin çivisi çıktı" diyor ama, bu paslı çiviye yerine oturtmak için zora, zulme ve yeni baskı yasalarına çare olarak sarılmaktan da geri durmuyor.

Oysa bu çare değil, baskı politikaları eğer çare olsaydı, 12 Eylül rejiminin egemenleri bu rüyalarını gerçekleştirmiş olurlardı. Bu politikalar istikrarsızlığı ve toplumsal kargaşayı, iç çatışmaları arttırmaktan ve toplumsal gerilimi tırmandırmaktan başka bir işe yaramadı. Daha önce Kürt halkına uygulanan ve bugün de ısrarla sürdürülen politikaların kapsamının genişletilerek, dinci kesime yöneltilmesi yeni bir çatışma ve gerilim kaynağı olarak öne çıktı. MGK'nın 28 Şubat kararlarıyla başlattığı bu süreç bir yanıyla Susurluk'ta açığa çıkan "92 yılı güvenlik konseptinin" yenilenmesi ve genişletilmesidir. Bu politika toplumu darbe ve şeriat ikilemi içinde bir sarkaç topuna çevirerek, temel sorunlardan uzaklaştırdı ve "laisizmi" savunma adına toplumun geniş kesimlerini MGK'nın etkisi altına soktu.

Öte yandan toplumsal ve siyasal özgürlüklerin genişletilmemesinden, demokrasiden ve barıştan yana olanlar rejim tarafından "düşman" olarak görülmeye ve cezalandırılmaya devam ediliyor. Gün geçmiyorki bir aydın görüş ve düşüncelerinden ötürü yargılanmasın ve cezalandırılmasın.

Herşeye rağmen Kürt sorunun çözümü başta olmak üzere, ülkedeki temel sorunlar hakkında aydınlar cesaretle direnmeye devam ediyorlar. Bu anlamda Beşikçi'nin yanı sıra hiç boş kalmadı. Haluk Gerger'den sonra Edip Polat, Eşber Yağmurdereli, Salih Özçelik de şimdi cezaevindeler. Münir Ceylan, Ragıp Duran, Latif Epözdemir ve daha başkaları ise sırada bekliyorlar.

Düşünce açıklayan ve barış isteyenlerin içerde, katillerin ve çete artıklarının dışarda olduğu bir ortamda, seçime gitmek hangi toplumsal sorunu çözecektir? Hiç kimse kendini aldatmasın. Eğer bir erken seçim kararı alınacaksa; öncelikle adil bir seçim yasası çıkarılmalı, 82 Anayasası'nın yanısıra, tüm baskıcı yasa-

lar kaldırılmalı, toplumsal barışın ilk adımı olan ayrımsız bir genel af çıkarılmalı; ifade ve örgütlenme özgürlüğü sağlanıp, siyasal katılımın koşulları oluşturulduktan sonra seçim kararı alınmalıdır. Demokratik açılımı sağlayacak bu adımlar atılmadan yapılacak bir erken genel seçimin, 95 seçimleri sonrasında yaşananlardan farklı bir sonuç yaratması olanaksızdır. Bu ise, bütün ülke halkı için ciddi bir zaman ve enerji kaybı demektir. Kitlelerin buna tahammülü yoktur.

■ Rejim anti-demokratik bir seçimde ısrar ederse barış ve demokrasi güçleri ne yapmalı?

Rejime muhalif siyasi parti ve örgütler bakımından ülkede var olan toplumsal ve siyasal ortam oldukça boğucudur. Bugünkü parçalı görüntü giderilemez ve güçlü bir iş ve güç birliği sağlanamazsa, girilecek bir seçimde ciddi bir varlık göstermek mümkün olmayacaktır. Nevarki, birleştirilmiş baskın bir erken yerel ve genel seçim konusunda parlamento içindekiler kadar dışındaki ilerici-yurtsever muhalefetin de kafası çok net değil. Düzen yanlılarının bir bölümü bir daha seçilememe korkusuyla seçime karşı çıkarken, ilerici-yurtsever kesimlerin bir bölümü de, anti-demokratik koşulları gerekçe göstererek, seçimleri boykot etmeyi düşünüyor. Diğer bir kesim ise, düzen partileriyle el altından işbirliği kurmanın arayışı içindedir. Bize göre rejim yanlılarının korkuları haklı nedenlere dayanıyor, ama ilerici ve yurtsever kesimlerin söz konusu tutumları yanlışır.

Boğucu bir politik ortam içinde, eşitsiz bir yarışa kalkışmak zor, bir bakıma olanaksız gibi görünebilir. Kimi özel durumlarda bu eşitsiz yarıştan çekilerek seçimleri meşru görmeyip, egemenleri sıkıntıya sokmak da haklı bir tutumdur. Ancak bugün yapılması gereken asıl görev bu değildir elbet. Yoğunlaştırılarak sürdürülen depolitizasyon sürecine karşı çıkmak, kitleleri rejimin uygulamaları ve yalanları konusunda uyarmak önemli bir görev olarak önümüzde duruyor. Seçim dönemlerinde meydanlarda toplanan kitleleri, düzeni savunan demagogların etkisine terk etmemek gerekir. Seçim kürsülerini etkili bir ajitasyon ve propaganda zemini olarak değerlendirmek gerekirken, bunu yapmamak, sonuçta rejim yanlılarının işini kolaylaştırır. 94 yılı yerel seçimlerinde RP'ye yerel iktidar yolunu açan gelişmeler henüz hafızalarda tazedir. Bu nedenle ilerici-yurtsever çevreler, barış ve demokrasi güçleri, farklı seçim olasılıklarına hazır olmalıdırlar. İster ayrı, ister beraber girsinler, yerel ve genel seçim stratejilerini oluşturmalı; esnek, uygulanabilir bir program ortaya koymalıdırlar. Böylesi bir programın uygulanma şansı, elbetteki, ilerici-yurtsever cephedeki parçalı görüntüyü gidermeye, ciddi bir güç birliği zeminini yakalamaya bağlıdır. Hiç kuşkusuz adı ne olursa olsun, ciddi bir güç birliği platformu yığınların desteğini kazanarak, önemli sonuçlar alabilecektir. En önemlisi kitlelerin aldatılması önlenerek, rejim yanlılarına meydan boş bırakılmamış olacaktır. Böylesi bir durumda kitlelerin geleceğe olan güveni artacak, ilerici-yurtsever güçler

bakımından kalıcı ve sonuç alıcı işbirliği olanakları artacaktır. Şüphesiz bunun sağlanması geçmişte ilerici-yurtsever güçler arasında yaşanan ve güven bunalımına yol açan benmerkezci, tekelci anlayışların aşılmasına bağlıdır. Aksi halde söylemde bunu dillendirmek işbirliğini gerçekleştirmeye yetmeyecektir.

Özellikle yerel seçimlerde sonuç almak daha kolaydır. Ülkemizin kent ve kasaba belediyelerini rejimin önünde birer kaleye dönüştürebilir, bu alanlarda rejimi geriletebiliriz. Herşeyiyle kirlenen düzen yanlılarının karşısında, ilerici-yurtsever kişi, parti ve kesimlerin şansı büyüktür. Bütün mesele seçim süreçlerini doğru değerlendirerek, güç ve oy kaybına meydan vermeyen bir ortak zeminde buluşmaktır. Halkımızın beklentileri karşısında hiçbir kişi ya da kesimin suni gerekçelerle ayrı durmaya hakkı yoktur. Yığınlar barışı özlemektedir, demokratik bir ortamda yaşamak istemektedir.

Çetelere, soyguna, vurgun ve talan politikalarına karşı yığınları harekete geçirmek, barışçı ve demokratik bir ortama geçişi kolaylaştıracak, süreci kısaltacaktır. Seçim süreci bunun için iyi bir olanaktır. Yapılması gereken, bu olanağı layıkıyla değerlendirebilecek bir güç birliği iradesini ortaya koyabilmektir. Bu ortak irade yaratılmadan kitlelerin desteğini almak güç görünüyor. O halde rejimin hesapları ne olursa olsun, ister zamanında ister erken gidilsin, bir genel ve yerel seçimde halklarımızı seçmeksiz bırakmamak esastır. Her tür önyargı, kişi, grup ve parti çıkarları bir tarafa bırakılarak adım atılırsa, bunu başarmak işten bile değildir.

Kapitalizmin evrimi sosyalizmin geleceği

■ Bayram Bozyel*

■ Genel Yaklaşım:

Komünist Manifesto ile bir ütopya olmaktan çıkarak maddi temellere oturan ve o günden bugüne insanlığın kaderinde belirleyici bir rol oynayan sosyalizm, aradan 150 yıl geçtikten sonra bugün de insanlığın temel gündemini oluşturmaya devam ediyor.

O günden farklı olarak, bu süreçte teorik ve pratik deneylerin birikimi ile daha somut ve daha yakıcı bir ihtiyaç haline gelen sosyalizm, insanlığın geleceğine oturmuş durumdadır.

Sosyalizmin öldüğü, kapitalizmin kendisini yenileyerek insanın biricik yaşam tarzına dönüştüğü yönündeki son yılların ideolojik propaganda furyası tamamen tek yanlı ve gerçeklerden uzaktır.

Evet, kapitalizmin yeni dinamikleri devreye sokarak nihai sonucunu biraz ertelediği doğru, ancak bundan yola çıkarak kapitalizmin tarihin sonu olduğunu söylemek bir safsatayı aşamamaktadır.

Aksine, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin kapitalizme kazandırdığı göreceli dinamizm ve refaha rağmen, bu gelişmeler sınıf çıkarlarındaki uçurumları daha da derinleştirmiş, bölgesel ve küresel boyutlarda yeni sorunlar yaratarak farklılaşmayı iyice artırmış durumdadır.

Sermayenin kazandığı küresel boyut, emeğe ve bir bütün olarak insanlığa, kapitalizme küresel bir başkaldırı ve giderek saldırı olanağı yaratmıştır. Küreselleşen kapitalizm kendi karşıtına küresel düzeyde hareket etmenin maddi zeminini sunmuştur.

Barbarlık ve özgürlük ikilemi insanlık için bugün her zamankinden daha çok canalcı durumdadır. Dünyamız barbarlık çağının bütün kalıntılarını geride bırakarak genel ve kalıcı bir özgürlük aşamasına geçişin derin sancılarını çekmektedir.

Ekim Devrimi ile kuruluş süreci başlayan erken sosyalizm denemesinin geline nokta da başarıya ulaşmamış olmasının erken bir hayal kırıklığına, moral ve cesaret kaybına yol açtığı doğrudur.

Ancak biliyoruz ki sosyalizm bakımından bugün için kaybedilen bir meydan muharebesidir, asıl savaşın geçmişe oranla daha güçlü temeller üzerinde ve daha kapsamlı bir şekilde tekrar gündemleşeceği günler uzak değildir.

Sosyalizm sadece kapitalizm karşıtı bir toplum modeli değil-

dir. O, sömürü ve baskıya dayalı koca bir sınıflı toplumlar tarihini karşıtı ve aynı zamanda daha ileri bir insanlık aşamasıdır. İnsanlığın koca bir sınıflı toplumlar tarihinden kalma bir mirastan bir anda arınarak yepyeni bir aşamaya, sosyalizme sıçrayışını beklemek yanıltıcı olurdu ve böyle de oldu. Ekim Devrimi'ni gerçekleştiren Lenin dahil, öncü kadroların sosyalizmin kesin zafere konusundaki ihtiyatlılığının aksine, 1937'lerde Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin kesin zafere ulaştığı yönündeki belirlemeler bir gerçeğin tespit edilmesinden çok ideolojik bir atağı ifade ediyor-du.

Hiç kuşku yok, geçen 150 yıllık süre boşa geçmedi. Sosyalizm davası bakımından nice birikimlerin saklı olduğu bir özgürlük yürüyüşü, insanlığın ileriye doğru bir sıçrayışı gerçekleştirmek için bugün daha da olgunlaşmış durumdadır.

Eğer yenilgiden söz edilecekse, bu olgunlaşmamış tarihsel koşulların gündeme getirdiği geri düzeydeki bir sosyalist deneyimin ve onun üstüne kurulan beklentilerin yenilgisidir, sosyalizmin değil. Belli başlı ülkelerde, İngiltere ve Fransa'da neo-liberalizme karşı kitlelerde yükselen tepkiler, aradan kısa bir zaman geçmeden eski Doğu ülkelerinde sosyalist partilerin tekrar iktidara geçmeleri, kapitalizmin yarattığı cazibenin çok erken söndüğünün göstergeleridir.

Diğer yandan bütün eksileri-ne, gelip dayandığı dağılma nok-

tasına rağmen dünyada reel sosyalizmin çözümlenmesine ve onun olumlu deneylerine dayanmadan yeni bir sosyalist yükselişten söz edilemez.

Sovyet deneyi en azından sosyalist bir toplumun nasıl olmaması gerektiğini gösterdi, bu bile gelecek açısından büyük bir avantaj sayılmalıdır.

Her nasıl bakılırsa bakılsın, yeni bir sosyalist yükselişin ilk kalkış noktası, son 150 yılın diğer bütün yaşanmış deneylerinin yanı sıra, Sovyetler süreci olmak zorundadır.

Barbarlık ve özgürlük ikilemi insanlık için bugün her zamankinden daha çok canalcı durumdadır. Dünyamız barbarlık çağının bütün kalıntılarını geride bırakarak genel ve kalıcı bir özgürlük aşamasına geçişin derin sancılarını çekmektedir. Ekim Devrimi ile kuruluş süreci başlayan erken sosyalizm denemesinin gelineen noktada başarıya ulaşmamış olmasının erken bir hayal kırıklığına, moral ve cesaret kaybına yol açtığı doğrudur.

Sadece teorik zenginliği ile değil, toplumsal psikoloji ve kültürel birikimi bakımından da Sovyet deneyimini yaşamış halkların sosyalizme daha yakın durdukları söylenebilir.

Konuyla ilintisi oranında belirtmem gereken bir nokta da şudur.

Kürt halkının günümüzde içinde bulunduğu kötü koşulların başlıca sorumluları emperya-

listlerdir. Ancak ezilen halkların kurtuluşu için büyük bir çıkış açan Ekim Devrimi ve sonraki dönemlerin Kürt halkının özgürlük davasına en ufak bir katkısı olmamıştır. Sovyet yönetimleri, Kürt sorununda Çarlık döneminden kalma politikaları sürdürmeyi uygun bulmuştur. Soruna ilkel yaklaşmaktan çok, Sovyetlerin dar bölge çıkarları temelinde bakılmıştır. Bu durum, hem Sovyetler Birliği, hem de Kürtler bakımından talihsizlik olmuştur.

Öte yandan Kürt toplumu içinde sosyalist fikirlerin ve giderek örgütlerin boy vermesinde ise bu sürecin katkısı büyüktür. Gelineen noktada ise Kürt halkının özgürleşme mücadelesinde sosyalizm, ağırlıklı programatik bir öge teşkil etmemektedir.

Koşullar ne olursa olsun içinde bulunduğu coğrafya da dahil, dünyanın her yerinde sosyalist düşünce ve onun felsefi yaklaşımları ile olaylara ve dünyaya bakmak kaçınılmazdır.

Kürt sorunu, benzerleri gibi burjuva çağın çözmesi gereken bir sorun olarak günümüze kadar

sarkmış durumdadır. Ve bugün Kürt sosyalistleri tarihin bir civesi olarak, özünde burjuva demokratik bir sorun olan Kürt sorununu çözmekle karşı karşıya kalmışlardır. Sorun şudur: Sosyalistlerin çözmek zorunda kaldığı her sorun, -Kürt sorunu gibi- sosyalizmin temel sorunu olmayabilir ve böyle sorunların çözümünde birebir sosyalist argümanlar aranmamalıdır.

Sosyalist hareketin uluslararası çıkarlarını biran için gözardı etmeden, ancak içinde bulundukları koşulları ve çözmekle karşı karşıya bulundukları sorunu ve onu çevreleyen siyasal atmosferi temel alarak, bu çıkış noktasından yola çıkmak biz Kürt sosyalistleri bakımından bir zorunluluktur.

Diğer yandan Kürt sosyalistleri olarak, halkımızı özgürleştirme mücadelesindeki her olumlu adımı başta Türkiye'deki demokrasi mücadelesine ve genel olarak dünyadaki ilerici dönüşümün temel dinamiği olan sosyalizm mücadelesine yapılmış bir katkı olarak değerlendirmektediriz.

Bu genel açıklamadan sonra şimdi asıl konuya geçebiliriz. Yalnız sosyalizmin geleceği ile ilgili konuya girmeden önce geçmişin sosyalizm tarihini ve onun kökenlerini kısaca irdelemeye çalışalım.

Bu konuyu, sosyalist düşüncelerin henüz ütopya halinde olduğu aşamadan başlayarak, 1848 yıllarından sonra ortaya çıkan ve Marxizm diye nitelenen düşünce birikimi, ardından reel sosyalizm dönemi ve kapitalizmin yeni dönemdeki evrimi şeklinde inceledikten sonra, sosyalizm geleceği ile ilgili öngörülerimizi ortaya koyacağız.

■ Ütopik Sosyalizm:

"Her yeni teori gibi, modern sosyalizm de, kökleri maddi ekonomik olguların derinliklerinde bulunmakla birlikte, önce eldeki hazır zihinsel birikime bağlanmak zorundaydı."(1)

İnsanlık, doğuşundan bugüne değin özgürlük, eşitlik ve insanca bir yaşam yönünde aralıksız bir mücadele verdi. Ancak bu

mücadelenin ufku ve düzeyi, içinde bulunulan tarihsel ve sosyal maddi koşulların düzeyini aşamadı, bu koşulların derin izlerini taşıdı.

Burjuvazinin tarih sahnesine çıkmasıyla birlikte proleteryanın da tarih sahnesine çıktığını unutmamalı. embriyon halinde bile olsa sosyalist düşünceler de o andan itibaren yeşermeye başladı.

Loncaya bağlı Ortaçağ kentlisinin gelişip modern burjuva olduğu oranda loncalı kalfa ve lonca dışındaki gündelikçi de proleterleşti.

Burjuvazi feodalizme karşı başkaldırıyordu; özgürlük, kardeşlik, adalet gibi o dönem için devrimci söylemlerle yola çıkmış, ekonomik ve tarihsel sürecin kendine sunduğu öncülük rolünü oynayarak diğer bütün toplumsal kesimleri arkasında sürüklemişti..

Bununla birlikte her büyük burjuva hareketinde modern proleteryanın hayli gelişkin öncüsü olan sınıfın bağımsız patlamaları görüldü. Örneğin Alman Reformu ve Köylü Savaşı sırasında Thomas Monzer, Fransız Devrimi'nde Babeuf, daha yeni yeni doğmakta olan bir sınıfın, işçi sınıfının çıkarlarının sözcülüğüne soyunuyorlardı.

Henüz gelişmemiş bir sınıfın bu devrimci başkaldırılarına karşılık olan teorik belirtiler, 16 ve 17. yy.'larda ideal toplumsal koşulların ütopyik tasarımları, 18. yy'da ise komünist teoriler şeklinde belirdiyordu.(2)

"Eksik kapitalist üretim koşulları ve eksik sınıf koşulları eksik teorilerle karşılandı." (3)

Bu eksik teoriye göre yetkin ve yeni bir toplumsal sistem bulunmalı ve onun topluma propa-

ganda ile, olabildiği her yerde deneylerle kabul ettirmek gerekiyordu.

Saint-Simon, Robert Owen ve Fourier; bu üç ütopyik sosyalistin de ortak özelliği tarihsel gelişimin o arada yarattığı proleteryanın çıkarlarından çok, Fransız filozofları gibi bütün insanlığı kurtarma adına yola çıkmalarıdır.

Robet Owen, İngiltere'de kendi kurduğu işletmelerini tasarladığı toplum modeline göre işletiyor, O, sağladığı başarılarla İngiltere'de haklı bir ün kazanıyordu. Toplumun komünist yolda örgütlenmesinin bir ön adımı olarak, üretim ve tüketim amacıyla işbirliği yapan dernekler kurdu. Böylece tacirlerin ve fabrikatörlerin toplumsal bakımdan gereksiz olduğunu ortaya koydu.

Marx'tan önceki sosyalistler varolan kapitalist üretim tarzını ve onun sonuçlarını eleştiriyor, ama onları açıklamıyorlardı. Onları ancak kötü oldukları için reddediyorlardı. İşçi sınıfının kapitalizm koşullarında kaçınılmaz sömürülmesini haykırıyor, ancak sömürünün nerede ve nasıl belirdiğini açıklayamıyorlardı.

Aynı döneme denk düşen yardımlaşma sendikaları türünden örgütlenmeler, iş kazalarına ödentiler sayesinde, hastalık, hatta işsizlik hallerinde üyelerine çare bulmaya çalışıyorlardı. Bu sandıklar zamanla sendikalara evrilecekti.

Ne varki bu dernekler belli bir eğitim ve ekonomi düzeyi olan kalifiye işçileri sadece örgütleyordu.

1930'lu yıllara kadar sosyalizm sözcüğü siyasal bir içerikten yoksundu. Çok basit olarak özel mülkiyet yerine ortak mülkiyeti koyuyordu. Daha önceleri

İngiltere'de bu anlamda "işbirliği" (Cooperation) ve kooperatif, Fransa'da ise "kollektif" ve "colectism" sözcükleri kullanılıyor. (4)

Özetle ilk başlarda sosyalizm basit sosyal güvenlik önlemlerinden başlayarak, komünist kolonilere uzanan geniş ve belirsiz bir düşünce yelpazesini oluştuyordu. İşçi sınıfı hareketi belirli bir düzeye gelinceye dek, sosyalizm gönüllü dayanışma birlikleri anlamına geliyordu ve iktidar sorunu olarak düşünülüyordu.

Yine bu dönemde zanaatçılarla işçiler, makinanın zararlılığına inandıklarından, makinaları kırma yaygınlaşır. Bu, emekçilerin kendi ve sınıf düşmanlarının konumlarını henüz kavrayamadıkları bir dönemdir.

Daha sonra K. Marx, bu süreç için: "Barbarlık yeniden ortaya çıkıyor, ancak bu kez uygarlığın bağrından" diyecektir.

Gerçekten de emekçilerin içinde yaşadığı koşullar hayvanlarınkinden farksızdır. En ileri ülkelerde bile, İngiltere'de, Fransa'da emekçiler kümes gibi yarıntılar içinde, çarşafsız, yorgansız, ottan yataklarda birkaç kişi bir arada yatar. 1845-46 yıllarında Flamand'lı dokuma işçilerinin ölen köpek ve kedileri yemek için aralarında çatıştıkları belirtiliyor.

"Ablaklaşmış çehreleriyle, kir pas içinde saçlar, sakatlanmış, yaşları belli olmayacak denli cılız, çözülmüş, kamburlaşmış, yalın ayak çocuklar" dönemin emekçilerini resmeden çizgilerdir.

Alkol tüketiminin arttığı halk yığınları arasında raşitizm, frengi ve verem kol gezmektedir ve bu insanlar kızlarının fuhuşuna

hemen hemen doğal bir kaynak olarak bakar.

Paris'te her üç çocuktan biri evlilik dışı doğar. Çocuk ve kadınlar maden ocaklarında gece bile çalıştırılmaktadır.

Yine Engels bu dönemle ilgili olarak: "Daha önce, feodal beylerin kepezelikleri ortalıkta güpegündüz kol gezmişti; bu kepezelikler gene vardı, ama her nasılsa arka plana itilmişlerdi. Onların yerinde, burjuvazinin şimdiye kadar gizlice gerçekleştirdiği kepezelikler, fazlasıyla ortaya çıkmaya başladı. Ticaret, gittikçe büyüyen bir ölçüde dolandırıcılık oldu... Ahlak bozukluğu kaba kuvvete dayanan baskının, altın ise, ilk toplumsal kaldırılacak olan kılıcın yerini aldı. İlk gece hakkı, feodal beylerden burjuva fabrikatörlere aktarıldı. Orospuluk, işitilmedik ölçüde arttı." diyecektir. (5) Burjuvazinin şişirdiği kardeşlik ve devrimcilik balonları tez söndü. Burjuvazinin diğer emekçi sınıflarla kardeşlik ve özgürlük temelinde yaptığı ittifak, feodal egemenliğin bittiğinin ertesi günü son bulmuş, ipleri eline geçiren burjuvazi geçmişte görülmemiş bir gözü doymazlıkla sömürü ve baskı çarkını işletmeye koyulmuştu.

"Kapitalist sistemi çözümlemek ve işçi sınıfı bakımından gerekli sonuçları çıkarmak açısından birincisi, kapitalist üretim biçimini tarihsel bağlantısı ve belirli bir tarihsel dönemdeki kaçınılmazlığı içinde ve bundan ötürü kaçınılmaz çöküşü ile birlikte göstermek; ikincisi, onun hala bir sır olan temel karakterini ortaya çıkarmak, yani artı değeri keşfetmek gerekiyordu." (6)

Böylesi bir niteliğe ulaşmak için ise kapitalizmin 15. yy'dan

itibaren basit el birliği ve manifaktör ile başlayan evriminin modern sanayi aşaması ile iyice olgunlaşması gerekiyordu.

Burjuvazi küçük üretim araçlarını, bireysel üretim araçları olmaktan çıkarıp, insanların ancak ortaklaşa işletebileceği toplumsal üretim araçları haline getirmeden, büyük üretken güçlere dönüştüremezdi.

Çıkrığın yerine iplik makinesini, el tezgahının yerine mekanik tezgah, demirci çekicinin yerine buharlı çekici kondu, bireysel tezgahın yerini yüzlerce binlerce işçinin işbirliğini gerektiren fabrika aldı. Üretim araçları gibi üretimin kendisi de bireysel işlemler dizisinden toplumsal işlemler dizisine dönüştü.

Kapitalizmin gelişkinlik yönündeki bu evrimi, işçi sınıfının da olgunlaşarak tarih sahnesine çıkışını hızlandırdı.

1848'li yıllarda Avrupa'da en başta da Fransa'da modern toplumun, modern sınıfların, burjuvazi ve proleteryanın çetin sınıf savaşları belirdi. İşçi sınıfı üretici güçlerdeki gelişkinliğin sağladığı avantajlar üzerinden yükselecek tarihsel bir dönemin kapısını aralıyordu.

Tam da bu dönemde tanımlanmış üretim ve sınıf koşullarına, tamamlanmış teori yetişiyordu.

■ Marxizm:

1847 yılında kurulan Komünistler Birliği (ligası) yığınlara kendi kararlılık ve örgüt örneğini gösterdi.

1848 yılında yayınlanan Komünist Manifesto ile işçi sınıfı ilk kez bilimsel bir rehber, tarihsel bir mücadelenin teorik bilincine ulaşıyordu.

K. Marx ve F. Engels'in birbirinden ayrılmaz ortak eseri olan ve Marxizm diye tanımlanan bu öğretinin özü ve kaynakları nelerdir?

Marxizm, ilkin kapitalist üretim biçiminin gelişkin bir formasyonunun tahlilinden yola çıksa bile, o, belirttiği gibi eldeki hazır tarihsel birikime ve onun yeniden yorumlanmasına dayanıyordu.

Bir kere tarihin ilk çağlarından beri sürüp gelen, burjuva aydınlanması ile beslenen ve 18. yy. sosyalistlerince dillendirilen ütopya halinde bile olsa bir sosyalist düşünce vardı.

Tarihsel koşulların ve sınıf mücadelelerinin yarattığı birikimle, K. Marx ve F. Engels'in sayesinde bu düşünceler tarihsel ve sınıfsal maddi temelleri ile ilişkilendirildi ve somut bilimsel bir formülasyona dönüştürüldü.

İkincisi, Hegel'in başaşağı duran diyalektiği ters çevrilerek ayaklarının üzerine oturtuldu.

İnsanın varlığını, insanın bilinci ile açıklama yerine, insanın bilincini onun varlığı ile açıklama vurgusundan yola çıkılarak diyalektik yöntem tarihsel maddi zemine oturtuldu, deyim yerinde ise, ete kemiğe büründürüldü.

Hegel'in yöntemi diyalektik olmakla birlikte, O, doğayı ve toplumu idealist bir anlayışla yorumluyordu. Marx, doğa ve tarih anlayışına materyalizmi soktu. Doğa ve tarih yorumlanışında materyalist anlayışın egemen kılınması için ise bir yandan bilimsel gelişmelerin, diğer yandan da modern sınıf mücadelelerinin belli bir birikim düzeyine ulaşması gerekiyordu. Marx ve Engels bu olguların birikiminden yola çıkarak, "bütün geçmiş tarihin sınıf savaşları tarihi" olduğu

sonucuna vardılar.(7)

Üçüncüsü, Marx, rant, kâr ve ücrete dayanan Ricardo'nun görüşleri ile kapitalistin ücretliyi soyduğunu söyleyen Sismondi'nin düşüncelerini bir araya getirir, İngiliz ekonomi politığından yararlanır.

Marxizmin temel önermesi; toplumsal gelişme dinamiğinin üretim ve değişim tarzlarında, giderek toplumların içinde yaşadıkları ekonomik koşullarda aranmasına dayanıyordu.

Kapitalizmdeki temel sorun toplumsallaştırılmış üretim ile kapitalist mal edinme arasındaki çelişki olarak ortaya kondu. Üretimin toplumsal yapısı ile mülkiyetin özel biçimi arasındaki çelişki kapitalizmi kaçınılmaz bir sona, sosyalizme getirecektir. Sosyalizmi ise proleterya, politik iktidarı ele geçirip üretim araçlarını devlet mülkiyetine geçirerek gerçekleştirecektir.

Kapitalizmin işleyişi, Marx sayesinde hayranlık verici bir açıklığa kavuşturulur.

Kapitalizmin emperyalist aşamaya evrilme sürecinin ilk dönemlerine tanıklık etmesi Engels'e, Marx'la birlikte oluşturduğu fikirleri daha da açarak geliştirmesi bakımından önemli bir şans tanıyacaktı.

Peki o halde Marxizm nedir? O, bütün zamanlara hükmeden ilahi bir kaynak mı, yoksa gelip geçen öğretilerden birisi mi?

Bizce Marxizm ne birisidir ne de ötekisi? Zira Marxizm'in ne olduğu bizzat bu öğretiyi kuran insanlarca ifade edilmiştir. Engels ölmeden önce: "Bizim kuramımız bir doğma değil, bir evrim sürecinin açıklanışdır ve bu süreçte birbirini izleyen evreler vardır." diyecektir.

Her öğretisi gibi Marxizm'de

içinde filizlendiği çağın ekonomik, sosyal, siyasal ve düşünsel gelişmelerinden doğmuş ve onlarca kuşatılmıştı. Gerçi diyalektik ve tarihsel materyalizm insanın hem geçmişini hem de geleceğini çözmede bulunmaz bir anahtardır; ama yine de bir anahtar her şey değildir.

Diyalektik ve tarihsel materyalizm Marxizm öğretisinin özünü oluşturur ve diğer bütün öngörüler bu temele dayanır.

Öyle ise bu öğretisi yeni ekonomik, sosyal, siyasal ve düşünsel gelişmelere paralel olarak geliştirilmeye ve zenginleştirilmeye ihtiyaç içindedir.

Ve en önemlisi sosyalizm öğretisi her ne kadar gücünü modern çağın üretim tarzı olan kapitalizmin çözülmesinden alsa bile, bu öğretisi önerdiği daha ileri (sosyalist) modellerin uygulanması ile gerçeklik kazanacak, gelişip zenginleşecektir.

1848'de Konümist Manifesto'nun yayınlanmasından sonra işçi sınıfı mücadelelerindeki her deneyim, kapitalizmin ve genel olarak sınıf mücadelelerinde yaşanan her yeni gelişmeden sonra, Marx ve Engels kendi öğretilerini bu tarihsel gelişmeler ışığında oturup değerlendirecek ve yeniden yorumlayacaklardı. *

1864'te kurulan Birinci Enternasyonal ve 1871 Paris Komünü deneyi, Almanya, İngiltere ve diğer ülkelerdeki sosyalist partilerin deneyleri, Marxizmin ete kemiğe büründürülmesinde büyük roller oynayacaktı.

19. yy'ın sonu ve 20. yy'ın başlarında ise, kapitalizm bir üst aşamaya ulaşır; bu emperyalizmdir. Üretimin yoğunlaşarak tekelleşmesi, sanayi sermayesi ve mali sermayenin kaynaşarak mali oligarşinin oluşması ile ka-

pitalizmin serbest rekabetçi aşaması son bulur, artık tekeller yaşamın bütün alanlarına damgasını vuracaktır.

Tekelci kapitalizmin yarattığı iki önemli sonuç daha vardır. Ekonomideki tekelleşme siyasal anlamda gericiğin artan oranda gelişmesine yol açar, bu gericileşme daha sonra yeşerecek fa-

ilgili çözümlemelerin çoğunu Lenin'e borçlu olduğumuzu söylemek gerekir. Bu çözümlemeler içinde kapitalizmin "eşitsiz gelişme yasası" önemli bir yer tutar ve hem emperyalist paylaşım savaşı bakımından hem de devrim koşullarının yer değiştirmesi konusunda bu çözümlemenin önemli bir rolü olacaktır.

dır.

3- Birinci Dünya Savaşı'nda paylaşım savaşına katılan bir taraf olması Çarlık yönetimini iyice güçten düşürür.

Rusya, o kendine özgü koşulların en çıplak yaşandığı ülkelerin başında gelmektedir. Evet, o emperyalist bir ülke olmakla birlikte, birçok yönden de son derece geri toplumsal formasyonları içinde barındırmaktadır.

1860'lı yıllarda henüz kölelik ilişkileri tasfiye edilmiştir. Yönetim Çarlığın elindedir, ülkede burjuva demokratik kurumlar oluşup gelişmemiştir. Kapitalizm bu ülkede bir bütün olarak olması gerektiği kadar gelişmemiş, kendinden önceki toplumsal yapıları ortadan kaldıramamıştır.

Bütün bunlara karşın Rusya, sömürü ve baskıya karşı büyük birikimlerin oluştuğu, güçlü entellektüel bir damara sahip, dünyanın en devrimci yükselişlerinin gündeme geldiği bir ülkedir.

Rusya'da ve ardından gelen Sovyetler dönemi dahil, 20. yy boyunca süren gelişmelerin tümü, ülkedeki bu özgün çelişkiler yumağının farklı tonlarda etkileşimi tarafından belirlenecektir.

■ Sovyet Deneyimi ve Sonuçları:

Ekim Devrimi yakın insanlık tarihi bakımından üzerinde bir hayli durulması gereken bir konudur.

Yukarıda kısaca belirtildiği gibi Rusya, yaşadığı bir çok iç ve dış çelişkiden dolayı emperyalizmin en zayıf haline geldi. Rusya'da yaşanan Ekim Devrimi bir erken devrim oldu, tıpkı bir doğumun erken gündeme gelmesi gibi. Bir erken doğumla dün-

1848 yılında yayınlanan Komünist Manifesto ile işçi sınıfı ilk kez bilimsel bir rehber, tarihsel bir mücadelenin teorik bilincine ulaşıyordu.

K. Marx ve F. Engels'in birbirinden ayrılmaz ortak eseri olan ve Marxizm diye tanımlanan bu öğretinin özü ve kaynakları nelerdir?

Marxizm, ilkin kapitalist üretim biçiminin gelişkin bir formasyonunun tahlilinden yola çıksa bile, o, belirtildiği gibi eldeki hazır tarihsel birikime ve onun yeniden yorumlanmasına dayanıyordu.

şizmin tohumlarını içinde barındırır.

İkincisi, sermaye ihracına eşlik eden dünyanın sömürgeleştirilmesi, paylaşılması tamamlanır ve sömürgeleştirilecek yeni alanlar bulunmadığı için, herhangi bir sömürgeci emperyalist ülkenin dünyadan yeni bir pay alması ancak ve ancak başkasının elindekini zorla almasına bağlıdır. Bu ise bir dünya savaşına yol açacak ve dünyanın yeniden paylaşımı anlamına gelecektir.

Kapitalizmin emperyalist aşaması aynı zamanda bu toplumdaki sınıf mücadelelerinin daha çok keskinleştiği-vè bu alanda kapitalizmin çözülüşü için koşulların ileri derecede olgunlaştığı bir dönemdir.

Kapitalizmin bu aşaması ile

20. yy'ın başlarına gelindiğinde Avrupa'yı kasıp kavuran devrim dalgası Doğu'ya daha çok da Rusya'ya kayar.

■ Bunun nedenleri var:

1- Rusya kendine özgü ekonomik, sosyal ve siyasal koşulları olan bir yapıya sahiptir. Rusya bir yandan feodal ilişkilerin yaşandığı, bir yandan da kapitalizmin tekelci aşamaya ulaştığı bir ülke durumundadır. Böyle bir ülkede despotik bir siyasal yapının egemen olması, durumu daha da ilginçleştirir. Bu durum içte birçok çelişki yığını anlamına gelmektedir.

2- Rusya bir halklar hapishanesidir ve böyle bir yapı Çarlık Rusyası'nı içten içe zorlamakta-

yaya gelecek canlının taşıyacağı muhtemel ve mutlak risklerin tümünü Ekim Devrimi kendi içinde taşıyordu. Bu riskleri giderici iç ve dış koşullar yaratılamayınca bilinen son geldi, yaşandı.

Lenin, Devlet ve Devrim adlı eserinde Ekim Devrimi'ni kasdederek: "Biz girişimimize dünya devrimi umudu ile başladık. Biz soruna enternasyonalist açıdan baktığımızı ve sosyalist devrim gibi bir girişimin tek ülkede tamamlanamayacağını vurguladık... Dünya devrimi patlak vermeden önce, birkaç ayrı devrim hareketinin yenilgiye uğruyabileceğinin de farkındayız." diyecektir. Bilindiği gibi Lenin'in ölümüne dek SBKP'nin resmi görüşü tek bir ülkede sosyalizmin inşa edilemeyeceği şeklindeydi.

Bir kere nesnel koşullar Ekim Devrimi'nin daha güçlü doğup yaşaması bakımından aleyhteydi.

Rusya geri bir ekonomik ve sosyal yapıya, Çarlık döneminden kalma bir kültüre sahipti. İç savaş ve Emperyalizmin kuşatması boğucu bir ortam yaratıyordu. Batı'da proletaryanın beklenen devrimi yapmaması ise daha işin başında Ekim Devrimi'ni tek başına bırakmıştı.

Geçmiş üretim ilişkilerinden farklı olarak, sosyalist üretim ilişkileri kapitalizmin bağrından doğmamıştı, bu ilişkilerin kuruluşu biraz da el yordamıyla gerçekleştirilecekti. Ekim Devrimi'ni gerçekleştiren kadroların sosyalist kuruluş ile ilgili miras aldığı tek bir deney yoktu.

Diğer yandan Ekim Devrimi öncesi sosyalistlerin, iktidarın alımından sonraki döneme ilişkin fazla kafa yordukları söylemez; ya da bu, kendisini bir

ihtiyaç olarak dayatmadı belki de. 1917-1918'e kadar sosyalizm, başaşağı edilmiş kapitalizm olarak algılanıyor, bugün kötü olan o zaman iyi olur kanısı taşınyordu.

1917'de sosyalistler iktidara geldiklerinde ise, uzun boylu ne istedikleri belli değildi. Daha çok o dönemin kapitalizminin yaşadığı büyük krize, özgül duruma göre tavır alıyorlardı.

1918'lerde gündeme gelen savaş komünizmi, 1920'li yıllarda uygulanan NEP bu konjektörel durumun doğurduğu sonuçlardı.

Geri koşullarda gerçekleşen devrimin önderleri kesin önceliği baş döndürücü bir sanayileşme, hızlı ekonomik ve teknik gelişmeye vermişlerdi. Bolşevizm kapitalist gelişme koşullarının varolmadığı ülkeler için öngörülen hızlı bir kalkınma modeline dönüşmüştü. Emperyalist kuşatma ve tehdit altında, iç savaşın yaşandığı bu ülkede, mücadelenin kazanılması temelinde bir savaş ekonomisi işliyor ve bu konuda bedele bakılmıyordu.

Birinci Dünya Savaşı sonrası hem Bolşevikler, hem de batılı ülkeler için bir savaş ekonomisi kendisini dayatmıştı. Böyle bir ekonomi de önemli işletmelerin kamu tarafından denetlenmesini, ekonominin merkezi planlamasını ve emek seferberliğini gerektiriyordu. Lenin'in planlama fikrinin özellikle Alman savaşı ekonomisinden esinlendiği söylenir.

Diğer yandan merkezi komanda ekonomisi o koşullar içinde etkileyici başarılar sağlamış ve batılı birçok politikacı ve düşünce adamı için büyük bir cazibe kazanmıştı.

Ama bu ekonomik model

özellikle askeri açıdan başarı sağlasa bile bu geri ülkede küçük üretimi mahfetmiş, ürünlere askeri güçle el koyma yöntemi Bolşeviklerle üreticiler arasında uçuruma yol açmıştı.

Gözlemler, zora dayalı kolektifleştirmenin katkısının ekonomiyi olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. Zora dayalı çalışma hantal, pahalı, etkisiz bir sistemdir. Böyle bir sistemde kaliteden söz edilemez.

Lenin 1921'de Yeni Ekonomik Politika'yı savunurken, "Doğrudan komünist üretim ve bölüşüme geçmekte hata ettik." (8) demekte, yalnız iç pazar ve küçük meta üretimi gereksini-

**Kapitalizmin işleyişi,
Marx sayesinde
hayranlık verici bir
açıklığa kavuşturulur.
Kapitalizmin
emperyalist aşamaya
evrilme sürecinin ilk
dönemlerine tanıklık
etmesi Engels'e,
Marx'la birlikte
oluşturduğu fikirleri
daha da açarak
geliştirmesi
bakımından önemli
bir şans tanıyacaktı.
Peki o halde Marxizm
nedir? O, bütün
zamanlara hükmeden
ilahi bir kaynak mı,
yoksa gelip geçen
öğretilerden
birisini mi?**

mine değil, aynı zamanda dış yatırım gereksinimine de büyük ödünler verilmesini önerecektir.

1921'lerden sonra ise, bu sürece paralel olarak muhalefetin her türlü süsünün bastırılması gündeme geldi. Sovyetlerdeki çoğunluğun kalıntıları yok edildi, hizipler, düşünce, basın, örgütlenme özgürlüğü yasaklandı. Bu, bürokrasinin yeşermesine, proleterya diktatörlüğünün parti diktatörlüğü ve giderek bürokrasi diktatörlüğüne dönüşmesine yol açtı.

Dolayısıyla sosyalizmin yıkılışını planlı ekonomiyle açıklamaktan çok, emekçi yığınların katılsızlığında aramak daha doğru olur.

Diğer bir yanılğı ise, devletçiliği sosyalizm, pazarı kapitalizm ile özdeş görme yanılışıydı. Devletçilik, emekçilerin katılımcılığı ve onların çıkarları doğrultusunda düzenlemelerle ancak olumlu bir rol oynayabilirdi.

Pazar ya da meta üretimi kapitalizm öncesi toplumlarda da vardı. Ancak bu toplumlarda egemen değil, istisnai bir durumdu; kapitalizm metayı fetişleştirdi, pazarı egemen ekonomik aktöre dönüştürdü. Dolayısıyla sosyalizm geçiş aşamasında kontrollü bir piyasadan yararlanabilir ve süreç böyle aşılabildi.

Sovyetlerde, "daha çok üretim" bir fetiş haline getirildi. Oysa sosyalizm daha çok üretim yerine, kullanılabilir değer yaratmayı amaçlamalı, "insan için üretim" şiarından hareket edilmeliydi. Üretici güçlerin tek başına gelişimi amaç değil, araç olmalıydı. Zira bu anlayış daha sonraki dönemlerde kalitesizlik, çürüme ve yozlaşmanın başgös-

termesinde önemli bir rol oynadı. Nicelik niteliğe, hacim kaliteye üstün gelmiştir. Bu nedenlerle Sovyetlerin Batı'yla yarış politikası söylendiği gibi olumlu sonuçlar yaratmamıştır.

Lenin'in ölümüne kadar Komünist Parti içinde farklı eğilimler bir arada bulunmuş ve bunlar arasındaki mücadele demokratik bir işleyişe uygun olarak gerçekleşmiş, parti içinde hiç bir zaman fiziki bir tasfiye yaşanmamıştır. Lenin'in ölümünden sonra parti içindeki farklı eğilimlere karşı Stalin tarafından tam bir terör havası estirildi. Binlerce politik muhalif, aydın ve sanatçı yok edildi. Bir ülke için bundan daha büyük bir kayıp olamazdı.

Bu tehlikeli gidişi daha başta gören ve uyarı görevini yerine getiren Rosa Luxemburg'un şu tespitleri son derece anlamlıdır: "Bütün ülkedeki siyasal yaşamın bastırılmasıyla Sovyetlerdeki yaşam da gün geçtikçe kötürümleştirecektir. Genel seçimler olmadan, kısıtlanmamış bir basın ve toplantı özgürlüğü olmadan, düşüncelerin özgürce çatışması olmadan, yaşam bütün kamusal kurumlarda sürüp giden ve etkin unsur olarak yalnızca bürokrasinin kaldığı yaşamın basit bir sürecine döner. Kamusal yaşam giderek uykuya dalınca yönetme ve yönlendirme görevi tükenmez bir enerjiye ve sınırsız bir deneyime sahip bir avuç parti liderine kalır. Onlar arasında gerçeklikte yalnızca bir avuç parlak beyin önderliği üstlenirken, işçi sınıfının elit kesimi, zaman zaman, liderlerin konuşmalarını alkışlayacakları ve alınan kararları -aslında bir kliğin işidir- ittifakla onaylayacakları toplantılara çağırırlar: Elbette bu bir diktatörlüktür, ama proleteryanın değil,

yalnızca bir avuç politikacının yani burjuva anlamda, jakobenlerin egemenliği altındaki diktatörlüktür." (9)

Sovyet ekonomisinin en büyük handikaplarından birisi de rasyonel bire fiyat sisteminin ve karşılaştırılabilir ekonomik etkinliklerden, göstergelerden yoksun olmasıydı.

Merkezi planlama, sosyalist işletmenin başındaki sorumlu insanı genellikle yeni arayış ve yaratıcılıktan uzaklaştırmakta, onu merkezi plan hedefleriyle sınırlı tutmaktaydı.

Merkezi planda hedefler genellikle nicel-sayısal olarak belirlendiğinden işletme yöneticiliği niceliği yakalama pahasına kaliteyi bir yana itmekte, zaten kaliteyi belirleyen herhangi bir toplumsal aygıt da bulunmamaktadır.

Örneğin kapitalist bir ülkede petrol atıkları bir girişimcinin elinde plastik sanayiye yöneltilecek, bu artık ekonomik değerlere dönüştürülebilirken, girişimciliğin ölü olduğu sosyalist bir ülkede bu artık çevreyi kirleterek yaşanmaz bir hale getirmektedir.

Sovyet deneyimi salt niceliksel bir büyümeyi gerçekleştirmekte çok kötü bir sicile sahip değildi hiç kuşkusuz. 1980'lerde Sovyetler Birliği dünyanın en büyük kömür, çelik, elektrik ve çimento üreticisi idi. Ne var ki enerjinin ve kaynakların dev miktarlarda harcandığı koşullarda insani amaç kaybolmuştu. Emek üretkenliği düşük, her alandaki savurganlık yüksek boyutlardaydı. Bu ürünleri toplumsal bakımdan yararlı bir şekilde kullanma kapasitesi hemen hemen kaybedilmişti. Sovyet planlaması düşüncesizce nicel artış-

ları öne çıkarırken, her tesis ya da işletme önceki dönemlere kıyasla mal ya da hizmet çıktısını arttırmanın hatta şişirmenin yollarını arıyordu.

Oysa piyasanın düzenleyici bir rol oynamasını sağlamak, korkunç derecede karmaşık olan planlama ve düzenleme problemlerini hal etmek (tüketicinin gücünü kurumsallaştırmak, yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeylerde demokratik dayanışma yöntemine olanak tanımak, hem ekolojik maliyetleri, hem de alternatif kullanımları dikkate almak, milyonlarca sayıdaki özerk ekonomik ajanların faaliyetlerini uyumlulaştırmak vb.) zorunda kalacaktır.(10)

Troçki, 1922'de Komitern'in 4. Kongresi'nde şunları söyleyecekti: "Geçiş çağı boyunca her işletme ve işletmeler grubu az ya da çok derecede bağımsız olarak piyasaya yönelmeli ve kendini piyasada sınamalıdır. Bir teknik müdürü olan devlet mülkiyetindeki her fabrikanın yalnızca yukarıdan - devlet organları tarafından-denetime değil, aynı zamanda gelecekte daha uzun bir süre devlet ekonomisinin düzenleyicisi olarak kalacak olan piyasa aracılığı ile aşağıdan denetlemeye de tabi olması zorunludur."(11) Yine 1932 yıllarında bu konuyla ilgili olarak Troçki'nin yaptığı diğer bir uyarı şudur: "Kollektif biçimde olsun bireysel biçimde olsun, ekonomiye katılan sayısız canlı unsur, yalnızca plan komisyonlarının istatistikî belirlenimleri ile değil, arz ve talebin doğrudan baskısıyla da kendi gereksinimlerini ve görelî kuvvetlerini ortaya çıkarmalıdır... Departmanların ürettikleri projeler etkinliklerini ticarî hesaplama ile kanıtlamalıdır. Geçiş

Lenin'in ölümüne kadar Komünist Parti içinde farklı eğilimler bir arada bulunmuş ve bunlar arasındaki mücadele demokratik bir işleyişe uygun olarak gerçekleşmiş, parti içinde hiç bir zaman fiziki bir tasfiye yaşanmamıştır. Lenin'in ölümünden sonra parti içindeki farklı eğilimlere karşı Stalin tarafından tam bir terör havası estirildi. Binlerce politik muhalif, aydın ve sanatçı yok edildi. Bir ülke için bundan daha büyük bir kayıp olamazdı.

.....
ekonomisi sistemi Ruble'nin denetimi altında olmadan düşünülemez."(12)

Benzer tespitlerin Lenin tarafından paylaşıldığı, zira Buharin'in de aynı yönde bir düşünceye sahip olduğu biliniyor.

Bütün bu eksik ve yanlışlara, gelip dayanan çözülme noktasına bakarak Sovyet deneyimini bir bütün olarak olumsuzlamak mümkün değildir.

Herşeye karşın Ekim Devrimi insanlık tarihinde açılmış yepyeni bir çığır, insanlığın bin yıllardır özlemini çektiği bir topluma aralanmış ilk kapıdır. Bugün için tamamen ondan geçilmemiş olsa bile, bu kapı birkez aralanmıştır. Bu süreç kapitalizmin rakipsiz olmadığını ortaya koymak bakımından da önemli

dir. Ekim Devrimi ile başlayan süreç, insanlığın nihai özgürlük mücadelesinde bir katalizatör görevini üstlenmiştir. Sovyet katalizatörü insanlığı arkasından ileriye doğru bir yere kadar taşımış, daha ileriye götürmeye ise gücü yetmemiştir.

Sovyet deneyiminin başarısızlığında tek tek liderlerin, öncü kadroların sorumluluğu yadsınmaz. Ancak, bu deneyimin başarısızlığını esasen iç ve dış koşullarda insanlığın bir bütün olarak bu yöndeki yetersizliğinde aramak daha doğru olur.

Birçok anti-sosyalist bile sosyalist geleneği "tarihin şimdiye dek tanıdığı en etkili reform hareketi, her ırk, ulus, din ve uygarlıktan insanlar tarafından desteklenen bir ideolojik eğilim"(13) olarak tanımlanmıştır.

Sovyetler Birliği'nin yaşaması, burada yaşayan halklar bakımından büyük bedel ve acılara yol açmıştır, ama aynı zamanda Sovyet sınırlarının dışındaki insanlar için muazzam olumlu sonuçlar doğurmuştur.

"Sovyetlerin nazizmin yenilmesine yaptığı dev ve yeri doldurulamaz katkı ile Batılı yönetici sınıfların meydanı anti-sömürgeci kurtuluş hareketlerine bırakmaya, kendi ülkelerinin içindeki işçi hareketlerine ödünler vermeye ikna etmekteki gerçek -ama daha az ölçülebilir- katkı, bunu en açık biçimiyle gösterir. Kesinlikle başka faktörler de etkili olmakla birlikte, refahın ve sosyal yardımların en ileri boyutlara ulaştığı yerler eski Sovyet Bloku'nun sınırlarındaki Avrupa devletleri olduğunu ve bu adımların, genellikle Sovyetler Birliği'nin prestijinin en üst noktasında olduğu bir sırada, savaşın sonraki dönemin hemen

başlarında atıldığını kaydetmek ilginç olur. Biz bugün Batı Avrupa'da genişletilmiş demokratik haklar, daha geniş eğitim olanağı, refah ve sosyal yardımlar biçimindeki 1945'in meyvelerinden hala yararlanmaktayız. Aynı biçimde savaştan sonra sömürgeciliğin geniş bir yay çizercesine sona erişti, batının global düzeydeki bir rakiple çekişmek zorunda kalışının getireceği meydana okuma ve rekabet ortamına borçluydu.”(14)

■ Yeni Dünya Düzeni Nasıl Bir Düzendir?

Kapitalizmin Genel Karakteri Değişmiş midir?

Bilindiği gibi 1929'da kapitalizmin büyük bunalımı ile Keynesçi model gündeme geldi. Devlet, bu süreçte daha fazla istihdam olanaklarını bizzat kendisi yaratıyor, arza uygun talep düzenlemesi ile tekelin daha çok ve açıktan hizmetine giriyordu.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra özellikle sosyalist blokun baskısı ve cazibesi ile kapitalizm bir refah toplumuna yöneldi. Savaş sonrasında emperyalist sistemin patronluğuna soyunan ABD sadece Batı'da değil, kesenin ağzını açarak az gelişmiş ülkeleri de sosyalist bloku kuşatma çemberine çekiyordu. Kapitalist ekonomi bu otuz yılda tarihin en rahat dönemini yaşadı.

Kapitalizmin bu genişleme dönemi 1960'lı yıllarda teklemeyle başladı. En başta ABD'de verimlilik ve kâr oranları düşüşe, fiyatlar yükselişe geçmişti. 1975'lere gelindiğinde durgunluk-resesyon-bütün emperyalist ülkelere yayılmıştı. Aynı dö-

me denk düşen petrol krizi ise bu durgunluğu iyice arttırmıştı. Bu, kapitalizmin hem dönemsel hem de yapısal krizinin dışa vurumuydu.

Kapitalizmin yaşadığı bu krizi sermaye çevreleri, devletin herşeye müdahalesine bağladılar. Bu ise çözümü devletin herşeyden elini eteğini çekmeye götürtüyordu. Keynesçi model yerini neo-liberal modele bırakıyor-

yalistlerin çıkarları neyi gerektiriyorsa onu yapıyorlardı.

Emperyalizmin diğer bir hedefi ise, Üçüncü Dünya Ülkelerini borçlandırarak onları hem bu şekilde bağımlı kılmak, hem de yeni bir sömürü kanalı oluşturmaktır. Az gelişmiş ülkelerin çoğunun dış ihracatlarının %50'ye yakınının borç faizlerine gittiği düşünülürse bu sömürü ilişkisinde ortaya çıkan çarpıklığı

Herşeye karşı Ekim Devrimi insanlık tarihinde açılmış yepyeni bir çığır, insanlığın binyıllardır özlemini çektiği bir topluma aralanmış ilk kapıdır. Bugün için tamamen ondan geçilmemiş olsa bile, bu kapı birkez aralanmıştır. Bu süreç kapitalizmin rakipsiz olmadığını ortaya koymak bakımından da önemlidir. Ekim Devrimi ile başlayan süreç, insanlığın nihai özgürlük mücadelesinde bir katalizatör görevini üstlenmiştir. Sovyet katalizatörü insanlığı arkasından ileriye doğru bir yere kadar taşımış, daha ileriye götürmeye ise gücü yetmemiştir.

du.

Sermayenin kâr ve verimliliğinin gerilediği bu dönemde, büyük sermaye, yatırımlara yönelmekten çok, üretimi kısımaya, kamu harcamalarını, sosyal yardımları budamaya yöneldi. Bu hem yüksek kâr hem de daha az vergi demekti. Sermayenin önüne koyduğu bir hedef ise özelleştirmeler oluyordu.

Sermayenin iştahını çeken diğer bir alan az gelişmiş ülkelerdi. Çalışanlar yeterli örgütlülüğe sahip olmadıkları için burarlarda ücretler düşük, çevre ile ilgili fazla bir duyarlılık söz konusu değildi. İşbirliği ağına çekilen Üçüncü Dünya Ülkeleri yönetimleri de emperyalist tekelin bekçileri gibi davranıyor, emper-

görmek kolaylaşır. Ne var ki, bir noktadan sonra borçlu ülkeler borçlarını ödeyemez duruma gelince yeni bir kriz daha başgösterdi.

Bu noktada uluslararası finans kuruluşları emperyalist ülkelerin borçlarını tahvil etmek için az gelişmiş ülkelerin boğazını sıktı. Bu ülkelere büyüme modellerini terk edip dışa dönük hedefler dayattılar. Bu yöntem az gelişmişlerin borçlarının ödenmesini sağlarken, o ülkelerin ihracatı başta olmak üzere ekonomilerini de çökertti.

Böylece neo-liberal saldırı refah devletini yok etmiş ve yerine sermayenin dizginsiz çıkarlarını sınırlayan bütün engellerin kaldırılması ve yeni düzenleme-

lerin yapılmasını sağlamıştı.

Bu ise, uluslararası sermaye bakımından mal ve sermayenin uluslararası hareketi, yoğunluğu açısından yeni bir dönem anlamına geliyordu. Çok uluslu firmalar transnasyonallik düzeyine çıkmış ve bunlar artık mal ve sermaye faaliyetlerini küresel boyutlara çıkarıyorlardı. Çok uluslu firmalar sayı ve hacim bakımından büyük bir artış gösterdi. 1970'lerde 700 kadar olan çok uluslu şirketlerin sayısı 1990'larda 37 bini aşıyor ve bunlar yüzbinlerce şubeleriyle dünyayı bir ağ gibi sarmışlardı. Dünya Bankası verilerine göre çok uluslu şirketlerin satışları dünya ihracatını aşıyordu.

Bu arada bilimsel ve teknolojik devrim ile ilgili yanıltıcı propagandaya dikkat çekmekte yarar var. Zira bilimsel teknolojik devrim kendi başına nötr bir gelişme değil. Bu tür bir gelişme egemen sisteme hizmet etme dışında bir rol oynamaz. Bilimin ve onun imkanlarının insanlık için kullanımı, kilit önemdeki bir sorundur. Bilimsel teknolojik devrim sınıf ve ulusal farklılıkları azaltmamış tersine derinleştirmiştir.

Örneğin 1900'lerde gelişkin dünyada kişi başına GSMH, insanlığın geri kalanına göre kabaca üç kat fazla iken, 1950'de bu oran 5 kat, 1970'te 7 kat ve 1980 ortalarında 12.5 kat artmış durumdaydı. Bilimsel ve teknolojik devrimin yarattığı uçurum işte böyle bir düzeye ulaşmıştı.

İşçi sınıfı bakımından da durumu belirleyen ölçüt, onun bir takım konfor unsurlarına sahip olmasından çok, sömürü oranlarındaki artıştır.

Bugün Ford'un ekonomisi Suudi ve Norveç'ten daha bü-

yüktür. 20 transnasyonal şirket 80 ülkenin GSMH'dan fazla ciro yapıyor. IBM veya Shell'in kârı Filipin ve Peru'nun bütçesinden büyüktür. Artık transnasyonal şirketler kâr ve yatırım hesaplarını küresel planda yapıyor.

Dünyadaki bu transnasyonal şirketlerin %90'ının ise emperyalist ülkelerde olduğunu unutmamak gerekir.

Dünyanın Yalta ve Postdamlı statüsü yerini Amerika merkezli YDD'ye bırakıyordu. YDD'nin ideolojisi olan liberalizm milliyetçi ve etnik-dinsel istikrarsızlığı döllandiriyordu. Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin basın sözcüsü Dr. Phil Peter Glotz, 1992 yılında "1989 yılından beri süren gelişmelerle birlikte Avrupa'da milliyetçilik tehlikesi ortaya çıktı. Komünizmin yok olmasıyla ortaya çıkan tehlike, dikkat edilmezse Avrupa'yı da aşarak, daha çok acı ve gözyaşı doğuracaktır(...)" Fransa, Avusturya, İtalya ve Belçika örneklerinde olduğu gibi, Avrupa militan bir sağ akımla karşı karşıyadır. Milliyetçilik akımlarıyla sınır savaşlarının boyutları büyümektedir. Bunun devamı olarak, militarize bir islam akımıyla ve doğudan batıya büyük insan göçleriyle karşı karşıyayız." demektedir.(15)

Uluslararası sermaye alanında beliren diğer bir gelişme ise kutuplaşma eğilimidir. Sosyalist blokun baskısının emperyalistleri ABD etrafında hareket etmeye zorlayan dönem geride kalmış, bu baskının kalkmasıyla değişik kapitalist güç merkezlerinin oluşumu kolaylaşmıştır. Buna karşın ABD'nin sürekli gerileyişi bu sürece eşlik etmiştir. "Amerika'da insanlar karamsar, refah düzeyi geriliyor... Amerikalılar ilk

kez yolun sonuna geldikleri inancındalar. İlk kez sisteme kuşku ile bakıyorlar. 20 yıldır reel ücreti artmayan orta sınıf Amerikan rüyasına inancını yitirdi. Bitmek bilmeyen resesyon ABD'nin derin bir yapısal kriz içinde olduğunu gösteriyor." 1990'lı yıllarda ABD'nin durumu basında bu çarpıcı başlıklarla yansıtılıyordu.(16)

Amerika'nın bu gerilemesine karşın Japonya ve AT ülkeleri ön plana çıkıyordu. 1976-1991 yılları arasında ABD'nin dünya çapındaki global üretimdeki payı %6'ya düşerken, Japonya'nın %15 arttı. Yine 1990 yılında toplam dünya pazarı içinde Japonya'nın payı %27.6, ABD'nin %20, belli başlı AT ülkelerinin payı %25 dolaylarındadır. Özellikle iki Almanya'nın birleşmesi ABD için ciddi bir ekonomik tehdit olarak algılanmaktadır. Bu ise, ABD, AT ve Japonya arasında yeni bir hegemonya krizinin başladığını göstermektedir.

Yeni Dünya Düzeni'nin yarattığı en büyük kaoslardan birisi de Güney'in yoksullaşması ve Kuzey'in zenginleşmesi ile gündeme gelen Kuzey-Güney uçurumudur. 1989 yılında zengin ülkeler (Kuzey)deki nüfusun, ulusal gelirden aldıkları pay yoksul ülkeler (Güney)in aldığı paya oranla 55 kat artış gösteriyordu. Daha sonraki yıllar ise bu oran azalmadı, arttı.

1992 yılında Rio'da yapılması öngörülen, "Yeryüzü Zirvesi"nin hazırlık toplantısında F. Miterand Kuzey-Güney ikilemini şöyle dile getirecekti: "Bugün zengin ülkeler Güney'in kaynaklarının ve olanaklarının bir bölümüne el koymayı sürdürmektedirler. Söz konusu ülkelere bağış ve yardım olarak verdikleri ise

yaptıkları talanı karşılamaktan uzaktır... Bu durumun yaratılmasında, güçlü ve baskın çıkarların kendi yasalarını dayatmalarının payı büyüktür. Bütün bu olumsuzlukların, özünde herkese istediğini yapma hakkı tanıyan liberal felsefe ve ideolojilerle değiştirilmesi mümkün değildir. Kuzey-Güney ilişkilerinde bugün geçerli olan gücünün güçsüzlüğü ezmesidir.”(17)

Japonya, Batı Avrupa ve ABD'nin tek başlarına dünya ticaretindeki payı %95 dolayındadır.

En az gelişmiş 47 ülke 1960'larda dünya ticaretinin %2,3'ünü temsil ederken, bugün bunların payı %0,3 düşmüştür.

Emperyalistlerin ve onların sözcülerinin iddia ettikleri gibi gerçekten bu insanlığın nihai kurtuluşu anlamına gelebilir mi, ya da yaşananlar kapitalizmin tarihin sonu olduğu safatasını

doğruluyor mu?

Yaşananlar, veriler, gelişmelerin çok farklı bir çizgi izlediğini gösteriyor.

Bir kere her kapitalist firma rekabetçi konumunu ve pazar payını korumak için maliyetleri düşürücü politika izliyor. Teknolojinin verdiği olanaklarla işçiler kitlesel halde işten çıkartılıyor ve bu insanların alım gücünü düşürüyor. Ama öte yandan firmaların ürettiklerini satacakları alanlar gerekiyor. Bu ise müthiş bir pazar arayışını gündeme getiriyor. Bir yanda üretimdeki artış, pazarların dolup taşması, öte yandan alım gücü düşen kitleler ve talebin düşüşü; her on yılda bir kapitalist ekonominin bunalıma ve kısır döngüye girmesinin başlıca nedenidir.

Dünyada zengin-yoksul ülkeler uçurumu hızla derinleşiyor. 1966-87 aralığında yeni sanayi ülkelerinin dünya ihracatındaki

payı %1.1'den %5.5'e yükselirken, tüm öteki azgelişmiş ülkelerin dünya ticaretindeki payı aynı dönemde %22.9'dan %15.4'e geriledi.

Bu süreç emek-sermaye ilişkisinde emek aleyhine küresel planda bir bozulmaya yol açtı. Dünyanın her yerinde reel ücretler düşüyor, işsizlik artıyor, gelir dağılımı bozuluyor. İşçi örgütleri sermayenin saldırıları karşısında güç kaybediyor. Amerikan işçilerinin 1967-1992 yılları arasında ortalama verimliliği %30 artarken, buna karşılık ortalama reel ücretler %13 gerilemiştir. Diğer yandan üretici sermaye güç kaybına uğrarken, finans ve rantıye sermayesi ön plana çıktı.

Sermayenin bu düzeydeki etkinlik artışı, doğal olarak siyasal alana da yansıyor; devlet ve hükümetlerin halklar yararına geliştirdikleri politikaların uygulamaları engellenerek, devletlerin göreceli ulusal kimliklerini kaybetmesine ve tümünden sermayenin çıkarlarını düzenleyen aygıtlara dönüşmesine yolaçıyor. Azgelişmiş ülkelerde askeri darbe ve diktatörlüklerin, baskıcı düzenlerin gündeme gelişi bu ihtiyaçtan doğuyor. Bu durum siyasal gericiği, şiddeti, eşitsizliği, yoksullaşmayı besleyen elverişli bir ortam anlamına geliyor.

1980 yılında sanayileşmiş ülkeler dünya nüfusunun %26'sına, dünya sanayi üretiminin %78'ine, enerjinin %81'ine, silahların %87'sine sahipti.

Bu eşitsizlik ve kutuplaşma sadece gelişmiş, azgelişmiş ülkeler arasında yaşanmıyor. Bizat emperyalist ülke halkları da kendi içlerinde benzer bir uçurumu yaşıyor. Örneğin ABD'de nüfusun %1'i servetin %40'ına sahip bulunuyor. ABD'de 32 mil-

Uluslararası sermaye alanında beliren diğer bir gelişme ise kutuplaşma eğilimidir. Sosyalist blokun baskısının emperyalistleri ABD etrafında hareket etmeye zorlayan dönem geride kalmış, bu baskının kalkmasıyla değişik kapitalist güç merkezlerinin oluşumu kolaylaşmıştır. Buna karşın ABD'nin sürekli gerileyişi bu sürece eşlik etmiştir. "Amerika'da insanlar karamsar, refah düzeyi geriliyor... Amerikalılar ilk kez yolun sonuna geldikleri inancındalar. İlk kez sisteme kuşku ile bakıyorlar. 20 yıldır reel ücreti artmayan orta sınıf Amerikan rüyasına inancını yitirdi. Bitmek bilmeyen resesyon ABD'nin derin bir yapısal kriz içinde olduğunu gösteriyor." 1990'lı yıllarda ABD'nin durumu basında bu çarpıcı başlıklarla yansıtılıyordu.(16)

yon insanın sefalet içinde yaşıyor olması kapitalizmin yarattığı refah toplumunu yeterince açıyor olsa gerek!

Bugün 1.3 milyar insan sağlığa uygun içme ve kullanma suyundan mahrumdur. 800 milyon yetişkin insan okuyup yazamıyor, 770 milyon insan aktif bir çalışma yaşamı için gerekli bir gıdadan mahrum ve 800 milyon kişi de yoksulluk içinde. Her yıl 14 milyon çocuk (her yıl doğanların %10'u) açlıktan ölüyor.

Evet kapitalist sınıfın zenginliği arttıkça, insanlık daha büyük bir kaosa sürükleniyor.

Ekolojik denge hergün biraz daha tehdit altında, silahlanma yarışı, uyuşturucu ticareti ve kullanımı, açlık, konutsuzluk, çevre kirliliği, etnik ve dini savaşlar insanlığı tehdit etmeye devam ediyor.

Bugün Paris'te orta gelir grubundan birisi Güneydoğu Asya kırlarında yaşayan birinden 100 kat daha fazla kazanıyor. Ortalama bir Amerikalı bir Etopyalı'dan 600 kez daha fazla tüketiyor.

Dünya nüfusunun %77.4'ü (4 milyara yakın insan) dünya gelirlerinin %17.7'sini alıyor. 1975-90 yılları arasında birçok ülkede ücretler %100 geriledi.

Az gelişmiş ülkelerde ortalama ücretler sanayileşmiş ülkelere 30-50 kat daha düşüktür.

Tayland ya da Vietnam'da dükken bir gömlek bu ülkelere 4 dolara ithal edilirken, Batı'da 45 dolara satılıyor. "Üretmeyen üretin 10 katı kazanıyor." (18)

Asit yağmuru; ormanları, nehirleri, gölleri mahvediyor. Zehirli artıklar, doğayı ve suyu zehirliyor, büyük nehirlerin suyu azalıyor, hava ve toprak kirleniyor, toprak erozyonu, ormanların yok edilmesi dünyayı yaşanmaz

kılıyor.

Sadece son 20 yılda IMF reçetelerine karşı dünyada 20 ayaklanmanın gerçekleştiği söyleniyor.

Diğer yandan bu obur sanayileşme dizginlenemez kâr hırsı sadece emekçileri, az gelişmiş ülkelere halkları için değil, bir bütün olarak insanlığı ve onun geleceğini tehdit ediyor. Bütün dünyada tüketilen sinir ilaçlarının, teskin edicilerin yarısının ABD'de kullanılıyor olması bu tehditin boyutlarının kimlere uzanabileceğini gösteriyor. Zira ABD'de uyuşturucu kullanımı da bu derece yaygındır.

Dünya nüfusunun en zengin %20'sinin geliri, en yoksul %20'sinin gelirinin 150 katına çıkmıştır. Zengin ve yoksul ülkeler uçurumu son 30 yılda iki kat büyümüştür.

Başta Birleşmiş Milletler Örgütü olmak üzere, uluslar üstü kuruluşlar Yeni Dünya Düzeni'nde birer paravan örgüte dönüşmek üzeredir. ABD, ekonomik alandaki geriliğini askeri üstünlük ve santajlarla doldurma telaşındadır. ABD'nin deniz ve hava filoları her gün dünyanın bir yerindeki ülkeyi demokrasi ve insan hakları şampiyonluğu adına işgal etmektedir, Panama'da, Irak'ta vb.

İşte YDD denilen sistem böylesi eşitsizlikler, çelişkiler ve belirsizliklerde ifadesini bulan kaosu diğer bir adıdır. Düzenlenmiş çok düzensizlik süreci, kapitalizmin sosyalist bir gelecek için mayalandığı bir süreç.

■ Sosyalizmin Geleceği: Sosyalizmin Sınıfsal Zemini Genişliyor

Kapitalizmin yıkıcı etkileri

bugün geçmişe göre bütün ölçülerin ötesinde bir boyut kazanmıştır. Kapitalizmin bu yıkıcı etkileri sadece işçi sınıfını etkilemiyor; ama onlarla birlikte bir avuç hırslı sermaye sahibi dışındakiler bütün toplumu, hatta insanlığın varolma koşullarını tehdit ediyor.

Yukarıda belirtildiği gibi bütün ekonomik sistem bir avuç sermaye sahibinin çıkarları yönünde işlemektedir. Bu amaçla binlerce çalışan insan kitleler halinde işten çıkartılmaktadır. Sadece batı ülkelerinde sayıları milyonlara varan işsiz ya da gizli işsiz bulunmaktadır.

Öte yandan gelir farklılığı ve bu yöndeki uçurum, ulusal ve dünya ölçeğinde şimdiye dek hiç görülmemiş bir çarpıklığı ifade etmektedir.

Kadınlar, gençler, çocuklar, bakıma muhtaç insanlar ve yaşlılar, sayıları milyonlara varan bu toplumsal kesimler dünyanın her yerinde çoğunlukla ezilmekte, horgörülme, bu insanlar kendilerini gerçekleştirmekten yoksun koşullar içinde, yarına güvensiz bir ortamda yaşamak zorunda bırakılmıştır.

Obur ve plansız sanayileşme biyosferi, yeryüzündeki bitki, hayvan ve insan yaşamını mahveder bir duruma geldi. Kapitalizmin doğası gereği sınırsız gelişmesi çevreyi kirliletmekte, insan yaşamı için gerekli bütün kaynakları tüketmektedir.

Az gelişmiş ülkeler bir bütün olarak uluslararası sermayenin çıkarları gereği baskı, yoksulluk, hastalık ve ölüm cenderesinde sıkışıp kıvrılmaktadır.

Az gelişmiş ülkelere milyonlarca insan bir umut olarak gelişmiş ülkelere akmakta ve burada yeni sorunlara yol açmakta-

dır. Bu göç dalgası Batı ülkelerinde yabancı düşmanlığının, ırkçılığın ve giderek faşist hareketlerin güçlenmesine yol açmaktadır. Göçmen topluluklar açlık ve yoksulluktan kaçarken, Batı ülkelerinde yabancı düşmanı ırkçı uygulamaların hedefi haline gelmektedir.

Silahlanmanın ulaştığı boyutlar ve oluşturduğu tehdit her zamankinden daha büyüktür. Düne kadar soğuk savaş gerekçesine, iki kutupluluğa dayandırılan silahlanma yarışı bugün de olduğu gibi sürüyor. Sermayenin kâr hırsı bu noktada engel ve ahlak tanımıyor. Emperyalist grupların dünyadaki nüfus savaşımı nükleer ve biyolojik silahların birçok diktatörün eline geçmesine, ele ayağa düşmesine yol açmıştır. Dünya nükleer silah yarışına dönüşmüş durumdadır.

Sömürgecilik bir sistem olarak yeryüzünden silinmesine rağmen, yeryüzünde hala birçok ulus ya da ulusal topluluk, ulusal ve kültürel olarak kendilerini ifade etmekten yoksundur. Halkların özgürlük taleplerini şiddetle bastırma girişimleri önemli bir sorun yaratmaktadır.

Kapitalizmin hergün biraz daha umutsuzluk ve karamsarlığa ittiği insanlar, uyuşturucuya yönelmekte, kimi çıkar grupları uyuşturucuyu hem bir sektör olarak kullanmakta, hem de kitleleri bu yöntemle gerçek sorunlarından uzak tutmaktadır.

Fuhuş, insanı bedenlen ve ahlaken aşağılatan bir gerçeklik olarak kapitalizmin hanesine işlemeye devam ediyor. Günümüzün modern dünyası insan hakları alanında son derece kötü bir sicile sahiptir. Metropollerde başlayarak az gelişmiş ülkelere doğru gittikçe artan işkenceler,

gözetimler, "faili meçhul" cinayetler, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün kısıtlanması ve diğer haksız uygulamalar emperyalizmin egemenlik politikalarının bir uzantısı olarak işlenmektedir.

Emperyalizmin az gelişmiş ülkelere ihraç ettiği yöntemlerden birisi de militarizmdir. Bu ülkelerde modern sınıfların eksikliği militarizmle doldurulmakta. Sömürücü sınıflar, toplumsal gelişmeleri bu yöntemle bastırıyor, sömürü çarklarını ancak şiddet aygıtı ile sürdürebiliyor. Baskı aygıtları ise, şiddetin yaşamın bütün alanlarına sokulması, sistemin askeri hiyerarşinin emir komuta zincirine tabii kınılması sonucu doğurmaktadır.

Fundamentalist siyasal İslam, demokrasi yokluğunun doğurduğu bir olgu olarak, ciddi bir sorun kaynağıdır. Aşırı İslami grup ve çevreler birçok ülkeyi iç savaşta sürüklemekte, siyasallaşan bu akımlar sadece kapitalizmi değil, insanlığın tümünü tehdit etmektedir.

Etnik ve ulusal boğazlaşmalar dünyanın birçok bölgesinde istikrarsızlığa ve insanların nice acı çekmesine yolaçmaktadır.

Kapitalizm, özetle sayılan bu sorunları yaratarak yıkıcılığının en uç noktasına ulaşmıştır. Bugün bir avuç sermaye sahibi dışında insanlığın ezici çoğunluğu bu sistemin olumsuz sonuçlarına maruz kalmakta, sistemin yarattığı sorunlarla cebelleşmek zorunda kalmaktadır.

Kendisini böylesine gerçekleştiren dünyanın emperyalist-kapitalist yüzüne karşı dünyanın öteki yüzü, barış, emek ve özgürlük cephesi ise, umut verici bir tablo sunmaktadır.

Bugün için büyük dönüşüm-

leri sağlayıcı bir noktaya ulaşmasa bile, insanlığın barış, demokrasi ve sosyalizm davasına dönük duyarlılık ve aktivitesi her geçen gün biraz daha yükselerek kurumlaşma yönünde gelişiyor.

Uluslar ve halklar ulusal düzeydeki sorunların yanı sıra yaşanabilir bir çevre, insan hakları, demokrasi, barış ve militarizmin etkileri gibi daha global ve insanlığın ortak sorunları etrafında kenetlenerek mücadele vermektedir.

Emperyalizmin bütün aksi çabalarına karşın kadın hareketi, yeşil hareket, barış, demokrasi ve insan hakları mücadeleleri yeryüzünde yaşayan çoğunluk tarafından her geçen gün daha çok destek bulmakta bu mücadelelerin şiarları ve talepleri uluslararası normlar düzeyine çıkarak kalıcı hukuk değerlerine dönüşmektedir.

Bunun anlamı şudur: Sosyalizmin sosyal ve siyasal zemini her geçen gün genişlemekte, böyle bir topluma duyulan ihtiyaç yakıcı bir hal almaktadır. Kapitalizmin değişik olumsuz etkilerine maruz kalan insanlarda karşı bilinç gelişmekte, bu lokal bilinç bir noktadan sonra anti-kapitalist bilince yükselmektedir. Dolayısıyla günümüz sosyalist hareketi, geçmişe oranla çok daha yaygın ve kapsamlı bir anti-kapitalist direniş kültürü ve birikime sahiptir. O, neredeyse bütün insanlığın ortak ideali ve yürüyüşünün amacı haline gelmektedir.

■ Geleceğin Sosyalizmi Nasıl Olmalıdır?

1- Sosyalist hareketler, yığınlara, mümkünse çoğunluğa da-

Yeni Dünya Düzeni'nin yarattığı en büyük kaoslardan birisi de Güney'in yoksullaşması ve Kuzey'in zenginleşmesi ile gündeme gelen Kuzey-Güney uçurumudur. 1989 yılında zengin ülkeler (Kuzey)deki nüfusun, ulusal gelirden aldıkları pay yoksul ülkeler (Güney)in aldığı paya oranla 55 kat artış gösteriyordu. Daha sonraki yıllar ise bu oran azalmadı, arttı.

yanarak iktidara gelmeli ve çoğunluğun desteğini yitirdikleri zaman iktidarı bırakmalıdır. Karşı şiddet zorlamadıkça iktidar alımı ve iktidardan ayrılma barışçıl yöntemlerle gerçekleşmelidir.

Her iktidar bir egemenlik aracıdır, ancak sosyalist iktidarın belirleyici fonksiyonu diktatörlük olamaz, olmamalıdır. Sosyalist devlet, sömürü ve baskının her çeşidinin yok edildiği komünist topluma geçiş için bir araçtır sadece.

Sosyalist hareketler, sınıf muhalifleriyle mücadelelerinde iktidar veya devlet aygıtlarından çok, kitlelerin bilinçli ve katılımcı desteğine dayanmalı ve güvenmelidirler.

Sosyalist hareketler genel bir eşitlik ortamı yarattıktan sonra, her türlü akımla kitleler içinde

boy ölçüşebilecek bir özgüvene sahip olmalı. Kitlelerin desteğini yitirdikleri zaman oturup bunun nedenlerini bulup gidermeye çalışmalıdırlar.

Sosyalist hareketler ve geleceğin sosyalist toplumları gerçekten de burjuva demokrasisinden bin kat daha demokratik olmalı.

Günümüz dünyasında çok güçlü bir demokratik kültür birikimi var ve bu sosyalizm için güçlü bir zemin, iyi bir kalkış noktasıdır.

Burjuva demokrasisi dahil, bütün demokratik birikimler, insanlığın ortak mirasıdır ve bu mirasın olumlu hiçbir parçası reddedilemez.

Sosyalizm sadece sözde değil, uygulamada da şimdiye dek yaşanmış demokratik uygulamaları aşmalı ve en ileri demokratik bir toplum olduğunu ispatlamak zorundadır.

2- Herhangi bir ülkedeki sosyalizm deneyimi, tek bir ülkede sınırlı kaldığı sürece, yaşama şansının zor olduğu bilinmelidir. Bunun için bugün de güçlü bir enternasyonal dayanışmayı örnek tarihi bir görevdir. Herhangi bir ülkedeki sosyalizm kazanımını yaşatmanın yolu onunla enternasyonalist dayanışma içinde olmak ve onu, başka ülkelerde sosyalizmi kurarak desteklemekten geçer. Kurulacak yeni sosyalist toplum, enerjisini, geçmişte olduğu gibi askeri hesaplar ve bu yöndeki güç dengeleri kurma doğrultusunda tüketmemeli. Geçmişte "kapitalist olmayan kalkınma yolu" tezi ile kamufl edilen birçok diktatörlüğün desteklenmiş olması, sosyalizm davasına hiçbir katkı sağlamamıştır.

3- Sosyalizmin amacı ne pa-

hasına olursa olsun kalkınma, olmamalıdır. Hele herşeyin kapitalizmle yarış politikasına endekslenmesinin olumsuz sonuçları ortadadır.

Kalkınma; evet ama insanın genel çıkarlarından, ekolojik kaygılardan soyutlayarak değil.

Sosyalizmin kapitalizmle yarışı söz konusu değil. Ne yaparsa yapsın, kapitalizm zaten tarihsel bakımdan insanlığa aykırı bir sistem olduğunu ortaya koyarak kaybetmiştir. Sosyalizm insanlığa kapitalizmin veremediğini vermekle sorumludur.

"Sosyalistler dünyaya önce üretimin değil, insanların geldiğini hatırlatmak için vardır. Rakamlar artsın diye hiçbir insan feda edilmemeli." (19)

4- Piyasa kaçınılmaz olarak eşitsizlik yaratır, bu doğru ancak bu, sosyalistlerin piyasa mekanizmasından yararlanamayacakları anlamına gelmez. Ne tek başına piyasa kapitalizm demektir, ne de devletçilik tek başına sosyalizmdir.

Dolayısıyla sosyalizmin kuruluş aşamasında, uzun bir süre kontrollü bir piyasadan yararlanılabilir. Bu, ekonominin işleyişinde ve verimlilik artışında düzenleyici bir rol oynayabilir.

5- Sosyalistler için en büyük tehlikelerden birisi elverişli koşullar olmadan sosyalizmi kurma girişimidir. Engels, koşullara aldırmadan doğrudan komünizme sıçrayacak bir girişimi desteklemiyor. Tecrit edilmiş ve geri bir ülkede böyle girişimin ancak inkarların yaşadığı türden bir "patriyalkal despotizmle" sonuçlanabileceğine inanıyordu. Sosyalizmin, gelişiminin uç noktasına varmış bir kapitalist ekonomi üzerinde inşa edilebilirliği son derece önemli bir belirleme-

dir.

Az gelişmiş ülkelerde, sosyalizm için yeterince olgunlaşmamış koşullarda, sosyalistlerin birşey yapamayacakları anlamına gelmez. Burada önemli olan, ileriye dönük dönüşümleri, her demokratik adımı sosyalizm olarak nitelendirmekten uzak durmaktır.

6- Marx, sosyalizmin gerçek hareketten fıskırması, düşünürlerin incelemelerinde geliştirilip ortaya atılmaması gerektiğini savunuyordu. "Tek tek her özgür gelişmenin, bütün özgür gelişmenin koşulu" olduğunu yazmıştı.

Eğer ileri bir toplum olarak sosyalizmin ön koşulu ileri düzeydeki kapitalizm ya da ekonomi ise, o zaman Batı ülkeleri ve günümüz Rusyası geleceğin sosyalist kuruluşu için en elverişli ortamlardır.

Dünyada bundan böyle hiç-

bir sosyalist deney Sovyet deneyini yok sayarak, oradaki olumsuzlukları sahiplenmeden gerçekleşemez.

7- Kapitalist toplumlarda işçi sınıfı, halen üretimde belirleyici bir rol oynamaya devam etmektedir. Ancak üretim teknolojisindeki gelişmeler ve kapitalizmin yıkıcı etkileri işçi sınıfı ile sermaye sahipleri dışındaki toplum kesimlerini birbirine yakınlaştırmıştır. Yukarıda ifade edildiği gibi kapitalizmin kâr anlayışı geniş toplum kesimlerini dışlamış ve onların tepkilerini toplamıştır.

Geleceğin sosyalist hareketi belirleyici bir güç olarak işçi sınıfına dayanmakla birlikte kapitalizmin çıkarlarını zedelediği bütün toplumsal kesimlere de yaslanmalı ve onlar adına yürümelidir.

Bu nedenle geleceğin sosyalizmi sadece proleteryanın değil,

insanlığın daha özgür ve onurlu yaşam yönündeki hareketinin ortak adı olmalıdır.

8- Bin yıllara dayalı sınıflı toplumların, tarihin insanlık yaşamına sindirttiği derin izlerini bir anda silmek kolay değil. Son 150 yıllık sosyalist mücadeleler tarihi kısa bir süre sayılmasa bile, bin yılların ürünü sınıflı toplumu bütün kalıntılarıyla ortadan kaldırmak için, uzun bir süre de sayılmaz. Sınıfsız, sömürsüz bir sistemin kurulması, görece daha uzun bir zamana yayılmış bir süreçte olanaklıdır. Sosyalist hareketler, sosyalist toplumun kuruluşunu böylesi bir perspektife oturtmak zorundadır.

Zafer için uzun soluklu, kararlı ve düşlerden arınmış bir mücadele gerekir.

***Demokrasi ve Barış Partisi Genel Başkan Yardımcısı**

Kaynaklar:

- 1- Friedrich Engels, Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm, Sol Yayınları, 7. Baskı, 1993, Ankara, S. 56
- 2- Friedrich Engels, a.g.e.s. 58
- 3- Friedrich Engels, a.g.e.s. 61. Ayrıca aynı konu için Friedrich Engels, Anti-Dühring, Sol Yayınları, 1977, Ankara, s. 412
- 4- Çöküşten Sonra Sosyalizmin Geleceği, Derleyen; Robin Blackburn, Ayrıntı Yayınları, 1993, İstanbul, s. 202
- 5- F. Engels a.g.e. s. 60. Yine F. Engels, Anti-Dühring, s. 410
- 6- F. Engels, a.g.e. s.78
- 7- F. Engels, a.g.e. s.77
- 8- Lenin's Economic Writings, s. 301, Çöküşten Sonra Sosyalizmin Geleceği, s.38'den naklen
- 9- Rosa Lüksemburg, Rus Devrimi, Michigan, 1961, s. 71. Çöküşten Sonra Sosyalizmin Geleceği, s. 42'den naklen
- 10- Çöküşten Sonra Sosyalizmin Geleceği, s. 82
- 11- Nove, Socialism, Economics and Develop-

ment, s. 89. Yukarıda a.g.e. s. 53'ten naklen

12- Leon Trotsky, "The Soviet Economy in danger" (Tehlikedeki Sovyet Ekonomisi), Bulletin of the Opposition, No: 31 Kasım 1932, İngilizce derleyen: G. Breitman ve S. Lovell, Writngs 1932 New York, 1973 s. 258-84 Yukarıda a.g.e. s. 52'den naklen

13- Ludwig von Mises, Planed Chaoose (Planlı Kaos) Irving-on-Hudson NY 1947. s. 124 a.g.e.s. 12'den naklen

14- a.g.e. s. 39

15- Cumhuriyet 27.04.1992, Sosyalizm "Yeni Dünya Düzeni" Türkiye, Sorun Yayınları, 1992, s. 73'ten naklen

16- Değişik basın organlarından derlenmiş haberler için yukarıda a.g.e. s. 95'e bakılabilir.

17- a.g.e. s. 74

18- Fikret Başkaya, Sömürgecilik Emperyalizm Küreselleşme, Öteki Yayınları, 2. baskı, 1997, Ankara s. 29

19- Çöküşten Sonra Sosyalizmin Geleceği s. 214

Kimlik, blok ve birlik üzerine düşünceler

□ İ. Metin Ayçiçek

Aziz Nesin yazmıştı galiba isim ve soy isimleri ile kişilikler arasında uyumsuzluklar üzerine. Benim gibi kısa boylu bir adamın *Selviboynu* soyadını taşıması, bir bayan kişinin *Türkoğlu* soyadını alması kadar komik gelirdi bana da. Yüreği beş para etmez bir adamın soyadının *Yiğit* olması güncel yaşamında nasıl bir etki yarattı acaba? Kendisine yiğit dendiği kızarmıydı, kızarmıydı? Sanırım böyle bir ruh bunalımına girmemek, böyle bir kimlik çatışması yaşamamak için, bütün önyargılardan uzak bir soyisim seçmişti Aziz Nesin (nüfus adıyla Mehmet Nusret) kendine. "Nesin" diyerek sorgu-

luyordu kimliğini belki de.

"Nesin?" sorusu önemli, en az "kimsin?" sorusu kadar. Birincisi kişilik belirlemesi yapmamızı sağlıyor, ikincisi kimlik belirlemesi.

Çoğu ünlünün gerçek soyadının kendi kişilikleriyle pek uyummadığını söyleyebiliriz. Bu nedenle çoğu zaman, ünlüler, olmak istedikleri tipleri yaşatıyorlardı takma da olsa yeni soyisimlerinde. İdollerini sembolize ediyorlardı belki de bu seçimleriyle. Genç Kalemler Dergisi'nde yayınladığı yazılarda *Gökalt* takma adını kullanan Ziya Bey, açıktır ki *Gök Alp* gibi Turan Türklerine özgü bir ismi, savun-

duğu turancı-türkçülük akımıyla ilişkilendirmek niyetiyle almıştı. Güneşli yılmaz mücadele adamı Abdullah Pütün'ün *Yılmaz Güneş* adını kullanmasında da böyle bir gönderme var mıdır acaba?

Fakat bazı soyisimlerin, sahiplerini çok güzel tanımladıklarını da söyleyebiliriz. Soyismine İlyık olma çabası içinde gerçekleştirmişlerdir kimliklerini belki de. Çevrelerinden zorlanmışlardır, soyisimlerine layık olmaya çağırılmışlardır. Kulaklarına fısıldanmıştır doğumlarının ilk dakikalarında. Bunun bireyi etkilediğini bildiğim için ne yalan söyleyeyim ben de öyle yaptım. Kızı-

mın adını *Sevda Özlemi* koydum
ve dedim ki onun kulağına doğ-
duğunda:

*sevda olsun adın balam
var oldukça insanoğlu ve kızı
var oldukça börtü böcek
ve çiçek
denizlerin mavisi, yeşili
ağaçların
ve annenin yanağında
güzelleşen kırmızı
birlikte yaşayalım
sevda olsun adın balam.
Ah küçüğüm
adını sev, adına tap
Adının renklerini
yüreğinle yap.*

Sahi, kadının adı var mı, yok mu? Duygu Asena'nın kitabının arka kapak tanıtımında "Bu kadının adı yok. Çünkü önemli değil. Ama Duygu Asena kadının adını istiyor, satır üstlerine çıkmadan neden kadının adının olmadığını sorguluyor. Çünkü önemli diye" diye yazıyordu. Önemsiz şeylerin mi adı olmaz? Adı olmayanlar nasıl çağrılır? Herhalde başkalarının adıyla?

Bulgaristan'da bir zamanlar Türklerin adını zorla değiştiriyorlardı. Türkiye devleti bunu protesto etti, Türk aydınları da, Türkiye sosyalist hareketinden bazı gruplar da. İyi de ettiler. Öyle ya, bir halk, çocuklarının adını özgürce seçemiyorsa nasıl özgür olabilir ki? Adın ne önemi var diyemeyiz, ad kimliği belirlenir.

Cumhuriyet Türkiye'sinde Kürtlerin adı var mı? Onlar özgürce koyabiliyorlar mı çocuklarının adını? Nüfusa kayıt yapabiliyorlar mı öğrenerek, en çok sevdiğim isimler: Keji'ler, Bêri-
van'lar, Zozan'lar, Beritanlar. Ah, oğlum olsa adını Hêvi koyabilir miydim? Kürtlerin adı yok, Arap, Türk ya da başka isimlerle

**Cumhuriyet
Türkiye'sinde
Kürtlerin adı var mı?**

**Onlar özgürce
koyabiliyorlar mı
çocuklarının adını?**

**Nüfusa kayıt
yapabiliyorlar mı
öğünerek, en çok
sevdiğim isimler:
Keji'ler, Bêri-
van'lar, Zozan'lar, Beritanlar.
Ah, oğlum olsa adını
Hêvi koyabilir miydim?**

**Kürtlerin adı yok,
Arap, Türk ya da
başka isimlerle
adlandırılmışlar.**

**Kimsin?
Ne büyük zulümdür
insana, kendini
başkasının adıyla
tanımlanmasını
istemek.**

adlandırılmışlar. Kimsin?

Ne büyük zulümdür insana, kendini başkasının adıyla tanımlanmasını istemek.

Adsızlık kimliksizliktir, fakat kişiliksizlik değil.

Kürtler adlarını istiyor. Kişilik sahibi her Kürt, kimliğini tanımlamak istiyor adıyla.

Toplumların da gereksinimi olur bazan isim ya da soyisimlerle göndermelere. Örneğin bütün Türklere yasak olan o ünlü isim, Atatürk ismi yeni bir Ergenekon destanı, yeni bir yaratıcı yaratma çabasının sonucu değil miydi?

Ebedi Şef, Milli Şef gibi ulusal anlama sahip çoğu ismin birer politik öyküsü vardır. Topluma sunulan resmi ideolojiyle doğru-
dan bağlantılıdır onlar. "Türkiye'de söylemde hakimiyet milletin olmuştur. Fakat politikanın oluşturulmasında millet dışta tutulmuştur. Nitekim tek parti ve onun başında olan lider önce 'ebedi şef', sonra da 'milli şef' olarak, bu iradeyi kendinde cisimlenmiş olarak takdim etmiştir." (1) Toplumsal çerçevede isimler modellere çok denk düşer. 68 sonrası birkaç yıllık döneme baktığımızda, kendilerini ilerici olarak tanımlayanların çoğu çocuklarına Deniz, Mahir, Sinan, Ulaş, Devrim gibi isimler vermediler mi? Hadi aklıma geldi de sorayım: Cevahir, İnan gibi Hüseyin'li şehitlerimizin sayısı da az değildi. Fakat niçin bu isimler seçenek listelerimizde yer almazdı acaba? Çok bilinir, sıradan oldukları için mi? Fazla modern sayılmadıkları için mi? Bu konu belki de ilericiliğimizin ve ilericilerimizin yapısal özelliklerine ilişkin bir araştırma konusudur? Kim bilir?

Özgürlükçü, katılımcı demokrasiyi hiç yaşamamış olan Türkiye toplumsal yapılandırması Şef üzerine oturtulmuştur. Aşiret reisliği sistemi bile, hatta burjuva olarak adlandırılan (yani güya modern topluma ait) sistem partilerinin karizmatik önderliklerinin yanında hiç kalır. 80'li yılların sonrasında kendini irdelemeye çalışan sosyalistlerin gelip gelip "kendi örgütleri içindeki şeflik sistemi"ne takılmalarının nedeni de budur. Fakat halkı yakalamış olmak yetmiyor, sorunu aşmak gerekmektedir.

Sorunu, olayın derinlerinde yatan iç nedenlerde arayıp bul-

mak gerekiyor. İddiaları nasıl farklılaşırsa farklılaşsın, oluşturduğumuz sosyalist politik kurumlar, içinden doğduğumuz bu toplumsal modelin bir minyatüründen başka bir şey değildi. En geniş "demokrasi" vaadlerimize rağmen, şeflik sistemlerini aşamayışımızın en önemli nedeni bu genetiksel bağ değil midir? "Türk solunun devamlı hiziplere bölünmesi, amip gibi büyümesi, sol gruplar, grupçuklar içinde şef sisteminin, liderliğin, özellikle de otoriter liderliğin olması, kişilerin yüceleştirilmesi, teoriden çok kişilerin önde olması, Kemalist bir rejimde yetişmiş bir solun malul olduğu hastalıklardan biridir. Sol kendi içinde demokratik olamamıştır, çünkü bu siyasal kültürün içinde büyümüştür." (2) "Demokratik merkezîyetçilik" Leninist çalışma tarzı anlayışını nasıl koşullara (ortama) göre ayrı ayrı tanımladığımızı hatırlanmalı. "saldırılar yoğunlaştığı dönemlerde merkezîyetçilik esastır" gibi bir yorumla (ehh kapitalizm devrime karşı hep saldırı halinde olduğuna göre) nasıl da demokrasiye geleceğe havale ettiğimiz hatırlanmalı.

Geçmişte, THKP kökeninden gelen önder bir devrimci arkadaşına isim takmıştık: "Küçük Şef." Bu ismin altında, Çayan'ın "Büyük Şef" olduğu ön kabulü vardı, en azından bizim açımızdan. En revizyonistimizden en radikalimize kadar hiç birimiz şefsiz bir dünyayı tanımamıştık sanırım.

Uluslaşma sürecini sömürgeciliğe karşı verdiği mücadele ile birlikte yaşayan Kürd hareketleri için de geçerlidir söylediklerimiz elbette. Sömürge koşullarının yarattığı (üstelik dört ayrı ülkenin sınırları içinde dört parça-

ya bölünmüşken ve üstelik yaygınca ve çoğunlukla feodal ilişkilerle belirlenen bir toplumsal yaşam içindeyken) farklılıkların üreteceği sonuçları göz önüne alarak.

Buna rağmen, önde giden arabanın devrilmesinden arkadan gelenler ders çıkarmıyorlarsa tarihin tokadını yemeye de hak kazanmışlardır demektir.

Hiçbir zaman adından hoşlanmadım o adamın. Fakat adına uygun bir sistem içinde, adına uygun davranan bir toplumun, adının hakkını tam olarak veren bir kişiliği taşıdığı için, taşıdığı bütün kimliklerle böylesine uyumlu olmasını kıskandım doğrusu. Sanki yaşanan Türkiye'nin dört hecelik bir tanımı: Vur-Al Savaş. Kapkaççı bir sistemi, militarizme tapınan bir toplumu, doğal bir yaşam tarzı haline getirilmiş kirli savaş dünyasını bundan daha güzel hengî isimle tanımlayabilirdik ki. Vur-Al Savaş'ın kişiliği, onun talancı bir kavmin ordu komutanı olması durumunda pek de moral bozucu bir durum sayılmazdı sanırım. "Adamın adı mesleğine uygundur" der geçerdik büyük olasılıkla. Fakat adına İfşık olmaya çağrılan kişi eğer hukukçuysa? Hele de hukuk sisteminin zirvesinde oturuyorsa? Elinde olağanüstü yetkiler varsa? Hele de sırtını silâha, silâhlı güçlere de dayamışsa, vaay anam vaay! Bu hukukun adı ne olur? Çok açık: Üç Aliler hukuku, resmi adıyla İstiklal Mahkemesi olur.

Olur mu böyle şey? Olur elbette. Mafia liderinin önce emniyet genel müdürü sonra içişler bakanı olduğu bir ülkede hukukun başında bir İstanbul külhanbeyinin oturmasında ne mahzur

ola ki?

Yargılamıyor adam: Önce, ordunun politik istemleri doğrultusunda karar veriyor. Sonra, hakkında hüküm fetva edilmiş siyasal partiler üzerinde (hani demokratik sistemin o vazgeçilmez unsurları oldukları hep söylenen yasal partilerin üzerinde) bir cellat satırı gibi dolaşüyor. Hukukun başında otururken, demokrasinin ayak ucunda bile dolaşmaktan kaçınıyor. Örneğin, yeni kurulan bir siyasal partiyi (bu partinin, henüz ne söz ne iş düzleminde yönelimini gösterebilecek bir kanıt dahi olmadan) "eskinin devamı olmak" gibi hukuki değil politik verilere dayanarak kapatma tehditinde bulunabiliyor.

Ve adam Türkiye gerçekliği-ne öylesine uygun bir görünüm arz ediyor ki, Türkiye'de başsavcı olduktan sonra kimliğiyle uyusturmak amacıyla adını ve soyadını yeniledi sanırsınız.

Ama kıskanıyorum onu. Sevda koydum kızımın adını, sevda- lı bir dünyada yaşayalım umuyla. Oysa sevda, nostalji bile olamayacak kadar hızla uzaklaşıyor Türkiye toplumundan. Ve sevdalıları yok ederek yaşıyor bu ülkede sevda düşmanları. Ve sevdalıları orda burda dağılmış, sıralarının gelmesini bekliyorlar umarsızlık ağıtları yakarak; ve gözlerini kapatıyorlar korktukları için; en kalın tıkaçlarla tıkıyorlar kulaklarını. Şairin dediği doğru değil mi Karayılan destanında?

Tavşan korktuğu için kaçmaz, kaçtığı için korkar.

Kapadıkça gözlerimizi, tıka- dıkça kulaklarımızı kurtuluşumuzun umudu olabilecek izleri de göremez oluyoruz. Ve büyü-

**Uluslaşma sürecini sömürgeciliğe karşı
verdiği mücadele ile birlikte yaşayan
Kürd hareketleri için de geçerlidir
söylediklerimiz elbette. Sömürge
koşullarının yarattığı (üstelik dört ayrı
ülkenin sınırları içinde dört parçaya
bölünmüşken ve üstelik yaygınca ve
çoğunlukla feodal ilişkilerle belirlenen
bir toplumsal yaşam içindeyken)
farklılıkların üreteceği sonuçları
göz önüne alarak.**

yor korkumuz. Oysa en umarsız ortamların ortasında yatmaktadır en üretken çözümlerin tohumu. Sulak toprağı yeşerten doğa, kıraç toprağı öksüz bırakmamış ya. Ve toplum, en üretken hayvanın, yani insanın nedeni ve sonucuysa eğer; ve insanlar istiyorsa eğer...

Düşünen hayvan, gülen hayvan, politik hayvan... Biraz kulak ver önerilere, aç gözünü ve sana söyleneni dinle. Çözüm avuçlarının içinde, aç gözünü ve gör. Umut yine de sensin. Çünkü yaşamı değiştirebilecek tek güç senin iradendir. Sorun, kendine yabancılaştırılmış bir düşünce sistemiyle kirletilmiş olan bu iradenin yaşamı değiştirme niyetinden uzak kalmasıdır. Kır bu düşünceye tutsaklık zincirini ve gör nelere muktedir olduğunu.

Düşünen hayvan, gülen hayvan, politik hayvan... Sözüm sanadır. Sözüm, "geleceğimizin ön koşulu, adil ve kalıcı bir barış için... bu yaşamsal mücadeleye

destek vermek üzere insanım diyen herkese." (3)

Ben duydum. Birileri yazdılar da umudun kaynağını. Örneğin Aralık 97'de PSK Merkez Komitesi bir çağrı yaptı: "*Gelin Barış ve Demokrasi, Ekmek ve Özgürlük İçin Birleşelim*" diye. "Yığınları harekete geçirecek olan toplumun bilinçli örgütlü güçleridir. En başta sosyalist soldur, Kürt sol ve yurtsever hareketidir, bu gidişten rahatsız olan, temiz bir toplum, çağdaş bir demokrasi isteyen ilerici, demokrat aydınlarıdır. Onların asgari bir program üzerinde birliği çok şeyi değiştirebilir. Yığınlara umut verebilir. Onların birliği yığınlar için bir çekim merkezi, seçenek olabilir. Günümüz koşullarında bu, bir barış ve demokrasi cephesidir. Kürt ya da Türk; Alevi, Sünni, ya da başka inançtan; emekçi ya da aydın; ülkenin geleceğini düşünen, temiz toplum isteyen sendikacı ya da işveren;

yurdunu seven, iyi bir gelecek isteyen namuslu her yurttaş buna evet diyebilir, barış ve demokrasi için biraraya gelebilir. İşte tutulacak halka budur." (4)

Şubat başında Hêvi'de bir başka yazı yayınlandı. DBP Genel Başkanı *Refik Karakoç* sesleniyordu sevdalılara. "*Barışı tesis etmenin yolu birlikten geçiyor*" diye. (5) Kürdistan özgürlük hareketinin asli güçleri bu tür çağrılarını sürekli yinelediler. Fakat kör kuyudan tın çıkmadı. Türkiye sosyalist hareketinin küçük ya da kendi iddiasına göre büyük bütün politik yapıları kulaklarını kapadılar bu çağrılara.

Belki yüz kere yazdık üzerine bir kez daha katılarak yinelim: Barışı tesis etmenin yolu iki halkın emekten, barıştan, özgürlükten yana olan güçlerin birliğinden geçiyor. Birlik üç alanda gerçekleşmek zorundadır: Kürdistan özgürlük hareketini oluşturan asli güçlerin birliği; Türkiye sosyalist hareketin birliği; ve her iki hareketin sömürgeciliğe karşı oluşturacağı, halkların kardeşliği ve özgürlüğü için "Emek, Barış ve Özgürlük Cephesi"nin oluşturulması.

■ Neden birlik?

İlk okunuşunda başlıkta sorulan sorunun anlamsızlığı düşünülebilir. Birliğin nedeni bilmececek ne var sanki. Birlikten dirlik doğar ya da birlik güç demektir, bir elin nesi var iki elin sesi var gibi sözlerle büyüdük biz. Birliğin yararlarına inanıyoruz elbette. Ulusal birliğimiz namusumuz, aramız ve elbette cezaevi ve işkencehanemizdi. Kim ki ulusal birlik üzerine olumsuz söz ya da eylem üretir o ulusal haindir. Onun için, bu alanda tam bir

birliği içselleştirdik toplumsal bilincimizde. Örneğin kahraman işçilerimiz (!) Zonguldak'tan kalkıp Ankara'ya yürürken, (bizi doğrudan ilgilendirmedeği halde abilerimizin katıldığı bir savaşın ülkemiz açısından üretebileceği olumsuz etkileri düşünerek) "milli menfaatler uğruna" eylemlerine son verdi. Ya da barış istemek için bir trenle Ankara'ya gelmeye çalışan batılı barışseverleri "birliğimizi bozmak isteyen kökü dışarıda Sevr kalıntısı emperyalistler" diye tanımlamada bir beis görmedik.

Bütün Cumhuriyet tarihinin önümüze koyduğu tek gerçek var: Dünyada, belki de hiç bir ülke halkının kaderi bir başka halkın kaderiyle böylesine bütünleşmemiştir. Yüzlerce yıldır yan yana, iç içe yaşayan Türk ve Kürd halklarının kaderi, hatta öncelik sonralık sırası gözeltilemeyecek kadar birbirine bağlı bir hale gelmiştir. Bu söz klasik sol bir düşüncenin enternasyonalizme gönderme yapan bir söylemi değildir. İster eğemen sınıflar isterse halkın emekçi kitleleri açısından olsun, geleceğe umutla bakabilen toplumsal bir yapılanmaya ulaşabilmesi, ancak, bu umudun diğer halk için de bir anlam kazandığı koşullarda gerçekleşebilecektir.

Bilinen gerçekleri tekrar etmenin pek yararı yok. Örneğin, milliyetçiliğin beli kırılmadan düşünce özgürlüğü (yani bilim, sanat, edebiyat, felsefe) gelişmez. Örneğin savaş bitmeden, bütün yatırımlarını savaş rantı üzerine kurmuş çete sistemi ortadan kalkamaz. Örneğin Türk sömürgeciliğinin beli kırılmadan Türkiye toplumunun demokratikleştirilmesi savları kuru laftan öteye bir anlam ifade etmez. De-

mokrasî celladı Türk militarizminin sömürgecilğe dayalı bugünkü yapısı dağıtılmadan demokratikleşme gerçekleşemez. Türk Mafia Cumhuriyeti'nin militarizme dayalı üniter kurumsal yapısı çökertildiği takdirde demokrasinin de, özgürlüğün de önü açılacak, gelişim dinamikleri hayat bulacaktır.

Günümüze kadarki Türkiye tarihi sömürgecilik ilişkisine göre yazılmıştır. Bilim, üreteceği sonucun bu ilişkiyi hangi doğrultuda etkilediğini gözeterek sonuç üretmiştir. Bu ilişkiyle çatışan ya da bu ilişkiyi açığa vuran olgular ya görmezlikten gelinmiş ya da bilinçli bir tarzla çarpıtılmıştır. Politika bu ilişkinin güdümünde şekillenmiştir. Devleti oluşturan bütün kurumlar toplumun gelişimini gözeterek, onun isterlerine uygun olarak değil sömürgecilik ilişkisinin gözetmek amacıyla oluşturulmuştur. Bu nedenle tutucu ve zalimdirler. Ve bu nedenle Türkiye toplumu, sömürgeciliği; boynunda taşımaya mahkum edildiği bu değirmen taşını atıp kurtulmadıkça özgür, demokratik, onurlu bir toplum olamayacaktır.

İki halkın birliğinin sağlandığı bir eylemli zemin, *enternasyonalizm eğitiminin* sağlanabileceği, içselleştirebileceği en ideal ortamdır. "Binlerce yıldır birlikte yaşıyoruz" gibi uyduruk söylencelerin yalana dayalı bilgilerinden başka birbiri hakkında bilgilere sahip olmayan; ege-menlik-bağımlılık ilişkisinin yarattığı sosyopsikolojik biçimleniş içinde, birbirine karşı ön yargılarla dolu olan iki halkın ilercî-devrimci güçleri, özgür irade ile oluşturulmuş olan bir birlik çatısı altında, ortak düşmana yö-

nelik ortak amaçlı ortak çalışma içinde kendilerini eğitecek, önyargılarını biçimleyecek ve böylece gelecek için bir "*birlikte yaşam projesinin*" ön adımını da atmış olacaktır.

Elbette böylesi bir birliğin gelecek için gerçek bir umut kaynağı olabilmesi için, her iki halkın canlı toplumsal muhalefet dinamiklerinin de kendi aralarında örgütlenmiş, şu veya bu biçimde fakat kesinlikle asgari program üzerinden birliklerini sağlamış olmaları gerekmektedir. İki halkın devrimci-ilerici dinamiklerinin geniş bir cephe örgütlülüğüne dönüştürülememesinin önemli bir nedeni her iki tarafın da örgütsüzlüğü, parçalanmışlığı değil midir zaten?

■ Kürdistan özgürlük güçlerinin birliği gereksinimi yok mudur?

Sorunun kışkırtıcı olduğu açık. Yanıtın "evet" vardır biçiminde olacağına da kuşku yoktur. Fakat hali hazır tabloya baktığımızda hiç de bu yanıtı doğrular bir manzara çıkmamaktadır ortaya. Kürdistan özgürlük güçlerinin bölünmüşlüğü ya da en azından asgari bir platform çerçevesinde bir araya gelemiyor oluşu, Türkiye sosyalist hareketinin rehabetinin de (haksız da olsa) gerekçesini oluşturabiliyor. Öyle ya, soru aynı: Hangisi ile birlikte?

Benim, umudumun gerçekleştiği; zaferle taçlanmış geleceği avuçlarımda içindeymiş gibi somut duyumsayabildiğim altın çağlar oldu. 1993'de imzalanan PKK-PSK protokolü, hÉIÉ düşüncelerimi süsleyen birlik modelinin temel taşı oluşturuyor:

"1- Kürdistan'ın aynı veya

değişik parçalarından yurtsever örgütler birbirlerinin varlığına saygı göstermeli, aralarında var olan veya olabilecek sorunları diyalog yoluyla ve barışçıl yöntemlerle çözmelidirler. Yurtsever örgütler arasında şiddete başvurulmamalı, tartışmalarda düşmanca ve saldırgan bir dil kullanılmamalı.

2-PSK ve PKK Kuzey Kürdistan yurtsever örgütleri arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesi, işbirliği ve dayanışmanın geliştirilmesi ve giderek ortak bir cephenin oluşturulması için çaba göstereceklerdir.” (6)

Ben hâlâ bu iki maddenin sevdalısı olarak Türkiye halklarının kurtuluşunun ilk adımının buradan geçeceğine inanıyorum. İşin zorluğunun bilincindeyim. Denenmiş ve şu veya bu nedenden dolayı başarısız olmuş girişimlerin yeniden denenmesinin, ilk denemedekinden çok daha sorunlu olduğunu biliyorum. Fakat tarih hiç bir zaman bu iki örgütün önüne böylesine büyük sorumluluk dayatmamıştı. Beş sene öncesine kıyasla şimdi, Kürdistan özgürlük hareketinin ulaştığı boyut, çok daha gerçek çözüm potansiyellerini biriktirmiştir. Uluslararası ilişkilerde Kürd gerçeğinin tanınmasına yönelik eğilim fazlasıyla gelişmiş, yaygınlaşmıştır. Beş sene önce bölge politikalarının oluşturulmasında etkili olamayan devletler bugün yeniden devreye girmiş ve tek boyutlu olarak dayatılmak istenen Yeni Dünya Düzeni ütopyasına karşı “hop, hop biz de varız” demişlerdir. Güçler dengesi ve bölge üzerinde etkili olmak isteyen kapitalist-emperyalist devletler arasındaki ilişkide örneğin Körfez Savaşı koşullarına kıyasla önemli değişimler

söz konusudur. Oysa, Kürd sorununun uluslararası ilişkilerde hangi temsilci ile temsil edileceği Kürdler tarafından ve eylemli olarak hÉlÉ yanıtlanamamıştır.

Tarafların Kürdistan özgürlük hareketi güçlerinin birliği konusunda ayrı ayrı ve sık sık çağrılar olmaktadır. O halde bir yerden başlamak gerekiyor. Türkiye halklarının kurtuluşu için, Kürdistan halklarının özgürlüğü için, Ortadoğu halklarının İÉnetli kaderine son vermek için çağrılarının en yakınlarla başlayan eylemli pratiklere dönüşmesi gerekiyor.

Bu birlik, daha sonraki bütün oluşumların temel dinamiği olacaktır.

■ Emek, Barış, Özgürlük Bloku deneyiminin sonuçları

“İster erken, ister zamanında olsun, seçimler açısından demokrasi ve barış güçlerini ilgilendiren önemli bir durum vardır. Çünkü Türkiye’de demokrasi ve barış isteyen tüm güçler kendi aralarında barış ve demokrasi için bir ittifak oluşturamamış, bir birlik yaratamamış durumdadır. Bu önemli bir eksikliktir” (7) diyor Refik Karakoç. Bu kısa alıntıda bugünün gerçekliğinin betimlenmesi içinden yola çıkarak geleceği kavrayabilecek ilk adımlar niteliğindeki bugünün zorunluğunun da ipuçlarını bulabiliyoruz.

Yeni oluşumlar öncesinde eski deneyimlerin gözden geçirilmesi pratiğin zengin deneyimlerinde yararlanmak için bir vesile olacaktır. Genel seçimlerde oluşturulmuş olan ciddi bir ittifak modelini, Emek Barış Özgürlük Bloku(EBÖB) deneyimi kısaca

hatırlatmamız gerekiyor:

Kanaatimca, EBÖB deneyiminin en fazla göze çarpan özellikleri şunlardı:

* EBÖB, uzun erimli bir ittifak tasarımı olarak değil, öncesi olmayan, *ön hazırlıklardan geçmemiş* ve bu nedenle orta erimli bir ittifak programının dahi kapsamı gereken hedeflerden uzak olarak ortaya çıkmış, belirli bir zaman içinde gerçekleşecek olan özel amaçlı bir çalışmaya yönelik özel bir güç birliği çalışmasıdır. Bu eksiklikleri nedeniyle, seçim sonrasında da Blok’un kurumsal ve eylemli de-

Bütün Cumhuriyet tarihinin önümüze koyduğu tek gerçek var: Dünyada, belki de hiç bir ülke halkının kaderi bir başka halkın kaderiyle böylesine bütünleşmemiştir. Yüzlerce yıldır yan yana, iç içe yaşayan Türk ve Kürd halklarının kaderi, hatta öncelik sonralık sırası gözeltilemeyecek kadar birbirine bağlı bir hale gelmiştir.

vamına yönelik uzak görüden ve bunu dillendiren bir tasarımdan yoksun olan Blok, seçim sonrasında işlevsiz kaldı. Geçici de olsa, ortaya çıkan oluşum, kalıcı kurumlar yaratamadı. Tersine başta Türk cephesinden kaynaklanan sorunlar nedeniyle (SİP'in eleştirel ve Blok'a yönelik tutumunu değiştirmesi; BSP yerine kurulan ÖDP'nin Blok'a katılma konusunu oyalaması vb.) Blok içinden umutlar tüketilmeye başlandı.

DDP Vur-AI Savaş'ın kurumları tarafından kapatılırtan DBP daha kuruluş kongresinde "birlik için çalışmalarına devam edeceklerini" dile getirdi. Karakoç'un dilinden, bu istemin bugün de devam ettiğini öğrenmekteyiz. "Bizim parti olarak üzerinde önemle durduğumuz ve diğer sivil toplum örgütleri ve siyasi partilere yaptığımız bir çağrı var. Bu çağrımız aynı zamanda kurultay kararıdır da: Tüm demokrasi ve barış güçleriyle birlikte ilkeli ve sürekliliği olan bir 'Demokrasi ve Barış Platformu' oluşturmak." (8)

HADEP Cumhuriyet tarihinin yabancı olmadığı ünlü provokasyonları yaşadı. Yöneticiler tutuklandı, cezaevine tıklandılar. Sosyalist İktidar Partisi (SİP)

Blok içi ilişkilerden kaynaklanan nedenlerle blok çalışmalarından fiilen ayrıldı. SİP'in eleştirilerinde haklı olduğu konular çoktu elbette. Buna rağmen Blok'un yaşayabilmesi doğrultusunda çabaların dışına kolayca çıkabilmesi, yüklendiği işin zorluğundan dolayı değil, kanaatimce taşıdığı geleneksel sol kültür mirasının sonucuydu.

Ve en önemlisi, Türkiye sosyalist hareketinin yasal alanda yer alan en büyük parçasını oluşturan ÖDP, SBP zamanında ve biraz da rastlantısal olarak kıl payı bir farkla aldığı tartışmalı "Blok'a katılma" kararının takipçisi, savunucusu, destekçisi olmadı. Böylece, seçim işi dışında düşünüldüğünde: Bir gelecek tasarımı olarak, halkların birlikte yaşam tasarımı olarak, *bir enternasyonalizm okulu* olarak Blok, iki temel dayanağından birini, *Türkiye ayağını* kaybetmiş oldu.

Blok çalışmaları yanlış bir tutumla neredeyse ÖDP kararına endekslenmişti. Bu kararın bütün beklentilere rağmen net olarak yanıtlanmadan askıda tutulması, başka bir anlatımla; Kürd tarafların ve ilerici devrimci barış yanlısı kitlenin ÖDP'den beklentilerinin ÖDP tarafından yanıtlanmaması, giderek bekle-

yenleri de bıktırdı, küstürdü. Blok resmen bitmeden fiilen ve psikolojik olarak çoktan bitmişti.

EBOB, daha başından böyle si zaafı olan bir oluşum olmasına rağmen ilerici, devrimci, barış yanlısı kitleler nezdinde büyük coşkuyla karşılandı, benimsendi, kucaklandı. İki halkın birlikte mücadelesinin zorunluluğu bilinci, teorisyenlerin ya da ideologların ilke tartışmalarından daha fazla iteliyordu kitleleri.

Blok deneyiminden çıkan birkaç sonucu şöyle özetleyebiliriz:

İlk olarak, örgütlerin yaşamı kucaklama yeteneklerinin ilerici, devrimci, barış yanlısı kitlelerin gerisinde kaldığı söylenebilir. Bütün süreç göstermektedir ki, özellikle Türkiye cephesinde örgütler, hâli küçük grup çıkarlarını öne çıkaran yaklaşımlardan bütünüyle sıyrılabilmiş değillerdir. Bloкта yer alan çok küçük birkaç grubun soruna yaklaşımında daha duyarlı gözükmesi, politik etki itibarıyla sonucu etkilemediği için gözlem dışı tutulmasının bu değerlendirmeyi zedelemeyeceğini sanıyorum.

İkinci olarak, blok deneyiminde açık olarak görünen odur ki, Türkiye sosyalist hareketini barış sorununda hareketsiz bırakan temel neden, görünür gerekçeleri ne olursa olsun, Kemalizm kanalıyla etkilenmiş oldukları Türk milliyetçiliğinin etkileridir. Barış sorununu öne çıkarıp bunu Kürdistan halklarının özgürlük mücadelesine bağlaması gereken enternasyonalist sosyalist bir yaklaşım yerine, "Parti'ye Kürd imajı bulaşacak" korkusunu parti kurumlarında tartışan bir sosyalizm anlayışının nasıl bir sosyalizm anlayışı olduğu sorununun

**Türkiyeli sosyalistlerimiz dünün Türkiye'sinde
devrimin Fransızcasının mı (devrim)
Almancasının mı (evrim) konuşulması
gerektiğini hep tartışmışlardır. Oysa gün
Kürdçe konuşma günüdür. Günümüz
Türkiyesi'nde birazcık kürdleşmeyen bir devrim
dilinin geleceği kucaklayabilme şansının
olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz.**

yeniden tartışılması gerekir.

Türkiyeli sosyalistlerimiz dünün Türkiye'sinde devrimin Fransızcasının mı (devrim) Al-mancasının mı (evrim) konuşul-ması gerektiğini hep tartışmış-lardır. Oysa gün Kürdçe konu-şma günüdür. Günümüz Türkiye-si'nde birazcık kürdleşmeyen bir devrim dilinin geleceği kucakla-yabilme şansının olmadığını ra-hatlıkla söyleyebiliriz. Blok'un ilerici, devrimci, barış yanlısı kitleler üzerinde yarattığı coşku-ya karşın, Türkiye sosyalist ha-reketindeki süregelen durgunlu-ğu başka neyle anlamlandırabili-riz ki?

■ Nereden başlamak gerekir?

İki hakkın özgür ve demokra-tik tanımlı geleceği için ortak mücadeleden başka hiç bir şansı yoktur. Bu gerçeklik, zafer üze-rine bestelenmiş bütün şarkıların birlikte söylenmesini zorunlu kı-lar. O derin teorik ya da politik önermeler, marksist ustalardan derlenmiş kaç alıntıyla süsle-ne-rek karşımıza çıkarsa çıksın, bu gerçekliğin üzerine çıkamazlar. Şu Kürd hareketinin milliyetçili-ği ya da bu Kürd hareketinin re-vizyonistliği gibi anlamı söyle-yenle sınırlı, kendinden menkul

savların; sosyalist mücadelenin sınıf mücadelesi temelinde kur-gulanacak bir hareket olduğu ve bu nedenle kendi işini götürme-si, ulusal mücadele zeminine müdahil olmaması gerektiği gibi teori zortlaması savların; Türki-ye toplumunu ürkütmemek için "Kürd imajını üstlenmeden, çok temkinli gitmek gerekir" gibi ka-şarlanmış minder dışı dövüşme tekniklerine sarılmanın; "Kürd-ler kendi ülkelerinde mücadele-lerini sürdürüyorlar, biz de kendi devrimimizi yapmakla sorumlu-yuz" gibi gözlerimi kaparım va-zifemi yaparım anlayışı bürokrat-ik-şematik güya sol anlayışla kaçışların, çete sisteminin süre-kiliğini sağlamaktan başka ürete-ceği bir şey olamaz. "Kürt ulusu da her onurlu ulus gibi özgür ya-şama, kendi geleceği ile ilgili olarak serbestçe karar verme, zu-lüm ve baskıya karşı direnme hakkına sahiptir." (9) Önce bu hakkın tesbiti ve tescili; bu hak-kın gerçekleştirilmesi gerekiyor. Sosyalistler böyle bir talebin gerçekleştirilmesi çabası dışında kalamazlar.

İki halkın, tarihi ileriye taşı-yabilecek unsurlarının, hangi bi-çim altında olursa olsun, birlikte mücadelesinin önündeki temel engellerden biri güven sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Kür-

distan özgürlük mücadelesi güç-lerinin Türkiye sosyalist hareke-tine yönelik bir güvensizliği taşı-dıklarını söylemek hiç kimseye haksızlık değildir. Bu güvensiz-liğin çok haklı tarihsel nedenleri vardır. Kürd tarafında yer alan bütün ilerici, devrimci güçler bu-na rağmen Türkiye sosyalist ha-reketine büyük bir samimiyet (bence çok da fazla) ve güvenle yaklaştılar. Bir paradoks olarak: Güven vermek zorunda olanlar ise, güvensizliğin nedenlerini doğrularcasına, birlik için atılan adımları görmezlikten gelip, bir-likte mücadele için uzatılan eli tutmaktan kaçındılar.

Bu kopukluğun son bulması-nın biricik yolu, politik psikolo-jimize yön veren ideolojik kay-naklarımızı yeniden gözden ge-çirip, bütün burjuva ideolojik çizgilerden arınmış, bağımsız bir sosyalist politikanın yeniden in-şasından geçmektedir. Enternas-yonalist sosyalist bir mücadele çizgisinin yakalanması halinde Türkiye sosyalist hareketinin önemi, Ortadoğu coğrafyası gibi birçok halkın kaderinin birbiri-yle bütünleştiği ve mücadele-sinin birbiriyle kaynaştığı bir coğ-rafyada çok artacaktır.

Böylesi bir sorumluluk anla-şısı, birlik çağrılarını yanıtlamaktan geçer.

Dipnotlar

- (1): *Sol Kemalizme Bakıyor*, Kürşad Bumin, Metis yayınla-rı, 1. basım, 1991, s. 69
(2): y. a. e. Taha Parla. s. 50
(3): *DBP-Birinci Olağan Bü-yük Kongre'nin 1 nolu kara-rından*. DBP Bülteni, sayı 5-6.

- Ocak-Şubat 1997.
(4): Hêvi, 13-19 Aralık 1997.
(5): Hêvi, 31 Ocak-6 Şubat 98, S. 4 Röportaj (Gökhan As-lan), DBP Genel Başkanı Re-fik Karakoç: *Barışı tesis etme-nin yolu birlikten geçiyor*.

- (6): PKK ve PSK'nin 19 Mart 1993'te imzaladıkları ortak Protokol'den.
(7): Refik Karakoç, y. a. g. y.
(8): Refik Karakoç, y. a. g. y.
(9): PKK ve PSK Protokol'ü, üçüncü maddesi.

Devlet-Alevi cephesinden yalan rüzgarları...

□ Munzur Çem

Son bir yıldır, Dersim Direnişi ve Soykırımının 60. yılı nedeniyle düzenlenen ondan fazla toplantıya konuşmacı olarak katıldım. Sözkonusu toplantılar, **Sindelfingen Uluslararası Sosyalizm ve Demokrasi Merkezi, Salgau Dost-Der, Freudenstadt Kültür ve Dayanışma Derneği** ile Almanya, İsviçre ve Fransa'da bulunan **KOM-KAR**'a bağlı dernekler tarafından düzenlenmişti. Gerçi **KOM-KAR** mevcut zaafatlarından birini tekrarlayarak bu konuda yaptığı bir dizi çalışmayı kamuoyuna sunmada yine yetersiz kaldı ama toplantıların kitlesel ve verimli geçtiklerini rahatlıkla söyleyebiliriz. Toplantılarda en çok soru-

lan ve üzerinde konuşulan konulardan birinin, Alevilerle M. Kemal yönetiminin ilişkileri üzerine olması dikkat çekiciydi. Esasında bu konunun ötedenberi resmi tezçiler tarafından çokça tekrarlandığı ve gerçek tersyüz edilerek kamuoyuna sunulduğu da biliniyor.

13 Mart 1998 tarihli Hürriyet Gazetesi'nde, **Alevi-Bektaş Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nün**, giderek bir **Ehl-i Beyt Üniversitesi** kurulması yönünde hazırlıklar yapıldığına ilişkin bir haber vardı. Bu haberi okuyunca, konuya değinmeyi gerekli gördüm, çünkü Mustafa Kemal ve Alevilerin ilişkileri ile il-

gili benzer görüşler orada da tekrarlanıyordu. Hürriyet'in haberine göre ANAP Hatay Milletvekili Ali Uyar böyle bir enstitünün kurulması yönünde bir yasa teklifi hazırlamış. Eğer haberde yazılanlar doğruysa, Uyar, Alevilerin "Kurtuluş Savaşı"nda Mustafa Kemal'e destek olduklarını söylemekle işe başlıyor. Yine onun ağzından, M. Kemal'in 22 Aralık 1919'da Hacı Bektaş'a giderek Cemalettin Çelebi Efendi'yi ziyareti sırasında, Cemalettin Efendi'nin kendisine şöyle dediği belirtiliyor: "*Bu muazzam cesaretiniz sayesinde ülkeyi kurtaracağınıza inancımız sonsuz. Ama kuracağınız devlet-*

tin şekli Cumhuriyet olacak mı?" diye sormuş. Buna karşılık M. Kemal ise "Hele o mesut gün gelsin, elbetteki yönetim biçimimiz cumhuriyet olacaktır," diye karşılık vermiş vs.

Ali Uyar hangi kaynağa dayanarak bunları söylüyor, bilmiyorum. Ne var ki bu o kadar önemli de değil. Osmanlı da oyun, resmi tarihçilerde ise yalan bitmez nasıl olsa. Devletin kanatları altına sığınarak, ondan para alarak alevicilik oynamaya kalkışanların da bundan başka şansları yok. Çünkü bu devlet, bilime, kültüre yatırım yapmak gibi bir geleceğe sahip değil. O Eger birilerine destek verecekse, bir asgari koşul olarak onlardan kendi propagandasını yapmalarını, kendine ait yalanları tekrarlamalarını ister.

Şöyle bir düşünelim; Cemalettin Çelebi durumundaki birinin, M. Kemal'den de önce davranarak kurulacak yönetimin cumhuriyet olup olmayacağını sorması, bu yönde talepte bulunması mümkün mü? Mustafa Kemal'den önce diyoruz çünkü M. Kemal

gerçekten de o tarihte hiç bir şekilde "cumhuriyet" lafı etmiyor, padişahlığı ve Hilafeti kurtarmak için yola çıktığını ısrarla belirtiyordu. Zaten bu durumu kendisi de dile getirmekten kaçınıyor. Örneğin "Büyük Nutuk"ta konuya ilişkin şu sözlerle rastlıyoruz.

"O halde kurtuluş çaresi ararken iki şey sözkonusu ol-

mayacaktı, önce itilaf devletlerine karşı düşmanca tavır alınmayacaktı; sonra da Padişah ve Halife'ye canla başla bağlı ve sadık kalmak temel şart olacaktı."

M. Kemal, o günlerde Güney Kürdistan'da İngilizlere karşı savaşmakta olan Kürt lider Mahmut Berzenci'ye gönderdiği mesajda da, "Hilafet ve saltanatın izmihlaline ve vatanımızın Ermeni ayakları altında çiğnenmesine ve milletimizin Er-

13 Mart 1998 tarihli Hürriyet Gazetesinde, Alevi-Bektaşî Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nün, giderek bir Ehl-i Beyt Üniversitesi kurulması yönünde hazırlıklar yapıldığına ilişkin bir haber vardı. Bu haberi okuyunca, konuya değinmeyi gerekli gördüm, çünkü Mustafa Kemal ve Alevilerin ilişkileri ile ilgili benzer görüşler orada da tekrarlanıyordu. Hürriyet'in haberine göre ANAP Hatay Milletvekili Ali Uyar böyle bir enstitünün kurulması yönünde bir yasa teklifi hazırlamış. Eğer haberde yazılanlar doğruysa, Uyar, Alevilerin "Kurtuluş Savaşı"nda Mustafa Kemal'e destek olduklarını söylemekle işe başlıyor.

menilere esir olmasına rıza gösterecek hiç bir müslüman tasavvur edilemez." diyor.

Şu satırlar da Sivas Kongresi'nde alınan kararlardan:

"Osmanlı Toplumunun бүтүнлүгү, millî istiklalin sağlanması, saltanat ve hilafet makamının dokunulmazlığı için kuvva-yi milliyeyi amil ve mili iradeyi hakim kılmak esası kesin-

dir.."

Peki "Padişah ve Halife'ye canla başla bağlı ve sadık kalmayı temel şart" olarak gören ve bunu her fırsatta tekrarlamaya özen gösteren M. Kemal'in, Cemalettin Efendi'nin gönlü hoş olsun diye kendi karar ve prensiplerine aykırı davranması düşünülebilir mi?

Beri taraftan, burada bahsi geçen Cemallettin Efendi kim bir de ona bakmak gerekir. Cemalettin Çelebi Efendi, 1. Dünya Sa-

vaşı yıllarında, Osmanlı yönetimi adına Erzincan'a kadar gelerek kimi Dersimlilerle görüşen ve onları ikna edip padişahın peşine takmaya çalışan Cemalettin Efendi'den başkası değil. Yani, Hacı Bektaş Tekkesi geleneğini sürdüren Cemalettin Efendi'nin Osmanlı Padişahı ya da Hilafetle herhangi bir sorunu yok. O her ikisine de hizmetlerini sunmaya hazırdır. Böyle olunca da, ortada henüz ne fol ne de yumurta varken Cemalettin Çelebi neden Osmanlı İmparatorluğu'na sırt çevirsin de onun bir subayı olan M. Kemal'den "Cumhuriyet kurun" diye talepte bulunsun?

Bunu da geçelim; Cemalettin Çelebi'nin M. Kemal'e verdiği söylenen desteğin genel olarak Alevilere maledilmesi için de herhangi bir neden yok. Hem Bektaşilikle Aleviliğin aynı şeyler olmamaları nedeniyle bu böyledir, hem de Cemalettin Efendi'nin Alevi kitle içerisinde gösterilmek istendiği tarzda bir otoritesi yoktu. Onun, yukarıda değindiğimiz Erzincan gezisi sırasında Dersimlilerden

istediği desteği bulamayarak eliboş halde geri dönmesi de bunu gösteriyor.

Öte yandan, Kemalistlerle "milli dedeler" ötedenberi M. Kemal'in Hacı Bektaş tekkesini ziyaret etmesini ve sanki marifetmiş gibi tekke yöneticileriyle kadeh tokuşturmasını abartarak aktarıyorlar da, onun Sünni din adamlarıyla; yani "hacı"larla, "hoca"larla olan ilişkilerini görmezlikten geliyorlar. Oysa M. Kemal'in bu çevrelerle yaptığı görüşmeler ve elde ettiği destek, Alevilerinkine oranla kat kat yüksektir.

Beri taraftan, M. Kemal ile Cemalettin Efendi'nin sözkonusu görüşmeyi yaptıkları tarihte, burunlarının dibindeki Dersim-Koçkiri bölgesinde neler oluyordu, ona bakmak gerekir. O dönemde bu yörede yaşananlar, gerçek durumun söylenenin tam tersi olduğunu, yani Mustafa Kemal'in Alevilerden iddia edildiği tarzda destek görmediğini herhangi bir tartışmaya yer bırakmayacak ölçüde ortaya koyuyor. Mustafa Kemal'in, Erzurum ve Sivas kongrelerini topladığı günlerde, Koçkiri-Dersim yöresinin Alevi Kürtleri, harıl harıl Kürt ulusal-demokratik taleplerinin gerçekleşmesi için çaba harcamaktaydılar. Onların Mustafa Kemal yönetimine yazdıkları mektuplar ya da çektikleri telgraflar da kanıtlayıcı birer belge olarak orta yerde duruyor. Bu başvurularda öne sürülen talepler, kimi zaman kültürel, demokratik ve yönetsel haklarla sınırlı iken, kimi zaman bağımsız Kürdistan'ın tanınmasını istemeye kadar varıyordu. Örnek olarak "Batı Dersim Aşiret Rüessası" imzasıyla Ankara meclasına çekilen 25 Kasım 1920 tarihli

telgrafla bakılabilir.

O dönemin olaylarını aktaran Dersimli Baytar Nuri, M. Kemal'in başlangıçta Koçkirili

na düşürdü ve güç durumunda bıraktı. Zaten en başta da bu nedendir ki Dersimlileri M. Kemal'in yanına çekmede hemen

Cemalettin Çelebi'nin M. Kemal'e verdiği söylenen desteğin genel olarak Alevilere maledilmesi için de herhangi bir neden yok. Hem Bektaşilikle Aleviliğin aynı şeyler olmamaları nedeniyle bu böyledir, hem de Cemalettin Efendi'nin Alevi kitlesinde gösterilmek istendiği tarzda bir otoritesi yoktu. Onun, yukarıda değindiğimiz Erzin-can gezisi sırasında Dersimlilerden istediği desteği bulamayarak eliboş halde geri dönmesi de bunu gösteriyor.

Alişan Bey ile kendisine milletvekilliği önerdiğini ama kendilerinin bunu kabul etmediklerini söylüyor. M. Kemal'in, o sıralarda milletvekilliği önerisinde bulunduğu öteki iki kişi ise Seyit Rıza ile Kocan/Kocu (Koçan) aşireti reisi ünlü İdare Ivrayım Ağa'ydı. Ne var ki Dersim'de oluca güçlü konuma sahip bulunan her iki lider de bu öneriyi reddettiler. Üstelik İdare Ivrayım Ağa, "Ben Osmanlı çeşmesinden su içmem," tarzında oldukça ilginç bir yanıtla yapıyor bu işi. İşte Diyap Ağa ve Mıçê Zeyni (Meço Ağa) ile ilişkiye geçilmesi ve milletvekili olarak tayin edilmeleri bundan sonradır. Şurası bir gerçektir ki, Diyap ve Meço Ağalar, Dersim'de fazla etkinlik sahibi olan kişiler değillerdi. Üstelik bu tutumları çoğu Dersimlinin gözünde onları davaya ihanet eden kişiler durumu-

hemen hiç bir varlık gösteremediler ve destekleri sembolik düzeyde kaldı. Türk hükümetinin bu işten kazancı da esas olarak propaganda planında, onlardan yararlanma şeklinde oldu.

1921 yılının kış aylarında ise, Türk ordu birlikleriyle Koçkiri bölgesi Alevi Kürtleri arasında beklenen yoğun çatışmalar başladı. Bu, Kürt halkının M. Kemal yönetimine karşı gerçekleştirdiği ilk direniştir. Celal Bayar, anılarında, bu eylemin Kürt devleti kurmaya yönelik olduğunu belirtiyor ve onu Kürt isyanlarının en önemlisi olarak nitelendiriyor. Kemalist yönetimin ancak bir katliamla bastırabildiği hareketten sonra da Alevi Kürtlerle Ankara yönetiminin ilişkilerinde temelde hiç bir düzelme görülmedi.

İlginçtir, Koçkiri direnişi sırasında o yörede yaşayan Alevi

Türkler de M. Kemal yönetimine destek vermediler. Hatta içlerinden bazıları Kürtlerle birlikte direnişte yer aldılar.

Bu döneme ilişkin ilginç noktalardan biri de şu: Dersim Kürtleri, özellikle de Erzincan'a yakın bölgelerde Osmanlı ordusunda kısmen askerlik yapıyorlar, adına kurtuluş savaşı denilen M. Kemal öncülüğündeki Türk-Yunan savaşında bu durum göze çarpmıyor. İttihat Terakki iktidarı yıllarında, Erzurum cephesinde ya da daha sonraki Kore savaşında ölen Dersimliler üzerine söylenmiş bir hayli halk türküsü varken, M. Kemal dönemine ilişkin bu nitelikte türkülere rastlanmaması da bunu göstermektedir. Oysa Dersim toplumunu tanıyanlar bilirler; böylesi ölüm olaylarında sonra, ölen üzerine türkü söylenmesi çoğunlukla uyulan bir gelenektir.

1923 Lozan antlaşmasının ardından izlenen Kürt politikası ise öteki Kürtler gibi Alevi Kürtler arasında da derin endişelere neden olmaktadır. Bu durum, o dönemde devlet görevlilerinin hazırladıkları gizli raporlara da yansıyor.

"Yaptığım temasların bende bıraktığı izlenime göre, Dersim gittikçe Kürtleşiyor, ülküleşiyor ve dolayısıyla tehlike büyüyor.

"Dersim Cumhuriyet Hükümeti için bir çibandır..."

"Okul açmak, yol yapmak, refah sebeplerini sağlayacak fabrikalar kurmak, kendilerini meşgul etmeye yarayan çeşitli sanayi işleri sağlamak, özet olarak yurt sahibi yapmak veya uygarlaştırmak suretiyle ıslahata çalışmak hayalden başka bir şey değildir.

"Cehaletin, geçim darlığının, iç ve dış aydatmaların,

Kürtlük eğilimlerinin, son irtica hareketini tediptyen doğan intikam hislerinin..."

"Geçen yıl kararlaştırılan ıslahat bazı siyasi sebeplerle ertelenmiş ve uygun bir zamana ertelenmişti. Bu siyasi düşüncelerin esası Musul meselesi idi ki, o da kesin bir sonuca bağlanmamış olduğuna göre (a.b.c. M.Ç.) daha fazla geçiktirilmeye tahammülü kalmayan Dersim meselesinin bir an önce halli, uygun bir ileri görüşlülük olur..." (Mülkiye müfettişi Hamdi Bey'in hazırladığı 2 Şubat 1926 tarihli rapor. Türkiye Cumhuriyeti'nde Ayaklanmalar, Genel Kurmay Harp Tarihi Başkanlığı Resmi Yayınları, seri no 8, s. 378'den)

Görüldüğü gibi raporun hazırlayıcısı *"... son irtica hareketini tediptyen doğan intikam hislerinin..."* diyerek, Şeyh Sait Hareketi sırasında devletçe izlenen politikanın Dersim halkı arasında endişe ve huzursuzluk yarattığını itiraf ediyor. Beri taraftan devletin daha 1925'lerde Dersim'e karşı bir askeri hareket düşündüğü, ancak kimi siyasal nedenlerden ötürü bunu ileri bir tarihe ertelediği de aynı metinde dile getiriliyor.

Bu arada Genelkurmay Başkanlığı'nın, adım adım uygulamaya konulmak üzere o dönemde Dersim'le ilgili özel planlar hazırladığını da yeri gelmişken belirtmek gerekir.

"Keza Genelkurmay Başkanlığı da bu mesele üzerinde büyük bir ilgiyle durmuş ve muhtelif teşekküllerden aldığı raporları değerlendirmek sureti ile Dersim ıslahatının zaruri olduğu kanısına varmıştı.

"Neticede; Dersim'in ıslahatı esasları tesbit edildi ve bu keyfiyet uzunca vadeli bir plana bağ-

landı..." (G. Kurmay Başk. a.g.y, s.373)

Yine Şeyh Sait hareketi sırasında kimi Alevi kesimler tarafından devlete verilen destek de öteden beri "Alevi-devlet dayanışması"nın bir örneği olarak sunuluyor.

Şunu belirtmek gerekir ki, bu olaydan hareketle genelleme yapmaya kalkışmak yanıltıcıdır. Neden?

Herşeyden önce Aleviler tarafından sağlanan destek, onların sadece bir bölümü ile sınırlıydı. Batı Dersim örneğinde görüldüğü gibi, Alevilerin önemlice bir bölümü ya tarafsız kaldılar, ya da devlete karşı harekete destek verip başkaldırmak için hazırlık yapmaya başladılar. Seit Rıza'nın devlet güçlerini Hozat'tan atmak üzere harekete geçtiği, bizzat o günleri yaşamış yakın çevresinden kişiler tarafından di-

"Neticede; Dersim'in ıslahatı esasları tesbit edildi ve bu keyfiyet uzunca vadeli bir plana bağlandı..."

Yine Şeyh Sait hareketi sırasında kimi Alevi kesimler tarafından devlete verilen destek de öteden beri "Alevi-devlet dayanışması"nın bir örneği olarak sunuluyor.

le getiriliyor. (1) Dersimli Hasan Hayri'nin, Cephe Komutanı Şeyh Şerif'le Elazığ'da görüşüp anlaştığı, hareketten yana çıkmaları için Dersim'e haber yolladığı, mektuplar yazdığı da bilinmektedir. Abasan, Qerebaliyan ve Feratan'lar başta olmak üzere kimi Dersim aşiretlerinin silahlı direnişe katılma yönünde hazırlık yaptıkları ve hatta yer yer çatışmaların meydana geldiği, 3. Ordu'ya ait gizli şifrelerde de dile getiriliyor. (2)

Beri yandan Alevilerin yönetime verdikleri destek ona duydukları sempatiden değil, en başta bölgede canlı olan Alevi-Sünni çelişkesinin etkisi yüzündendi. Özellikle de Hamidiye Alayları dönemindeki uygulamaların da bu işte büyük pay sahibi olduğunu belirtmek gerekir. Yine devlet eliyle aşiret ileri gelenlerine ve dini liderlere sağlanan çıkarlar da (çeşitli maddi olanaklar, devletten yana tavır alanların suçlarının affedilmesi, tutuklu olanların serbest bırakılmaları, vb.) bu işte önemli rol oynadı. Ancak burada şunu da gözden uzak tutmamak gerekir; direniş sırasında sadece söz konusu Alevi kesimler devletten yana tavır almadı, onlardan fazlasını Sünni kesimler yaptılar.

1926 yılında Ali Boğazı yöresinde bulunan Kocan (Koçan) aşiretine, 1930 yılında ise Erzincan-Pülümür yöresine karşı büyük askeri hareketlere girişildi. Devletin Alevilere olan "aşkı- nı!" öğrenmek isteyenlere, bu hareketler sırasında yayınlanan bildirileri ve özellikle de Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'ın 1930 yılında Erzincan'dan Başbakan İnönü'ye yazdığı mektupları okumalarını salık veririz.

Kemalist yönetim, 1935 yılında bu kez "Tunceli Kanunları" adıyla sırf Dersim'e özgü bir yasa çıkarttı. Yaşama hakkı başta olmak üzere, her türden ahlaki ve insani hakkı ortadan kaldıran bu yasa, TC'nin Alevi Kürt halkına yönelik politikasını ortaya koyan en önemli belgelerden biridir.

Şu sözler ise her fırsatta "Alevi dostu" diye lanse edilen M. Kemal'in 1936 yılında meclisi açış konuşmasında söyledikleridir:

"... Dahili işlerimizde en önemli bir safha varsa o da Dersim meselesidir. Dahilde bulunan iş bu yarayı, bu korkunç çıbanı, ortadan temizleyip koparmak ve kökünden kesmek işi her ne pahasına olursa olsun yapılmalı ve bu hususta en acil kararların alınması için, hükümete tam ve geniş yetki verilmelidir."

Daha sonra olanlar ise biliniyor. TC Dersim'de kadın, çocuk, yaşlı, genç ayrımı yapmaksızın onbinlerce insanımızı hunharca katletti. Bu, son 500 yılda, Alevilere karşı yapılmış en büyük iki katliamdan biridir. Bunlardan ilki Kürdistan'ı işgal etmeye başladığında, Yavuz Sultan Selim tarafından gerçekleştirilmişti. İkincisi ise bilinen nedenlerle M. Kemal tarafından yapıldı.

Kuşkusuz, Dersim katliamının arkasındaki asıl etken, bu yöre halkımızın Kürt olması ve baskılara karşı çıkmasıydı ama onun Alevi kimliğinin, buna bağlı gelenek ve törelerinin de Ankara tiranlığının gözünde suç teşkil ettiği bilinmektedir. Sonuçta Dersimliler, ırkçı-şoven ve dinsel baskılara, sömürüye, dayığa, kötü muameleye karşı çıktıkları, zalimlere boyun eğmedikleri için, 20. yüzyılın bu en

büyük katliamlarından biriyle yüzyüze geldiler.

Bu katliam sırasında Rehber, Pir ve Mürsit ailelerinin en ağır kayıplara uğrayanlar arasında yer almaları ise ayrıca dikkat çekicidir.

Bu arada belki Dersim'i neden tek örnek aldığımızı düşünenler de çıkabilir. Unutmamak gerekir ki Dersim, çevre bölgelerle birlikte Alevi nüfusun oransal olarak en yüksek oranda yaşadığı alandır. Alevi gelenekleri, en etkin biçimde oralarda yaşamaktadır. Aleviler, en büyük direnişleri bu bölgede gerçekleştirdiler, inançlarını, gelenek ve törelerini burada yaşatmayı başardılar. Bu yöre, yüzyıllarca Aleviler için bir sığınak, bir barınma merkezi olarak kaldı. O nedenle Dersim ve çevresi Aleviliğin merkezi, onun beyni ve yüreğidir.

Doğan Dede gibilerinin devletçi çabalarına rağmen Malatya, Adıyaman, Maraş ve Antep yöresi Alevileri arasında da TC'ye yönelik özel bir sempatinin varlığından bahsetmek mümkün değil. 1940'larda hala da bu yörenin ekonomik ilişkilerinin esas olarak Suriye'ye dönük olduğunu gözden uzak tutmamak gerekir. 1950'lere hatta 1960'lara kadar da ekonomideki bu durum küçümsenemeyecek ölçüde varlığını sürdürdü. Askerlik, vergi, kaçakçılık ve öteki nedenlere dayalı jandarma baskısı vb. etkenlerin, bu yörelerin halkı ile devlet arasında sürekli gergin ilişkilerin yaşanmasına neden olduğu bilinen bir şey. Bir Kontgerilla eylemi olduğundan kuşku duyulmaması gereken 1978 Maraş katliamı bu gerginliğin önemli bir halkasıdır. Yine Malatya, Çorum, Sivas ve Gazi olayları, köy-

Doğan Dede gibilerinin devletçi çabalarına rağmen Malatya, Adıyaman, Maraş ve Antep yöresi Alevileri arasında da TC'ye yönelik özel bir sempatinin varlığından bahsetmek mümkün değil. 1940'larda hala da bu yörenin ekonomik ilişkilerinin esas olarak Suriye'ye dönük olduğunu gözden uzak tutmamak gerekir. 1950'lere hatta 1960'lara kadar da ekonomideki bu durum küçümsenemeyecek ölçüde varlığını sürdürdü. Askerlik, vergi, kaçakçılık ve öteki nedenlere dayalı jandarma baskısı vb. etkenlerin, bu yörelerin halkı ile devlet arasında sürekli gergin ilişkilerin yaşanmasına neden olduğu bilinen bir şey.

lerin yıkılıp yıkılması türü uygulamalar da Kemalist devletin Alevilere olan "aşkının!" bir göstergesi olsa gerek.

Aleviler bugün haksızlığa uğramaktan şikayetçiler ve bunda yerden göğe kadar haklılar da. İyi ama bu haksızlıkların, baskıların kaynağı nedir, hangi politikadır? 1924'de TC ilan edilir edilmez Diyanet İşleri Başkanlığı'nı kurarak Hanefi mezhebini devletin resmi dini haline getiren kim? M. Kemal yönetimi. O günden başlayarak Alevilerden topladığı vergileri cami, hac, imam hatip okulları vs. için harcayan kim? M. Kemal yönetimi. Alevi ibadetlerini yasaklayan ve onlara ait ibadet yerlerini kapatan kim? M. Kemal yönetimi. Alevilerin kendi isimleriyle şu veya bu şekilde örgütlenmelerini engelleyen kim? M. Kemal yönetimi. Dini görevlerini yaptılar diye pir, seyyit ve rehberleri sürüm sürüm süründüren kim?

M. Kemal yönetimi. Alevi inançlarına aykırı olmasına rağmen, terörü insanların sakal ve bıyıklarını zorla kestirmeye kadar vardırıan kim? Yine M. Kemal yönetimi. O halde nasıl oluyor da Alevilere bunca haksızlığı yapmış olan bir rejim ve onun baş aktörü Alevi dostu olabiliyorlar? "Aleviler Cumhuriyet döneminde kişiliklerine kavuştular" türü belirlemelerde bulunanlar en başta Alevileri enayi yerine koymuş olmuyorlar mı?

Şu bir gerçek ki Alevilik günümüzde pek çokları için bir yağma ve çıkar aracı halindedir. Başına üşüşmüş leş kargaları her taraftan onu gagalayıp duruyorlar. Devletin koruyucu kanatları altında palazlanmakta olan Alevi mafyasının bu uğurda yapmayaacağı kötülük, söylemeyeceği yalan yoktur. Başka bir deyişle Hüseyin Kocadağ, Sedat Bucak ve Abdullah Çatlı'nın Susurluk'ta aynı arabada bulunmaları bir te-

sadüf değildi. Alevi adına ortaya çıkmış kimi çevrelerin, Özel Tim'in kurucularından olan Kocadağ'a sahip çıkmaları da tesadüf değildi. Bunlar "Milli Dedeler"lerle, "milli bilim adamları ve araştırmacı"ların Aleviliği nereye götürmek istediklerini ortaya koyan örnek olaylar olmaları bakımından büyük öneme sahiptir.

Demek oluyor ki bütün bunlar birarada gözönüne alındıklarında, şayet yazının giriş bölümünde sözüedilen tarzda Mesut Yılmaz destekli Alevi Enstitüsü ya da benzeri başka kuruluşlar kurulacak olursa, bunlar Alevilik ve Alevilerle ilgili gerçekleri gün ışığına çıkarmaya, onlara hizmet etmeye yarayan kuruluşlar olmayacaklar. Bunlar, resmi görüşü yaygınlaştırma çabalayan ve sonuçta da Aleviliği tüketmeye hizmet eden yeni yalan üretme merkezleri, ya da yeni arpaklıklar olacaklar. Bugüne kadar Türkiye'nin hangi üniversitesinde ya da enstitüsünde bu gibi konularda bilimsel çalışmalar yapıldı ki, bundan sonra yapılsın?

Devlet-Alevi cephesinde yalan rüzgarları esiyor.

1) Bu konuda daha geniş bilgi edinmek isteyenler, Mehmet Gülmez'in "Dersim ra ve Dares-tene: Seyit Rıza" kitabının 157. sayfasındaki "Sare Wedardene Şıx Saidi de Dêrsim" (Şeyh Sait Ayaklanmasında Dersim) bölümünde, görgü tanığı Hemê Boxi'nin anlattıklarına bakılabilir. Hemê Boxi S. Rıza'nın ikinci karısının erkek kardeşi ve ona en yakın kişilerden biridir.

2) Daha geniş bilgi için bkz. Mehmet Bayrak, "Kürtler ve Ulusal-Demokratik Mücadeleleri", s. 280.